teatrul

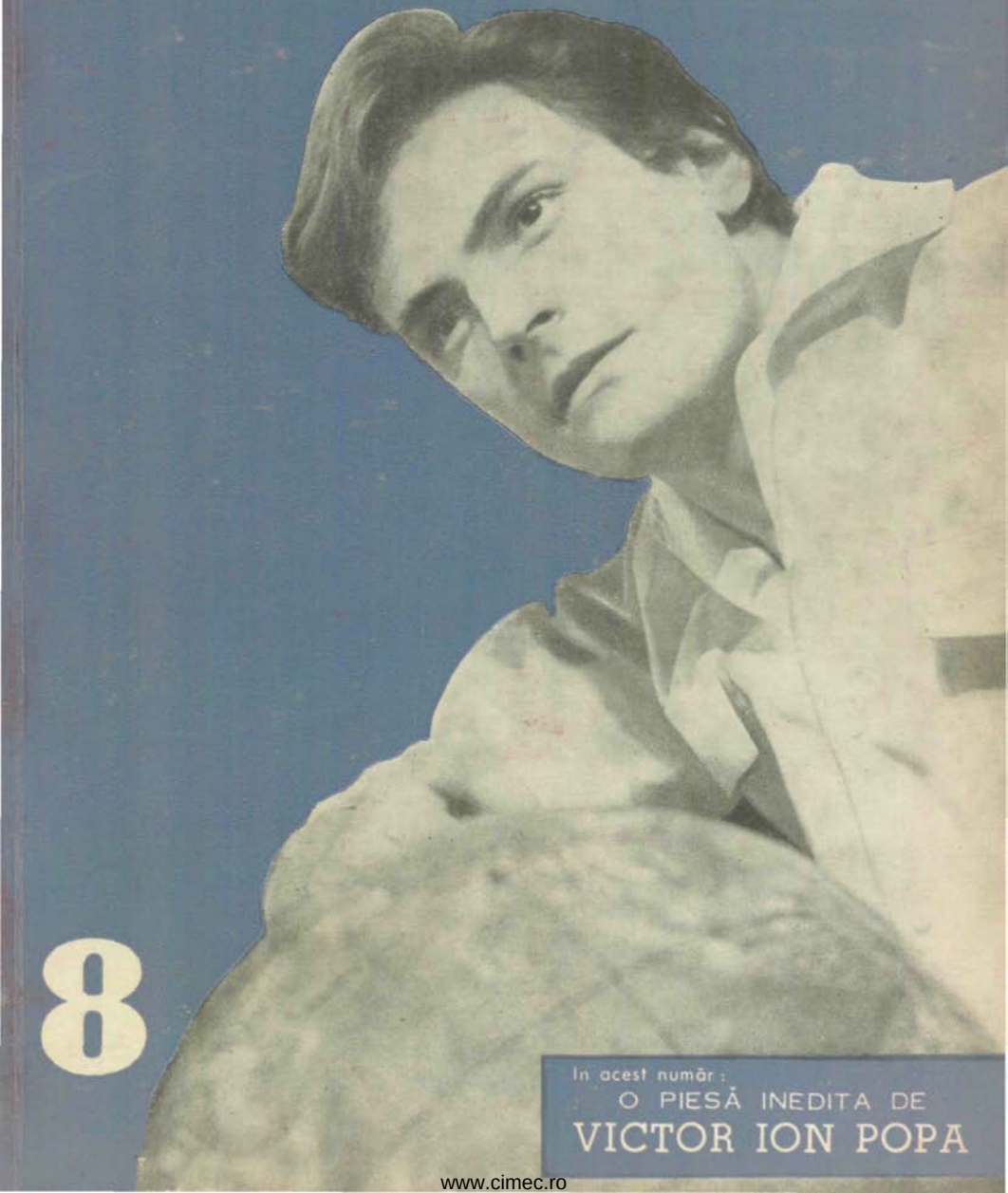

8

In acest număr:
O PIESĂ INEDITĂ DE
VICTOR ION POPA

www.cimec.ro

teatrul

Nr. 8 (anul X) august 1965

Revistă lunară editată de Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și de Uniunea Scriitorilor din R. P. R.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Str. Constantin Mille nr. 5-7-9 — București
Telefon 14.35.58
Abonamentele se fac prin factorii poștali și oficiile poștale din întreaga țară.
Prețul unui abonament: 21 lei pe trei luni, 42 lei pe șase luni, 84 lei pe un an

COPERTA NOASTRĂ:
Florin Piersic în rolul lui Ion Petrescu din „Iubesc pe-al 7-lea" de Coman Șova

SUMAR:

Pag.

DIN RAPORTUL C.C. AL P.C.R., PREZENTAT DE TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA PARTIDULUI ÎN PERIOADA DINTRE CONGRESUL AL VIII-lea ȘI CONGRESUL AL IX-lea AL P.C.R. 1

Traian Șelmaru
PASIUNEA DE A CONSTRUI 3

DECADA ÎN DEZBATEREA OAMENILOR DE TEATRU 6

REPERTORIUL: REALIZĂRI ȘI PROIECTE, CRITERII ȘI EXIGENȚE . . 34

RĂSPÎNTIA CEA MARE
Trei acte din război
Înnoptat — miez de noapte — zori de zi
de *Victor Ion Popa*,
cu o prezentare de *V. Mîndra* 40

PRIN TEATRELE DIN ȚARĂ 79

INTERPRETAREA MODERNĂ A CLASICILOR

RADU BELIGAN ȘI LIVIU CIULEI DESPRE CONGRESUL AL XI-lea AL I.T.I.
Interviu de Dana Crivăț 85

MERIDIANE

E. Azernikova
TEATRUL DE PE TAGANKA 89

Dan Nemțeanu
SERI DE TEATRU LA PARIS 92

Ilustrația: **Victor Ion Popa, Silvan**
Foto: **I. Naumescu, I. Miclea**

www.cimec.ro

PR 0504

În anii orînduirii socialiste literatura şi arta au cunoscut o continuă înflorire ; au fost făurite numeroase opere de valoare, care, exprimînd în mod artistic viaţa bogată şi munca avîntată a poporului, aduc o contribuţie de seamă la dezvoltarea culturii ţării, la formarea conştiinţei socialiste a omului nou. Creaţia oamenilor de litere şi artă, care continuă tradiţiile progresiste ale culturii româneşti, a îmbogăţit patrimoniul spiritual al poporului, bucurîndu-se de preţuirea partidului, a tuturor oamenilor muncii. Scriitorii, artiştii plastici, compozitorii, arhitecţii, oamenii de teatru şi cinematografie, criticii, vîrstnici şi tineri, fără deosebire de naţionalitate, sînt participanţi activi, alături de întregul popor, la opera de construire a societăţii socialiste.

Istoria arată că marii oameni de cultură, adevăraţii artişti au exprimat în operele lor realitatea vremii, au fost alături de popor, pe care l-au ajutat şi însufleţit în lupta pentru o viaţă mai bună, pentru progres social. Cu atît mai mult creatorii de artă ai societăţii socialiste trebuie să se identifice cu aspiraţiile celor ce muncesc, să slujească ţelul măreţ al făuririi unei vieţi tot mai fericite pentru întregul popor.

Avem o ţară frumoasă şi bogată, un popor harnic şi cutezător, care timp de peste două milenii, în ani grei de restrişte, înfrăţit cu codrii, rîurile şi văile, şi-a apărat glia, iar acum, sub conducerea partidului, îşi zideşte o viaţă nouă.

Poporului, adevăratul făuritor al tuturor bogăţiilor patriei, trebuie să-i închine oamenii de artă şi cultură tot ceea ce pot crea mai frumos şi mai bun. Desigur, se poate şi este necesar să se creeze în diferite forme şi stiluri. Putem spune creatorilor de artă : alegeţi tot ceea ce credeţi că este mai frumos în culoare, mai expresiv în grai, redaţi realitatea cît mai variat în proză, în poezie, în pictură, sculptură şi muzică, cîntaţi patria şi poporul nostru minunat, pe cei ce şi-au închinat întreaga viaţă înfloririi României.

PYR 1965/8

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIA ARTEI

www.cimec.ro

Sînt multe momente importante din istoria patriei noastre, din munca tumultuoasă a poporului pentru edificarea noii societăți, care nu și-au găsit încă oglindirea deplină în operele literar-artistice. Abordînd în toată amploarea și măreția, cu înaltă măiestrie artistică, tema eliberării poporului, a profundelor prefaceri revoluționare din România, a relațiilor sociale și a vieții spirituale a oamenilor, reflectînd optimismul și vigoarea poporului, talentații noștri creatori pot făuri opere care să rămînă în patrimoniul culturii naționale și universale. Oglindind politica și activitatea partidului închinată înfloririi patriei, bunăstării poporului, fericirii omului, creația literar-artistică e necesar să fie pătrunsă de un profund umanism socialist.

Artei și literaturii le sînt proprii preocuparea pentru continua înnoire și perfecționare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri ; trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestată în acest domeniu. Esențial este ca fiecare artist, în stilul său propriu, păstrîndu-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă responsabilitate pentru conținutul operei sale, să urmărească ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului.

Pentru dezvoltarea continuă a artei și culturii din patria noastră este necesară dezbaterea principială, liberă, la care să participe toți oamenii de artă, a problemelor de creație, de teoria și istoria artei, pe baza concepției noastre despre lume și societate.

Critica literară trebuie să analizeze principial activitatea de creație, fără pretenția de a da soluții obligatorii cu privire la forma și stilul lucrărilor artistice, să ia poziție față de manifestările negative și să promoveze operele care exprimă realitățile și ideile înaintate ale societății noastre. Totodată, ea trebuie să contribuie la educarea estetică a oamenilor muncii, la formarea gustului public.

Progresul culturii socialiste se bazează pe cunoașterea și însușirea a tot ce are mai înaintat arta și cultura mondială, pe dezvoltarea largă a schimbului de valori spirituale între popoare. Este de aceea necesar să fie intensificate legăturile de colaborare cu oamenii de cultură și artă din țările socialiste, cît și din celelalte țări, asigurate condiții pentru un contact permanent cu viața culturală contemporană, pentru manifestarea tot mai intensă a țării noastre în concertul culturii și artei universale. Aceasta nu presupune însă atitudine necritică față de tot ce vine din străinătate, ci, dimpotrivă, impune spirit de discernămînt, o judecată proprie în aprecierea creației artistice și a operelor de artă.

Vasta activitate desfășurată pentru propășirea patriei, pentru înflorirea artei și culturii creează oamenilor de litere și artă largi posibilități de manifestare a talentului și forței lor creatoare, de făurire a noi opere de valoare care să îmbogățească tezaurul cultural al țării, să contribuie la satisfacerea necesităților spirituale ale oamenilor muncii.

Din Raportul C.C. al P.C.R., prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu cu privire la activitatea partidului în perioada dintre Congresul al VIII-lea și Congresul al IX-lea al P.C.R.

www.cimec.ro

Pasiunea de a construi

Numărul de față al revistei noastre se deschide cu pasagiul referitor la literatură și artă din raportul C.C. al P.C.R., prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al IX-lea al P.C.R. Asemeni tuturor scriitorilor și artiștilor, oamenii de teatru consideră acest document ca pe propriul lor program de creație în viitor.

Încă de la întîlnirea din mai cu conducătorii de partid și de stat și de la publicarea Directivelor, activitatea teatrală a fost marcată de atmosfera dezbaterii creatoare, a confruntării de păreri, a analizării acestei activități în lumina noilor sarcini trasate de partid. Am publicat în numărul nostru trecut opinia unor creatori de frunte ai mișcării teatrale. În paginile următoare redăm dezbaterile ce au avut loc după încheierea Decadei teatrelor dramatice.

Congresul al IX-lea al P.C.R., eveniment de însemnătate istorică în viața patriei noastre, deschide, atît prin ansamblul problemelor discutate, cît și prin indicațiile direct legate de domeniul nostru de activitate, orizonturi noi vieții artistice.

A fost cu adevărat un congres al constructorilor socialismului. Se aflau în sală cîteva mii. Dar dincolo de zidurile ei, în orașe și sate, erau milioane. Oameni de toate vîrstele și naționalitățile cîți trăiesc de veacuri pe pămîntul țării, înfrățiți în jurul aceluiași ideal: libertatea și independența patriei, bunăstarea și fericirea poporului, înțelegerea și pacea în lume, făurirea socialismului și comunismului. Tuturor, partidul le-a insuflat de-a lungul anilor o sublimă pasiune: pasiunea de a construi. *Pasiunea de a construi o țară liberă, de a construi cetățeni liberi, de a construi cultură,*

www.cimec.ro

de a se construi pe ei înşişi. Şi prin toate acestea, pasiunea de a contribui la construirea unei lumi noi, a unei umanităţi mai drepte, mai demne. Sub semnul acestei pasiuni s-a făurit Republica Socialistă România, al cărei tricolor flutură în aceste zile din preajma lui 23 August, alături de drapelele purpurii ce poartă gravate cu o proaspătă strălucire cele trei litere — P.C.R. — vechiul simbol de luptă şi de glorie al partidului comuniştilor, inima şi înţelepciunea poporului. Sub semnul acestei pasiuni s-au desfăşurat lucrările Congresului.

E, această pasiune comunistă de a construi, poate cea mai de preţ trăsătură omenească. E o nouă plămadă, în care se contopesc dragostea de patrie cu umanismul cel mai cuprinzător, înflăcărarea cu chibzuinţa, un inepuizabil dinamism cu rigoarea ştiinţifică a planurilor construcţiei socialiste, libertatea de spirit, îndrăzneala creatoare cu o înaltă principialitate şi simţ de răspundere, fantezia şi spiritul novator cu competenţa meseriei.

În spatele cifrelor, al planurilor de la temelia noii Românii, a stat ca un permanent motor, s-a dezvoltat necontenit, marea pasiune comunistă. Ea a cuprins mase din ce în ce mai largi, le-a dat tăria să învingă greutăţile, să nu cunoască şovăiala şi teama. Ea face ca azi, cînd Congresul a pus în faţa poporului sarcini noi şi deloc uşoare, milioane de constructori încercaţi să se avînte, cu nesecatul entuziasm al tinereţii comuniste fără de bătrîneţe şi cu certitudinea izbînzii finale, spre realizarea lor.

Grandios e tabloul anilor ce vin. E nu numai un tablou de construcţii materiale, dar şi de multilaterală dezvoltare a societăţii şi a omului. Pentru literatură şi artă, un larg domeniu de creaţie.

Şi pînă acum creaţia literară şi artistică, sub permanenta îndrumare a partidului, a dat poporului opere de valoare, inspirate din epopeea făuririi României socialiste. Alături de celelalte genuri, dramaturgia şi-a adus contribuţia. Pe scenele teatrelor noastre au căpătat viaţă, an de an, numeroşi eroi îndrăgiţi de public, care, tocmai fiindcă sînt pătrunşi de pasiunea comunistă a construcţiei, au avut şi continuă să aibă un rol însufleţitor. Dar aşa cum se arată în Rezoluţia Congresului, „abordînd în toată amploarea şi măreţia, cu înaltă măiestrie artistică, tema eliberării poporului, a profundelor prefaceri sociale din România, a relaţiilor dintre oameni şi a vieţii lor spirituale, reflectînd optimismul şi vigoarea poporului, talentaţii noştri creatori au datoria de a făuri noi opere, care să rămînă în patrimoniul culturii naţionale şi universale".

E vorba, aşadar, de a ne concentra şi mai mult tocmai asupra acestei pasiuni comuniste, despre care vorbeam mai sus, de a făuri, în toată amploarea şi complexitatea ei, imaginea societăţii noastre constructoare de nouă civilizaţie, de a pătrunde mai adînc în noua plămadă umană, de a-i descifra întreaga bogăţie a resorturilor sale spirituale, de a reda, în infinita ei varietate, ampla temă a luptei pentru comunism.

În chemarea adresată de Congres creatorilor, de a oglindi „politica şi activitatea partidului, închinate înfloririi patriei, bunăstării poporului, fericirii omului", *e cuprins îndemnul de a zugrăvi cu maximă veridicitate tocmai această luptă deloc uşoară, în fruntea căreia stau cu consecvenţă, dîrzenie şi spirit de sacrificiu, comuniştii. Pasiunea de a construi înseamnă implicit capacitatea de a înfrînge inerţiile, înseamnă tărie de caracter şi frumuseţe morală, înseamnă combaterea lipsurilor încă existente în societate. Partidul cere, aşadar, scriitorilor şi artiştilor să se angajeze, alături*

www.cimec.ro

de milioanele de constructori, pe același drum dificil (iar datoria noastră de critici este să-i sprijinim din toate puterile pe aceia care o fac), să lupte alături de ei, cu îndrăzneală comunistă, împotriva neajunsurilor, să-i însuflețească și să biruie odată cu ei. Și ce biruință poate fi mai mare pentru un artist decît să lase mărturia epocii sale în opere „care să rămînă în patrimoniul culturii naționale și universale" !

Trăim într-o lume încă sfîșiată de grave contradicții. Pe imense întinderi de pămînt bîntuie mizeria, șomajul, exploatarea, degradarea umană. În diferite colțuri ale planetei, mor, uciși în bombardamente, oameni care luptă pentru libertatea și independența patriei lor. Numeroși delegați la Congresul partidului nostru, veniți din țări încă robite imperialismului, au arătat în cuvinte emoționante ce izvor de forță și încredere în viitor reprezintă pentru milioanele de luptători din lumea întreagă tabloul dătător de viață al României socialiste și al celorlalte țări frățești.

Cei mai buni scriitori și artiști ai lumii capitaliste sînt preocupați de problemele esențiale ale vremii noastre. În opere de un zguduitor dramatism ei spun un NU ! *categoric neumanelor condiții de viață și de creație din acele părți ale globului, îndeplinind în felul acesta cea mai înaltă datorie a unor conștiințe artistice libere, chiar dacă nu văd cu claritate soluțiile și ajung uneori la concluzii sceptice asupra condiției umane în general. Publicul nostru cunoaște multe din aceste piese, interpretate nu numai cu o înaltă măiestrie de către creatorii noștri de spectacole, dar și cu un vibrant sentiment de solidaritate.*

Scriitorului și artistului unei țări socialiste îi este dată însă fericirea de a spune tocmai acel DA *despre care vorbeau delegații străini veniți la Congres, expresie a realității noastre de fiecare zi. Îmbogățind patrimoniul culturii universale cu realizări artistice de înaltă ținută, care să redea cît mai amplu tabloul social și uman al socialismului în curs de înfăptuire, al culturii sale, devenim participanți activi în marea luptă pentru libertate și progres pe plan mondial.*

De aceea, legitimul sentiment de mîndrie patriotică ce încununează fiecare succes al artiștilor noștri în străinătate este dublat de acela al solidarității internaționaliste. Cînd criticul francez Gilles Sandier scrie despre Troilus și Cresida, *prezentat de Teatrul de Comedie la Teatrul Națiunilor :* „...un spectacol care, ținînd seama că moravurile și politica teatrală sînt în Franța așa cum sînt, este absolut de neconceput la noi, absolut *imposibil.* S-o știm !", *el confirmă implicit forța stimulatoare a artei și culturii socialiste în lume.*

În telegrama adresată conducerii partidului de către dramaturgi, regizori, actori, scenografi, directori de colective teatrale și critici de teatru, se spune : „Ne luăm angajamentul să nu ne precupețim eforturile ca să ridicăm necontenit nivelul artei teatrale românești și să-i dăm strălucirea demnă de marile prefaceri revoluționare pe care le trăim, de epoca măreață a României socialiste".

Așadar, în anii următori, acest DA al creației noastre artistice va răsuna și mai deplin și mai convingător.

Traian Șelmaru

www.cimec.ro

DECADA

în dezbaterea oamenilor de teatru

Stagiunea încheiată prin Decada teatrelor dramatice a format obiectul unei analize colective şi al unei confruntări de opinii critice, în cadrul consfătuirii oamenilor de teatru, organizate de Consiliul Teatrelor din C.S.C.A.

Publicăm o relatare prescurtată a acestei dezbateri, cu extrase semnificative din intervenţiile participanţilor.

ÎNTRE TEXTUL DRAMATIC ŞI VIZIUNEA REGIZORALĂ

Dramaturgul Aurel Baranga a început prin a-şi exprima sentimentul de satisfacţie generat de urmărirea spectacolelor din decadă. Ca autor dramatic, ca membru în comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor şi ca secretar al secţiei de dramă a Uniunii, Aurel Baranga a ţinut să aducă mulţumiri tuturor oamenilor de teatru care, prin montări deosebit de valoroase — ca *Ulaicu Vodă* la Teatrul Naţional „I. L. Caragiale" sau *Nu sînt Turnul Eiffel* la Teatrul de Stat din Piatra-Neamţ — au adus contribuţii importante la dezvoltarea artei teatrale contemporane româneşti. Scriitorul a propus ca discuţiile să nu se mărginească la cercul de probleme evidenţiate în decadă, ci să se extindă asupra întregii stagiuni. Amintind spectacolele Caragiale—Ionescu de la Teatrul Mic şi *Amphitryon 38* de la Teatrul „Barbu Delavrancea", dramaturgul a afirmat că este necesar să se pună în dezbatere nu numai succesele artei scenice, dar şi *„ceea ce poate constitui o frînă în munca noastră"*.

„...Voi vorbi despre Cîntăreaţa cheală *şi cele* Cinci schiţe, *pentru că acest spectacol foloseşte ca argument într-o discuţie asupra unui principiu de conlucrare între regizor şi text... Într-o convorbire particulară, colegul meu Paul Everac îmi mărturisea impresia sa în legătură cu anumite aspecte din conlucrarea dintre regizor şi autor; el intitula faptul asupra căruia atrăgea atenţia — poate cu un termen excesiv, dar nu lipsit de adevăr — regizocraţie, înţelegînd prin asta un soi de teroare care începe să se exercite*

www.cimec.ro

de către regizor... Dacă mă voi referi la regizorul Valeriu Moisescu, nu o voi face în spirit polemic, ci numai pentru a ilustra problema pe care o impun studiului. Am scris 17 piese care au fost puse în scenă de I. Şahighian, Sică Alexandrescu, Al. Finţi, Dinu Cernescu şi încă alţi regizori care m-au ajutat în munca mea. Fiecare din aceste conlucrări a constituit pentru mine un prilej de mare sărbătoare şi de mare bucurie. De aceea, cînd în toamna anului trecut Liviu Ciulei mi-a propus ca Valeriu Moisescu să-mi pună în scenă piesa, am fost bucuros să cunosc încă o forţă regizorală... Venind la o repetiţie, am văzut că pe scenă se petrecea o catastrofă, pentru că nici o replică, nici o scenă nu erau realizate în conformitate cu viziunea autorului. A avut loc o discuţie furtunoasă, în care regizorul încerca să mă facă pe mine să înţeleg lucrarea pe care eu o scrisesem... Spre stupoarea mea am văzut că regizorul, care vorbea destul de savant totuşi — trebuie s-o spun cu mare durere, pentru că este vorba de un regizor foarte tînăr —, este departe de a.b.c.-ul elementar al meseriei... Două luni mai tîrziu, acelaşi regizor ne poftea să asistăm la premiera cu cele Cinci schiţe *şi* Cîntăreaţa cheală. *Ceea ce am văzut nu mai era o eroare. În cazul piesei lui Ionescu, am asistat la o denaturare a textului, fapt subliniat şi de presa noastră, iar în ce priveşte interpretarea lui Caragiale, convingerea mea este că aceasta constituie o impietate. N-am putut să trecem peste asta şi am pregătit o serie de articole pe care le vom publica în revista „Viaţa românească", pentru că ne este prea drag numele lui Caragiale ca să-l putem lăsa la cheremul tuturor aventurierilor. Trec la un alt caz, cu totul diferit de cel relatat; dacă în primul caz este vorba de o jalnică impostură artistică, în cazul al doilea este vorba de un om inteligent şi talentat, Dinu Cernescu, şi de trecătoarea lui eroare,* Amphitryon 38".

Dramaturgul a stăruit apoi asupra primejdiei avangardismului rău înţeles şi a experimentelor dubioase care, după părerea sa, consumă neraţional banii statului, urmînd drumul snobismelor literare şi artistice.

În încheiere, Aurel Baranga s-a ocupat de probleme ale creaţiei dramatice. Din punctul de vedere al legăturii cu viaţa şi al forţei educative a operei de artă — a spus vorbitorul — s-a creat un decalaj între arta spectacolului şi dramaturgie, decalaj pe care dramaturgii sînt datori să-l lichideze treptat. *„Cred că este momentul* — a spus Aurel Baranga — *ca şi dramaturgii, ajutaţi de confraţii lor actori, regizori, decoratori şi costumieri, să ridice arta lor la nivelul momentului istoric pe care-l trăieşte poporul nostru."*

Irina Răchiţeanu-Şirianu în Doamna Clara şi George Calboreanu în rolul titular din „Vlaicu Vodă" de Al. Davila — Teatrul Naţional „I. L. Caragiale"

www.cimec.ro

Criticul Dinu Săraru a salutat şi el efervescenţa creatoare demonstrată în decadă, atrăgînd atenţia asupra frumoasei dezvoltări a unor teatre din regiuni, care astăzi *„concurează serios ţinuta spectacolului bucureştean"* (*Othello*, în montarea Teatrului Naţional de la Craiova, *Britannicus* şi *Bălcescu* la Naţionalul ieşean, spectacolul de la Piatra-Neamţ cu piesa Ecaterinei Oproiu — *„un spectacol unitar, poetic, foarte frumos pus la punct, pe un text asupra căruia eu am unele rezerve, pentru că nu reprezintă întocmai punctul nostru de vedere"* —, *Moartea unui artist* la Teatrul Maghiar din Cluj, *Zoo* la Ploieşti, alte montări de la Galaţi şi Timişoara). Raliindu-se opiniei lui Aurel Baranga asupra spectacolului Caragiale—Ionescu de la Teatrul Mic, Dinu Săraru a formulat concluzii asemănătoare cu acelea ale dramaturgului în ceea ce priveşte anumite excese regizorale manifestate în diferite montări. El a stăruit apoi asupra unor deficienţe de interpretare observate în spectacolele decadei : *„s-a pierdut frumoasa obişnuinţă, cu tradiţii în teatrul nostru, de rostire a versului..."* Continuînd ideea, Dinu Săraru a vorbit despre lipsurile care se fac simţite în pregătirea actorilor tineri, insuficient calificaţi în timpul studiilor.

Cronicarul „Luceafărului" a propus organizarea unor seminare de regie care să dezbată interpretarea propusă de teatrele noastre asupra complexei literaturi dramatice contemporane ; nu poate fi lăsat *„la voia întîmplării"* contactul dintre public şi piesele încă puţin cunoscute din dramaturgia contemporană ; este necesar ca spectatorul să înţeleagă în esenţa lor operele pe care abia le descoperă şi să-şi dea seama care este poziţia noastră în faţa concluziilor expuse de un dramaturg sau altul. Dinu Săraru a vorbit şi despre succesele scenografiei româneşti, insistînd asupra necesităţii editării unor volume de scenografie şi regie care să corespundă exigenţelor mişcării noastre teatrale. Cronicarul şi-a exprimat regretul de a nu fi asistat, în cadrul decadei, la mai multe premiere cu piese româneşti noi de valoare.

Silvia Popovici (Hilde Wangel) şi Maia Ţipan (Alina) în „Constructorul Solness" de H. Ibsen — Teatrul Naţional din Cluj

www.cimec.ro

Regizorul Ianis Veakis a vorbit în primul rînd despre dramaturgie. El a numit o serie de piese care demonstrează strădania reală a dramaturgilor noştri de a aborda probleme noi, importante şi complexe. În acelaşi timp, regizorul a atras atenţia asupra exigenţelor care se nasc din creşterea şi maturizarea artei noastre socialiste. *„Poezia sau teatrul, artele plastice, literatura sau muzica nu mai pot avea astăzi doar satisfacţia unei contribuţii agitatorice mobilizatoare, imperios necesară în perioada tumultuoasă a răsturnării unei orînduiri şi a luptei pentru instaurarea vieţii noi. Astăzi, după 20 de ani, viaţa a creat şi creează în fiecare clipă noi şi noi preocupări... Omul are de dus o luptă multilaterală şi complexă cu diferite fenomene din realitate, dar şi cu contradicţiile sale lăuntrice."* După opinia vorbitorului, dramaturgii vor izbuti să realizeze un dialog viu, de mare tensiune artistică, cu spectatorii, numai dacă nu vor îngădui să se strecoare nimic ieftin pe scenă. Ianis Veakis a subliniat necesitatea claritătii ideii artistice în opera literară şi în spectacol, susţinînd că, de pildă, montarea cu *Omul care şi-a pierdut omenia* nu izbuteşte să afirme fără echivoc poziţia autorului faţă de problemele puse în dezbatere.

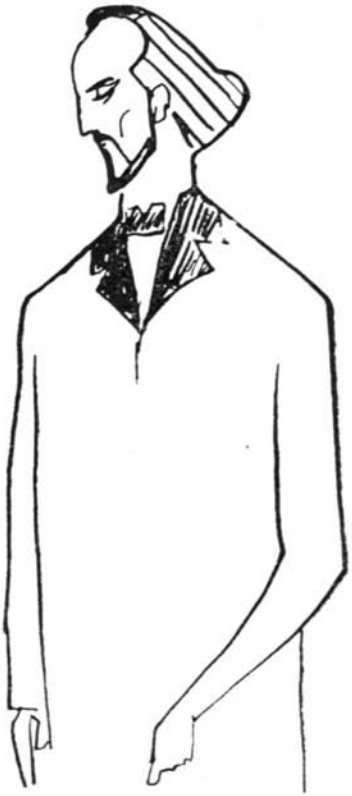

Constantin Dinulescu în rolul titular din „Bălcescu" de Camil Petrescu — Teatrul Naţional „Vasile Alecsandri" din Iaşi

CONCEPŢIE, CULTURĂ, ÎNALT PROFESIONALISM

Criticul Traian Şelmaru a semnalat varietatea şi bogăţia forţelor artistice care s-au manifestat. Alături de cele mai bune teatre bucureştene, teatrele din regiuni au făcut paşi serioşi înainte, în special cele din Iaşi, Cluj (român şi maghiar), din Craiova, Timişoara, Tg. Mureş (cu unele spectacole), cel din Ploieşti (cu piesa *Zoo*), cele din Piatra-Neamţ, Satu-Mare, Galaţi.

La unele teatre se observă o tendinţă programatică. Astfel, Teatrul Naţional din Iaşi a venit în turneu cu un repertoriu ce poate fi invidiat chiar de prima noastră scenă, şi cu spectacole de frumoasă ţinută *(Vară şi fum, Vrăjitoarele din Salem)*. Teatrul Naţional din Cluj cu *Constructorul Solness*, Maghiar-Cluj cu *Moartea unui artist*, Naţionalul din Craiova cu *Othello*, precum şi Teatrul din Satu-Mare (un foarte bine jucat Osborne: *Priveşte înapoi cu mînie*) au dovedit o concepţie şi o gîndire teatrală de nivel superior. Asemenea teatre devin adevăraţi factori de cultură, cu o serioasă eficienţă educativă în rîndul spectatorilor.

Redactorul-şef al revistei noastre s-a ocupat apoi de unele aspecte ale culturii teatrale şi dezvoltării profesionale a tinerilor actori, amintind ca exemplu, din acest punct de vedere, spectacolul Teatrului Mic cu piesa lui Dorel Dorian *Oricît ar părea de ciudat* (regia Radu Penciulescu), spectacol remarcabil încă de la premiera sa şi care s-a perfecţionat de-a lungul reprezentaţiilor din stagiune (în ansamblu, dar în special cele două excepţionale creaţii ale lui George Constantin şi Ion Marinescu). Un foarte reuşit spectacol tineresc a fost cel din Piatra-Neamţ cu piesa Ecaterinei Oproiu, *Nu sînt Turnul Eiffel* (regia Ion Cojar). La Tg. Mureş (secţia română), unde sînt foarte mulţi tineri talentaţi,

www.cimec.ro

s-a evidențiat spectacolul *Vedere de pe pod*, în care regizorul Harag a depus o muncă serioasă, a lucrat mult cu actorii. De o apreciere similară s-a bucurat și *Ștafeta nevăzută* la secția maghiară a aceluiași teatru. Dimpotrivă, spectacolul *Doi pe un balansoar* (la secția română), deși interpretat de doi tineri actori foarte talentați, a fost tratat cu superficialitate, într-o „viziune regizorală" simplistă, vulgarizatoare. Un alt exemplu elocvent a fost *Șeful sectorului suflete*, cu Sebastian Papaiani, la Sibiu. Papaiani este un talent strălucit, știe să stăpînească scena în mod surprinzător pentru puținii lui ani de teatru, dar a jucat dezordonat, anarhic, cu nepermise „cîrlige" cabotinești și alterări ale textului. Același Papaiani, în spectacolul *Cymbeline*, văzut la Sibiu (și e regretabil că un asemenea spectacol n-a fost selecționat pentru decadă), era altul. Aici, datorită calităților de pedagog ale regizorului Ianis Veakis, talentul lui Papaiani s-a manifestat în excelente condiții.

Necesitatea educării și perfecționării tinerilor actori a reieșit, așadar, și cu prilejul decadei. E o problemă serioasă, care ar trebui să preocupe în mult mai mare măsură și Institutul nostru de teatru.

Combătînd modul — după părerea sa, subiectiv și arbitrar — în care s-a adus în discuție problema experimentului, vorbitorul a afirmat că această problemă trebuie privită științific, în lumina raportului dintre tradiție și inovație. Este foarte important ca în mișcarea noastră teatrală să existe o permanentă relație între spectacolele de bună tradiție și între spectacolele experimentale, uneori chiar cu aceeași piesă. De asemenea, important este *ce se urmărește* într-un experiment. În *Troilus și Cresida* sau în spectacolul *Caragiale-Ionescu* s-au căutat reliefarea mai pregnantă a unor anumite idei și un antrenament special, de echipă, al actorilor pe linia unei maxime expresivități. De aci, succesul acestor spectacole (cu toate discuțiile purtate în jurul lor). Dar de ce nu stă în picioare *Amphitryon 38*? Pentru că Dinu Cernescu a vrut să facă un spectacol anti-Giraudoux. Din punct de vedere al unei discuții serioase, acest punct de vedere nu stă în picioare. Dacă un regizor n-are nimic de spus printr-un autor, nu-l pune în scenă. (Deși prin Giraudoux se pot spune multe publicului de azi.)

În încheiere, vorbitorul și-a exprimat bucuria pentru ceea ce a reprezentat decada, pentru munca stăruitoare și de perspectivă depusă de majoritatea colectivelor teatrale. Dacă se vor lua măsuri organizatorice pentru a se stăvili fluctuația de cadre (mai ales în regiuni), dacă se va veghea deci ca echipele bune să nu se destrame, dacă se vor înzestra cu regizori-pedagogi care să dezvolte în teatre preocuparea pentru o riguroasă muncă profesională, se vor realiza pe viitor spectacole la un nivel din ce în ce mai ridicat.

Tatiana Iekel (Letiția), Ion Marinescu (Horia Drăgan), George Constantin (Nicolae Roșca) în „Oricît ar părea de ciudat" de Dorel Dorian — Teatrul Mic

www.cimec.ro

„NU ESTE RECOMANDABIL SĂ NE JUCĂM CU ARTA..."

Criticul Mihai Florea a schițat o imagine de ansamblu a stagiunii și a decadei, subliniind funcția propagandistică și de culturalizare a activității depuse de teatrele noastre. Și el a revenit la ideea adusă în discuție de Aurel Baranga — supradimensionarea funcției regizorale, imixtiunea arbitrară a regizorului în text. Referindu-se la spectacolul binecunoscut de la Teatrul Mic, Mihai Florea a spus :

„Există o istorie a epocii, știm cum se îmbrăcau, cum gîndeau, cum acționau aceste personaje ; și astăzi, cînd le vedem prezentate ca într-un mecanism de marionete, care nu au nimic comun cu caracterul schițelor lui Caragiale, bunul nostru simț și modesta noastră pricepere nu pot să împărtășească acest punct de vedere."

Extinzînd aprecierea de *„exces regizoral"*, vorbitorul a citat montările cu *Amphitryon 38, Omul care și-a pierdut omenia, Nu sînt Turnul Eiffel, Opera de trei parale,* în care, susține Mihai Florea, *„regizorul n-a lucrat cu atîta discreție încît să nu-și facă simțite prezența și omnipotența sa"*. Ca spectacole pe care le consideră echilibrate și armonioase, contrapunîndu-le exemplelor dinainte, Mihai Florea a amintit : *Vedere de pe pod* (Tg. Mureș), *Othello* (Craiova), *Moartea unui artist* (Teatrul maghiar din Cluj), *Școala nevestelor* (Teatrul „Delavrancea"), *Constructorul Solness* (Teatrul Național din Cluj), *Fizicienii* (Teatrul de Comedie). Mihai Florea s-a declarat împotriva experimentelor încercate de unii regizori : *„Nu este recomandabil să ne jucăm cu banii statului, dar nici cu publicul, cu actorii, cu arta, nu este recomandabil să ne jucăm"*. Cuvîntul acestui vorbitor s-a încheiat prin cîteva propuneri : organizarea sistematică de confruntări și competiții naționale de teatru o dată la un an sau doi ; instituirea unor premii de stimulare ; editarea unor culegeri de articole și studii care să consemneze rezultatele acestor treceri în revistă republicane.

„NU FACEM TEATRU CU STATUI, CI CU OAMENI ȘI PENTRU OAMENI VII"

A luat apoi cuvîntul criticul Andrei Băleanu. Accentuînd varietatea și diversitatea manifestărilor definitorii pentru teatrul realist românesc contemporan, el și-a concentrat atenția asupra unei teme : valoarea experimentului. *„După părerea mea* — a afirmat Andrei Băleanu — *tot ce a apărut mai bun și mai interesant în teatrele epocii noastre a urmat unei serii de experiențe din care n-au lipsit eșecurile"*. Arătînd că nu întotdeauna importanța experienței a fost înțeleasă și salutată favorabil, cronicarul a citat cazul teatrului lui Antoine și al spectacolului montat aici cu *Rața sălbatică*, foarte prost primit. Cel mai cunoscut critic al epocii, Francisque Sarcey, a scris, atunci, că nu știe cu ce sos se poate mînca această rață. Dar, deși spectacolul s-a jucat doar de două ori și a fost atît de vehement respins de critică, el a marcat o dată în istoria teatrului francez. *„Eu cred că fără experiențele anterioare, n-am fi avut spectacolul lui Ciulei cu* Opera de trei parale ; *dacă regizorul nu trecea prin* Azilul de noapte *și prin alte încercări, n-ar fi ajuns la* Clipe de viață *ș.a.m.d."*

Andrei Băleanu a subliniat meritele deosebite ale regiei românești tinere, demonstrînd că, departe de a se închista într-o singură formulă, talentul tinerilor regizori se manifestă divers și înafara oricăror prejudecăți. El a atras atenția că așa-zisele *„cheltuieli inutile"* puse pe seama experimentului reprezintă foarte rar pierderi reale ; de pildă, studioul experimental de la Teatrul „Nottara" a avut mare succes de public (același lucru se poate spune despre spectacolul Caragiale de la Teatrul Mic). *„...Activitatea în plină efervescență a tinerilor regizori ar trebui să fie salutată, după părerea mea. Și dacă este vorba de omnipotența manifestată de unii regizori, mărturisesc că o prefer unei omniimpotențe regizorale"*. Andrei Băleanu a vorbit și despre valoarea pe care munca oamenilor de teatru poate să o aibă pentru dezvoltarea dramaturgiei : *„...mi se pare demnă de apreciat munca pe care o serie de regizori tineri o depun pentru a*

www.cimec.ro

valorifica anumite piese ce reprezintă, pentru dramaturgia noastră, un pas înainte. Un asemenea exemplu se poate da citînd montarea regizorului Ion Cojar cu piesa Nu sînt Turnul Eiffel, *sau aceea a regizorului Lucian Giurchescu cu comedia* Sonet pentru o păpușă, *piesă care are destule deficiențe de construcție în conflict, dar care, în urma unei întregi colaborări a regizorului cu autorul, a cîștigat relief în expunerea ideilor, a pus în valoare anumite situații, făcînd demnă de laudă munca depusă. O asemenea muncă constructivă nu duce decît la progresul artei noastre scenice...*" Referindu-se la montarea larg dezbătută de la Teatrul Mic, criticul a arătat că întotdeauna faptul de artă înnoitor a fost întîmpinat și cu reacții de împotrivire. „*Nu este foarte multă vreme de cînd destul de multă lume era scandalizată de spectacolul* Troilus și Cresida, *socotind că violentează opinia publică. Faptul acesta a fost uitat, fiindcă Teatrul de Comedie a avut succes la Paris. Însă fără* Troilus și Cresida *nu ne putem imagina teatrul nostru de astăzi. Nici fără* Umbra... *Și* Opera de trei parale *a fost o montare considerată de unii ca un spectacol ce contravine lui Brecht. Dar nu putem porni de la ideea că numai unul este Shakespeare și unul singur este Brecht. Nu-i ține nimeni pe acești clasici mai noi sau mai vechi în buzunar și nimeni nu poate fixa tiparele după care ei trebuie jucați întotdeauna. Atunci cînd cineva propune o posibilitate de interpretare nouă, unii încep să strige că se dărîmă statuia maestrului. Dar noi nu facem teatru cu statui, ci cu oameni și pentru oameni vii. Sînt de părere că este bine, că este inevitabil ca spectacolele care propun viziuni noi, interesante, îndrăznețe, chiar nu totdeauna deplin realizate, să nască discuții în contradictoriu, dar aceste discuții trebuie să fie purtate serios, argumentat, nu prin azvîrlire de injurii. Sarcey, care nu l-a înțeles pe Ibsen, a rămas totuși în istoria criticii pentru că se căznea* să demonstreze *că Ibsen nu are valoare, dar nu a spus niciodată că Ibsen este un impostor.*" Andrei Băleanu socotește că dacă montarea *Cîntăreței chele* vine în contradicție cu anumite cerințe ale textului, punerea în scenă a lui Caragiale din același spectacol are o importanță deosebită, fiind, după 15—20 de ani, prima încercare importantă de a juca această dramaturgie și altfel decît pînă acum. „*Timpul schimbă optica noastră despre foarte multe lucruri*". Criticul presupune că un spectacol care nu a provocat obiecții, cum a fost *Mielul turbat* în regia lui Dinu Cernescu, ar fi stîrnit nemulțumiri și ar fi scandalizat poate și pe autor dacă se juca cu zece ani înainte. „*Este bine să ne gîndim de două ori dacă e cazul să dăm sentințe categorice și fără drept de apel, cum mulți dintre noi am făcut din cînd în cînd, manifestînd violențe și asprimi fără să acceptăm ipoteza că și celălalt poate să aibă oarecare dreptate. Cred că Moisescu nu este un impostor* — a spus Andrei Băleanu —, *ci un regizor care caută, care a realizat o serie de spectacole bune, a făcut și greșeli mari... El muncește pentru dezvoltarea teatrului nostru...*" În ce privește spectacolul *Amphitryon 38*, Andrei Băleanu a ținut să pună în evidență faptul că, deși încercarea lui Cernescu n-a reușit, ea pornise de la o anumită intenție care nu este reprobabilă : aceea de a ironiza aventura picantă și erotismul galant, demascînd meschinăria filistină ascunsă dincolo de aceste aparențe.

În încheiere, Andrei Băleanu a vorbit din nou despre critică, referindu-se la o comparație făcută de Aurel Baranga între medicină și critică. „*Sînt de părere că este bine să operăm cu bisturiul, în critică, dar cu bisturiul, nu cu satîrul. Consider că nu e bine ca de o parte să stea oamenii de teatru, care muncesc pentru dezvoltarea artei, și de alta criticii, care vin și spun «n-ați făcut nimic bun». Sînt de părere că trebuie să muncim cu toții, discutînd împreună, și dacă este vorba să comparăm criticul cu un medic, atunci sînt de acord cu acel personaj al lui Eugen Ionescu care spune că medicul trebuie să moară odată cu pacientul sau să trăiască odată cu el.*"

Actorul Ion Lucian, ca director al Teatrului „Ion Creangă", a vorbit despre dificultățile pe care le are încă de întîmpinat acest teatru, destinat spectacolului pentru copii și tineret. El a făcut un apel către toți oamenii de artă, chemîndu-i să colaboreze la constituirea unui teatru educativ, cu mare forță de înrîurire asupra noilor generații. Referindu-se la problemele generale dezbătute în timpul consfătuirii, Ion Lucian și-a exprimat încrederea și satisfacția în raport cu succesele teatrului românesc și cu prestigiul său internațional în creștere.

www.cimec.ro

Sus : **Vasile Cosma (Othello) ; jos : Ion Pavlescu (Iago) și Eva Pătrășcanu (Desdemona) în „Othello" de Shakespeare — Teatrul Național din Craiova**

www.cimec.ro

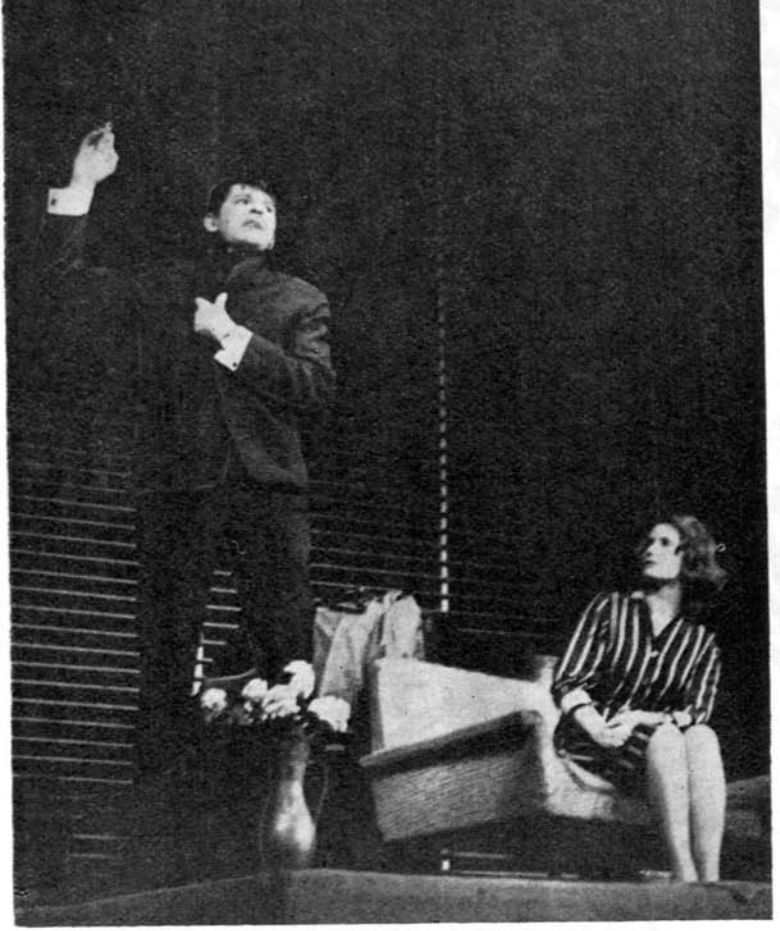

Sebastian Papaiani (Şeful) şi Adina Atanasiu-Poenaru (Magdalena) în „Şeful sectorului sufleţe" de Al. Mirodan — Teatrul din Sibiu

„LUPTA ÎMPOTRIVA PLATITUDINII ŞI MEDIOCRITĂŢII ESTE LUPTA PENTRU UN REALISM STRĂLUCITOR..."

Criticul Valentin Silvestru a început prin a compara decada cu prima trecere în revistă a spectacolelor din ţară, care a avut loc cu aproape un deceniu în urmă. Astfel, vorbitorul a putut reliefa marile progrese înregistrate de teatrul românesc în acest răstimp, progrese datorate în cea mai mare măsură înţeleptei şi plinei de răbdare îndrumări comuniste a artei în ţara noastră. Subliniind caracterul socialist al mişcării noastre teatrale, vorbitorul a atras atenţia asupra contextului de confruntări internaţionale în cadrul cărora teatrul românesc se manifestă din ce în ce mai activ, afirmînd un punct de vedere propriu, demn de stimă, atît în gîndirea cît şi în practica teatrală. Constatînd procesul de creştere al teatrului românesc, Valentin Silvestru a insistat asupra caracterului unitar al acestui proces. *„A afirma că teatrele din provincie ajung la nivelul Capitalei este unilateral. Există un proces general de creştere, şi al teatrelor din Capitală şi al teatrelor din regiuni, definind organicitatea în unitatea mişcării noastre teatrale"*. Se şterg treptat unele antinomii vechi, cum ar fi aceea: teatre de provincie — teatre de Capitală, se nasc în schimb, firesc, antinomii noi; în cadrul poziţiei noastre ideologice comune, se emit opinii diferite asupra unui text sau asupra unui spectacol şi chiar asupra metodelor de creaţie. După părerea vorbitorului, şi activitatea critică s-a maturizat, pentru că e integrată în mişcarea teatrală şi se dezvoltă odată cu ea. Croni-

www.cimec.ro

carul „Contemporanului" şi-a exprimat dorinţa ca asociaţia oamenilor de teatru să devină cu adevărat activă, pentru ca dezbaterile creatoare, schimburile de opinii să poată avea loc aici sistematic şi cu continuitate.

Enumerînd succesele stagiunii, el a afirmat că orientarea teatrului nostru este o orientare judicioasă, care ţine seama de interesele revoluţiei culturale. Totodată a formulat unele observaţii cu privire la prezenţa pe afişele teatrelor a unor piese nesemnificative sau puţin semnificative din dramaturgia occidentală *(Doi pe-un balansoar, Staţia de autobuz)*, apreciind necesitatea unui punct de vedere selectiv mai afirmat în alcătuirea repertoriului. Referindu-se la discuţiile purtate în jurul noii dramaturgii româneşti, vorbitorul a declarat că există temeiuri pentru a se nădăjdui apariţia unor piese care să poată susţine ferm dialogul cu marile opere din repertoriul universal contemporan. *„Ar fi interesant, de pildă, să confruntăm o piesă ca* Fizicienii *cu o piesă românească nouă, care să trateze, în lumina idealului nostru, problemele responsabilităţii omului de ştiinţă în lumea de azi."* Rezervîndu-şi dreptul de a-şi spune părerea despre spectacolul *Omul care şi-a pierdut omenia*, atunci cînd munca de elaborare a sa va fi deplin încheiată, criticul s-a simţit dator să salute efortul dramaturgului Horia Lovinescu de a aborda o mare temă contemporană şi strădania lui de a formula un punct de vedere propriu într-o dezbatere care interesează întreaga lume a prezentului.

Gh. Leahu, protagonistul spectacolului cu „Răzbunarea sufleurului" de Victor Ion Popa — Teatrul din Timişoara

Csorba András (Dobrian), Czikéli László (Sturzu), Tanai Bella (Elena), Ferenczi István (Sorescu), Mózes Erzsébet (Dochiţa), Czékely Anna (Eta), Gyarmati István (Pătulea), Tarr László (Zamfir) în „Ştafeta nevăzută" de Paul Everac — Teatrul din Tg. Mureş (secţia maghiară)

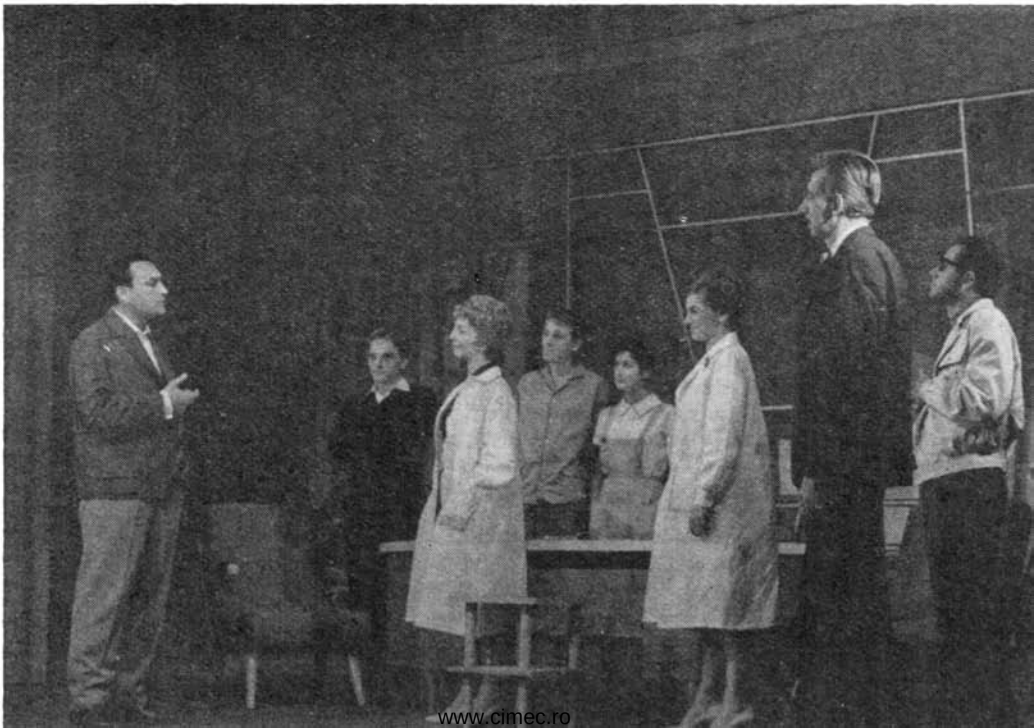

www.cimec.ro

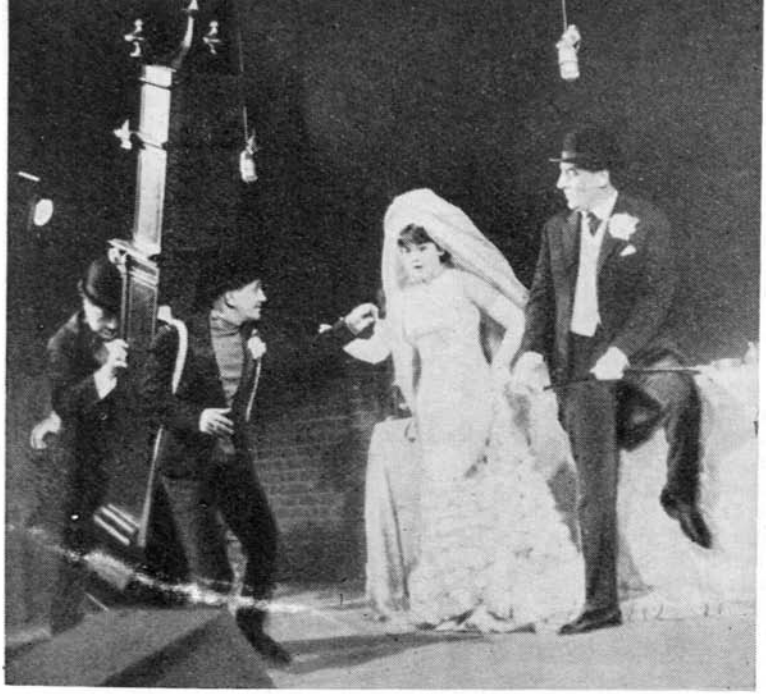

Scenă din „Opera de trei parale" de Bertolt Brecht. Protagoniști: Margareta Pîslaru (Polly Peachum) și Toma Caragiu (Mackie Șiș) — Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra"

Valentin Silvestru s-a oprit și asupra unor întrebări ce privesc dezvoltarea realismului în teatrul românesc: *„Nu știu dacă există azi antirealism în teatrul nostru* — a spus el. *Nu se poate răspunde chiar atît de ușor la o asemenea întrebare. În orice caz, se poate spune, împreună cu mulți regizori și actori, că platitudinea și mediocritatea nu sînt realism. Putem conchide că la noi se duce, în teorie și practică, o luptă susținută împotriva platitudinii și mediocrității, a lucrului nedesăvîrșit, a spectacolelor care produc indispoziție, și că aceasta este o luptă pentru un realism strălucitor".* În privința relației dintre text și spectacol și a calității muncii regizorale, criticul a susținut că asistăm la consolidarea unui fenomen de interpretare mai profund și mai variat decît în etapa anterioară. Subliniind diferențele de expresie și atitudine interpretativă materializate în spectacole valoroase ca *Othello, Troilus și Cresida, Privește înapoi cu mînie, Oameni și șoareci*, el a afirmat că fenomenul de interpretare personală, manifestările regizorale originale în raport cu un text dat sînt cele care asigură evoluția ascendentă a teatrului nostru. Procesul este în curs, el corespunde unei necesități obiective, de reevaluare dialectică a tezaurului culturii clasice și de apreciere cu personalitate a literaturii dramatice contemporane. Interpretările care răspund acestui imperativ nu-și găsesc poate totdeauna un făgaș sigur, dar, în esență, fenomenul se dovedește pozitiv și apreciabil. Tendința se poate observa și în activitatea unor oameni de teatru mai vîrstnici — de pildă, în realizarea spectacolului *Ulaicu Vodă* de la Teatrul Național „I. L. Caragiale". Vorbind despre modul în care reprezentăm clasicii teatrului românesc, V. Silvestru s-a declarat în dezacord cu cei ce trimit la modele vechi și foarte vechi; realismul nu trebuie confundat cu reconstituirea muzeală. *„În spectacolul* Iașii în carnaval *pus în scenă de Dinu Cernescu, nici un costum nu arăta aidoma cu îmbrăcămintea oamenilor care trăiau atunci, nici un decor nu reproducea întocmai casele de pe vremea lui Alecsandri."* Cu toate acestea, viziunea a fost aprobată de opinia publică teatrală. În ce-l privește pe Caragiale, a existat și există un efort inovator puternic, care continuă, de fapt, perspectiva înnoitoare deschisă de spectacolul *O scrisoare pierdută* din 1949 de la Teatrul Național. Arătînd că este de discutat dacă forma spectaculară oferită de Teatrul Mic asupra lui Caragiale e justă sau nu, criticul a afirmat că nu ne putem opri la o singură formă dată, că astăzi Caragiale nu mai poate fi pus în scenă așa cum a fost montat pînă acum, fiindcă există cerințe noi și dorințe noi, fiindcă oamenii au cunoscut între timp și alte puncte de vedere asupra acestei opere. Cronicarul a reamintit montările foarte interesante care s-au realizat în străinătate cu scrierile lui Caragiale — și dintre care multe porneau evident de la cu totul alte viziuni decît aceea prezentă pe scena

www.cimec.ro

Teatrului Național, ceea ce n-a afectat pătrunderea acestei dramaturgii în cultura modernă. Susținînd că *„trebuie lăsată deschisă calea experimentelor"*, el a făcut o distincție netă între experiment și exercițiu și a observat că nu orice căutare de laborator merită să fie adusă în fața publicului: *„Spectacolul trebuie propus publicului numai atunci cînd, fiind un experiment veritabil, are în același timp și o valoare de sine stătătoare..." „Trebuie să facem totul* — a încheiat Valentin Silvestru —, *și mă refer la critici în primul rînd, pentru a generaliza experiența înaintată pe care un număr mare de cadre artistice înzestrate o realizează în teatrul românesc actual și să ajutăm la stimularea continuă a direcției ei novatoare."*

„N-AM VRUT SĂ FAC UN EXPERIMENT CU «AMPHITRYON 38»"

Luînd cuvîntul, regizorul Dinu Cernescu s-a ocupat în primul rînd de raportul între piesa originală și transpunerea ei scenică, declarînd că ținuta spectacolului, în aria dramaturgiei originale, trebuie să fie cît mai reliefată. El și-a exemplificat opinia citînd realizarea Teatrului de Stat din Piatra-Neamț cu piesa Ecaterinei Oproiu, *Nu sînt Turnul Eiffel*. Acest spectacol este o demonstrație a valorilor ce se pot obține într-un spectacol atunci cînd textul le conține. Apreciind consecvența, perseverența preocupărilor în colectivul Teatrului din Piatra-Neamț, regizorul Dinu Cernescu a declarat: *„succesul repurtat în această decadă este succesul întregii noastre mișcări teatrale, succesul studiului, al muncii de colectiv și al tinerei generații de actori, deosebit de interesate în acțiunea colectivă scenică"*. O altă problemă care se desprinde din această luare de cuvînt este cea a proporției existente între reprezentarea dramaturgiei originale și aceea a pieselor străine. După părerea sa, circulă o falsă teorie, și anume că *„piața noastră teatrală"* este invadată de dramaturgia străină — falsă teorie datorată acelor *„producători de piese"* (nu întotdeauna dramaturgi) care, văzîndu-se depășiți de cerințele tot mai exigente ale epocii noastre, caută să-și găsească în aceasta o scuză. *„Dramaturgia străină trebuie să fie reprezentată după criterii sigure, de cultură și eficiență artistică, care să nu fie tributară ultimelor traduceri apărute mai mult sau mai puțin întîmplător."* Referindu-se la dramaturgia românească, Dinu Cernescu a adus numeroase critici autorilor.

La capitolul experiment, regizorul s-a referit la propria sa montare cu *Amphitryon 38* de Giraudoux; răspunzînd numeroaselor obiecții formulate în dezbateri și în presă, a spus: *„Dacă spectacolul* Amphitryon 38 *nu a reușit, asta nu înseamnă că a eșuat un experiment; n-am vrut să fac cu* Amphitryon 38 *un experiment, după cum n-am experimentat niciodată nimic doar pentru a face un experiment în sine. Cred că maximum de experiment este seriozitatea, nu exhibiția. Nevoia de a experimenta este înnăscută sau nu artistului. Pentru mine, ea există așa cum respir. Nu m-am străduit niciodată să experimentez — în mod special —, așa cum nu m-am străduit niciodată să respir. Am făcut-o, pur și simplu"*. Acceptînd o parte din obiecțiile aduse spectacolului, el a ținut să sublinieze că nici succesele sale trecute — ca, de pildă, *Mielul turbat*, *Tigrul* sau *Neînțelegerea* de Camus, des citate în această dezbatere —, nici eșecul său recent, nu se datorează dorinței exprese de a „experimenta". *„Eșecul este în firea lucrurilor pentru un om care vrea ceva — ca și succesul, de altfel."*

„PRIMA NOASTRĂ SCENĂ TREBUIE SĂ PUNĂ CEL MAI PUTERNIC ACCENT ÎN CULTURA TEATRALĂ A ȚĂRII..."

Regizorul Vlad Mugur a abordat în cuvîntul său mai multe probleme. Considerînd ca superioară ținuta sub semnul căreia s-a desfășurat această decadă, el a consemnat ca un fapt pozitiv renunțarea la forma premială, la întrecerea competițională, demonstrînd că desfășurarea spectacolelor a dovedit un spirit matur propriu întregii

www.cimec.ro

noastre mișcări teatrale. Vlad Mugur consideră că experimentul a ocupat un loc mult prea mare în dezbateri, în raport cu alte probleme importante ale momentului actual din teatrul românesc.

„Important este să se țină seama de realizările serioase și de netăgăduit ale ultimilor ani și să se analizeze sursa care le-a dat naștere." În primul rînd, ca prim factor stimulator și generator de succese, Vlad Mugur a desemnat crearea noilor teatre pe principii noi și cu colective noi (ca Teatrul de Comedie și Teatrul Mic). Apreciind realizările teatrelor din regiuni și creșterea sensibilă a nivelului general al mișcării noastre teatrale, Vlad Mugur s-a oprit, analizînd și comentînd-o, la situația Teatrului Național „I. L. Caragiale". El a considerat că prima noastră scenă s-a abătut de la tradiția marelui repertoriu clasic și contemporan și că îndeosebi marelui teatru clasic universal nu i-a dat expresia scenică corespunzătoare. *„Problema ultimelor realizări ale acestei stagiuni prezentate pe prima noastră scenă constituie o problemă serioasă de cultură a țării noastre. În timp ce toate teatrele își pun sarcini importante, noi, Teatrul Național «I. L. Caragiale» nu se ridică la înălțimea acestor exigențe și nu pune în adevărata lumină marile personalități actoricești pe care le are."* În același timp el și-a exprimat regretul că prima noastră scenă nu promovează cu suficientă consecvență actorii tineri, nu le dă posibilitatea unei dezvoltări profesionale armonioase. După părerea sa, nu poate exista nume de regizor care să nu fie legat de numele actorilor formați și crescuți de el.

„Răspunderea directorilor de scenă este astăzi sporită, căci, în ciuda abundenței de talente actoricești (mai ales pentru roluri de compoziție), prezente astăzi în frontul nostru teatral, trebuie pusă problema dezvoltării actorului de mare respirație, a interpretului-erou clasic și contemporan, tip reprezentat cu atîta strălucire altădată de actori ca N. Bălțățeanu, G. Vraca, Mihai Popescu și alții. Cred că formarea acestui tip de actor este o datorie atît a teatrelor naționale cît și a Institutului de teatru «I. L. Caragiale»".

Regizorul s-a ocupat pe larg de problema inovației teatrale, considerînd că în această dezbatere critica dramatică a consacrat prea mult timp apărării acestui fenomen. Vlad Mugur a pledat pentru tălmăcirea scenică a spiritului autorului.

„Altfel discutăm o realizare dacă o încadrăm în sfera experimentului, acceptînd-o ca atare, și altfel se prezintă situația, cu toate consecințele sale asupra publicului, dacă avem de-a face cu lucrări definitive."

Relevînd calitățile unor regizori tineri și talentați ca Esrig, Moisescu și Cernescu, vorbitorul s-a referit la spectacolul cu *Troilus și Cresida*. Subliniind că este vorba de o opinie personală, el a arătat că *„Esrig a denaturat viziunea lui Shakespeare asupra marilor eroi ai lui Homer și Eschil — problemă de cultură care implică consecințe serioase, un pericol în educarea estetică a publicului și îndeosebi a tineretului. Dacă Shakespeare — mare cunoscător al vieții — își permite, cu geniul său, să ironizeze, prin glasul bufonului, acești eroi, el nu face decît să-i umanizeze și să-i pună într-o lumină nouă. Nu înțeleg de ce mari sentimente ca prietenia și dragostea au fost discreditate, pentru a justifica o viziune în afara spiritului operei"*.

Combătînd imaginația cheltuită în afara textului, *„fapt mai facil decît autentica și inovatoarea valorificare a sensurilor depline ale operei dramatice"*, Vlad Mugur și-a exprimat regretul pentru unele căutări ale sale din alți ani, în care imaginația sa, de asemenea, a trecut dincolo de lumea și valențele textului respectiv.

Revenind la problema pe care o consideră principală în momentul actual, și anume situația teatrelor naționale, regizorul a vorbit despre sarcinile mari ale acestor teatre și îndeosebi despre îndatoririle primei scene a țării, reamintind obligațiile lor față de istoria viitoare a teatrului românesc, față de actorii pe care îi formează, față de scriitori. Vlad Mugur a propus o mai atentă revizuire a colectivelor teatrelor naționale, printr-o triere exigentă a interpreților și prin instituirea unui autentic schimb de experiență între aceste scene cu vechime.

„Cred că trebuie să dăm dovadă de un înalt simț patriotic, ajutînd la revitalizarea acestor bătrîne și prestigioase instituții, să privim această problemă cu generozitate și nu de pe pozițiile egoismului artistic."

Încheindu-și cuvîntul, Vlad Mugur a spus: *„Consider că este foarte bine pentru cultura țării că avem teatre multe, de calitate, remarcabile și că, de obicei, culorile lor sînt diferite; dar teatrele naționale, și în special prima noastră scenă, trebuie să pună cel mai puternic accent în această mare și valoroasă diversitate artistică."*

www.cimec.ro

S. Mihăilescu-Brăila (Nonancourt), Cornel Vulpe (Fadinard), Ştefan Bănică (Tavernier), Mariana Mihuţ (Hélène) în „Pălăria florentină" de Labiche — Teatrul Muncitoresc C.F.R.

www.cimec.ro

Kovács György în rolul Manole Crudu din „Moartea unui artist" de Horia Lovinescu — Teatrul Maghiar din Cluj

Intervenţia directorului teatrului din Sibiu, E. Onu, s-a referit la nivelul înalt calitativ al acestei decade. Repetînd un deziderat unanim în legătură cu dramaturgia originală, directorul teatrului din Sibiu s-a asociat glasurilor care solicită dramaturgilor noştri să abordeze problemele mari ale destinului uman în condiţiile orînduirii noastre socialiste ; totodată el a pledat pentru complexitatea prezentării caracterelor dramatice, pentru relevarea îndrăzneaţă a situaţiilor, fie chiar particulare, care exprimă însă sensul epocii, al peisajului nostru socialist, unde biruinţa noului întîmpină uneori obstacole puternice, care se cer a fi arătate şi pe scenă.

La capitolul calificării profesionale a colectivelor artistice, E. Onu a subliniat necesitatea unei politici pedagogice în munca cu actorii şi îndeosebi cu tinerii absolvenţi ai Institutului de teatru. După părerea sa, reprezentanţii ultimelor promoţii nu aduc în teatre, dincolo de bagajul lor de cunoştinţe profesionale mai mare sau mai mic, o corespunzătoare ţinută etică. Conştiinţa muncii provizorii cu care un tînăr actor vine într-un teatru din ţară, acest sentiment de provizorat, are consecinţe dăunătoare asupra calităţii muncii sale. *„Deşi în decadă tinerii au realizat roluri de răspundere, creaţii importante, cererile de transfer abundă şi îmbulzeala la concursurile din Capitală e mare."*

Abordînd problema repertoriului, directorul teatrului din Sibiu a fost de părere că direcţia principală pe care trebuie construit programul unui teatru o constituie descoperirea sau reevaluarea unor texte dramatice clasice sau contemporane, româneşti sau străine, mai puţin cunoscute, neglijate sau chiar date uitării. În acest sens, el a apreciat

www.cimec.ro

clogios includerea *Constructorului Solness* pe afișul Naționalului clujean și a salutat premiera piesei lui Miller, *Vedere de pe pod*, pe scena teatrului din Tg. Mureș, ca o inițiativă demnă de reținut. Dar asemenea pilde sînt încă puține. Directorul teatrului din Sibiu s-a referit și la problemele criticii dramatice, manifestîndu-și bucuria pentru faptul că, în ultimul timp, presa (și îndeosebi revista „Teatrul") a acordat mai multă atenție activității teatrelor din țară.

Victoria Dinu, directoarea Teatrului „Barbu Delavrancea", s-a referit la fapte concrete din activitatea acestui teatru. Socotind că *Mielul turbat* în montarea lui Dinu Cernescu a constituit un experiment pozitiv, și-a exprimat regretul de a-i fi acordat sprijin nelimitat acestui tînăr și talentat regizor în punerea eronată în scenă a piesei *Amphitryon 38*. Din decadă, a apreciat îndeosebi spectacolele *Othello*, realizat de Naționalul craiovean, și *Oameni și șoareci* de la Teatrul Național „I. L. Caragiale", considerînd că, paralel cu paginile acordate în presă experimentului, un număr egal de file trebuie acordat și unor asemenea montări valoroase de ținută clasică.

Artista emerită Marcela Rusu a apărat în cuvîntul său activitatea Teatrului Național „I. L. Caragiale" din București, invocînd realizări ca: *Scrisoarea pierdută, Revizorul, Bădăranii, Egor Buliciov, Trei surori, Tragedia optimistă, Maria Stuart, Oameni și șoareci.* Actrița a discutat polemic unele observații critice formulate de Dinu Cernescu în legătură cu deficiențele dramaturgiei originale; ea a subliniat importanța pieselor românești, scrise și jucate în ultimii ani, pentru dezvoltarea teatrului românesc. Marcela Rusu a făcut cîteva propuneri: organizarea anuală a unor decade dedicate dezvoltării teatrelor din țară, actorilor tineri, dramaturgiei originale, care să fie urmate de dezbateri publice.

Scenă din „Oameni și șoareci" de J. Steinbeck — Teatrul Național „I. L. Caragiale"

www.cimec.ro

Eugenia Dragomirescu (Ea) și Virgil Ogășanu (El) în „Nu sînt Turnul Eiffel" de Ecaterina Oproiu — Teatrul din Piatra-Neamț

Monica Ghiuță (Emma — Anca) și Ion Siminie (Cristofor) în „Fii cuminte, Cristofor !" de Aurel Baranga — Teatrul din Brașov

www.cimec.ro

„SA NU PORNIM ÎMPOTRIVA REGIZORILOR, CĂRORA LE DATORĂM FOARTE MULT..."

Ana Maria Narti a început prin a atrage atenția că discuția amenință să intre pe un făgaș greșit. Din cele spuse de unii vorbitori, s-ar putea crede că problema principală a mișcării teatrale este problema unor experimente regizorale periculoase. După părerea sa, nu aceasta este dificultatea cea mai importantă care stă în fața teatrelor românești în momentul de față. *„Mi se pare că, dacă este vorba să ne războim pentru calitate în teatru, nu trebuie să pornim împotriva regizorilor, cărora le datorăm foarte mult, ci trebuie să ne răfuim cu rămășițele vechiului, care continuă să existe în mișcarea noastră teatrală, cu mediocritatea, platitudinea și inerțiile de orice fel."*

Amintind munca tenace depusă de Esrig pentru realizarea spectacolelor *Umbra* și *Troilus și Cresida*, Ana Maria Narti a vorbit despre opoziția încăpățînată a actorilor, pe care regizorul a trebuit s-o întîmpine în pregătirea acestor spectacole, opoziție ce se întemeia pe deprinderile unei munci actoricești comode. Același fenomen s-a făcut remarcat și în perioada de pregătire a spectacolului *Omul care și-a pierdut omenia*. Este firesc ca un regizor să izbutească uneori mai bine, alteori numai în parte, și alteori să sufere un eșec; important este însă că tinerii regizori muncesc pentru a construi o metodă nouă de lucru în teatru. Acest efort al lor trebuie sprijinit cu toată dragostea de toți oamenii care lucrează în teatre sau în jurul teatrelor.

Revenind la una din problemele mult discutate înainte, experimentul, Ana Maria Narti a afirmat că se acordă prea ușor calificativul de experiment artistic oricărei încercări care iese puțin din comun. Și pînă la a discuta despre experiment e nimerit să acordăm atenție unor deficiențe profesionale mai grave, apărute mai ales în munca actorilor — lipsa de antrenament vocal, condiția fizică sub orice critică. Mai bine decît să discutăm în abstract despre niște complexe și vagi probleme teoretice este să dezbatem concret dificultățile concrete care stau în fața oamenilor de teatru: ar fi timpul să încercăm să înființăm o școală de mișcare scenică, în care să se pregătească viitorii instructori ai teatrelor, ar fi necesar să se încerce fundamentarea unor studii științifice asupra educației vocale a actorului, asupra vorbirii expresive în scenă.

În legătură cu dezbaterile critice care se poartă în jurul vieții teatrale, Ana Maria Narti a subliniat fenomenul de creștere pe care îl trăim, arătînd că, datorită apariției unor exigențe noi, s-au strecurat în viața teatrală unele confuzii de criterii. Sînt spectacole care se apreciază după unitățile de măsură mai vechi — așa cum s-a întîmplat cu elogiile aduse montării lui *Othello* de la Craiova — și sînt spectacole pe care le apreciem dintr-un punct de vedere cu totul nou. Uneori, criteriile după care se conduc criticii nu țin de domeniul estetic. Despre *Opera de trei parale* s-a spus că ar fi un spectacol comercial, despre *Troilus și Cresida*, că reprezintă un act de incultură grosolană, dar asemenea aprecieri nu au răzbătut decît timid în cronici. În schimb, despre montarea lui Valeriu Moisescu de la Teatrul Mic s-au tipărit pagini întregi de critici severe. S-au folosit aici două unități de măsură deosebite: Ciulei și Beligan reprezintă autorități pe care nu îndrăznim să le contrariem, în schimb Penciulescu și Moisescu sînt niște oameni tineri care nu au o platformă socială atît de trainică, și de aceea ne îngăduim să-i atacăm violent. Uneori, lipsa de obiectivitate a unei publicații în raport cu un teatru este flagrantă. „Luceafărul" n-a observat succesele artistice (și financiare, de altfel!) remarcabile ale Teatrului Mic, calitatea deosebită a interpretărilor din spectacolele *Oricît ar părea de ciudat* și *Doi pe un balansoar*. În schimb, revista a descoperit că Teatrul Mic există abia atunci cînd, prin montarea Caragiale-Ionescu, acest colectiv a putut să fie supus unei critici dure. Procedeul nu este just, nici în raport cu teatrul, nici în raport cu cititorii revistei, care astfel sînt dezinformați, căpătînd o imagine deformată asupra activității teatrului.

Printre confuziile care s-au strecurat în discuțiile stagiunii este una deosebit de dăunătoare, care — socotește Ana Maria Narti — trebuie combătută hotărît. S-a tras o linie de egal între spectacolele *Troilus și Cresida, Caragiale-Ionescu, Amphitryon 38*, desemnîndu-se toate aceste montări ca reprezentative pentru o singură atitudine regizorală. Afirmația este mai mult decît arbitrară, în primele două montări prezența ideii artistice valoroase și a compoziției regizorale de calitate fiind evidentă, în timp ce ultimul spectacol nu este decît un teribilism gratuit și vulgar, fără sens artistic. Prin asemenea uniformizări se pot compromite realizări de cea mai mare valoare. *„În cronica la* Troilus și Cresida *mi-am formulat unele observații în legătură cu spectacolul lui*

www.cimec.ro

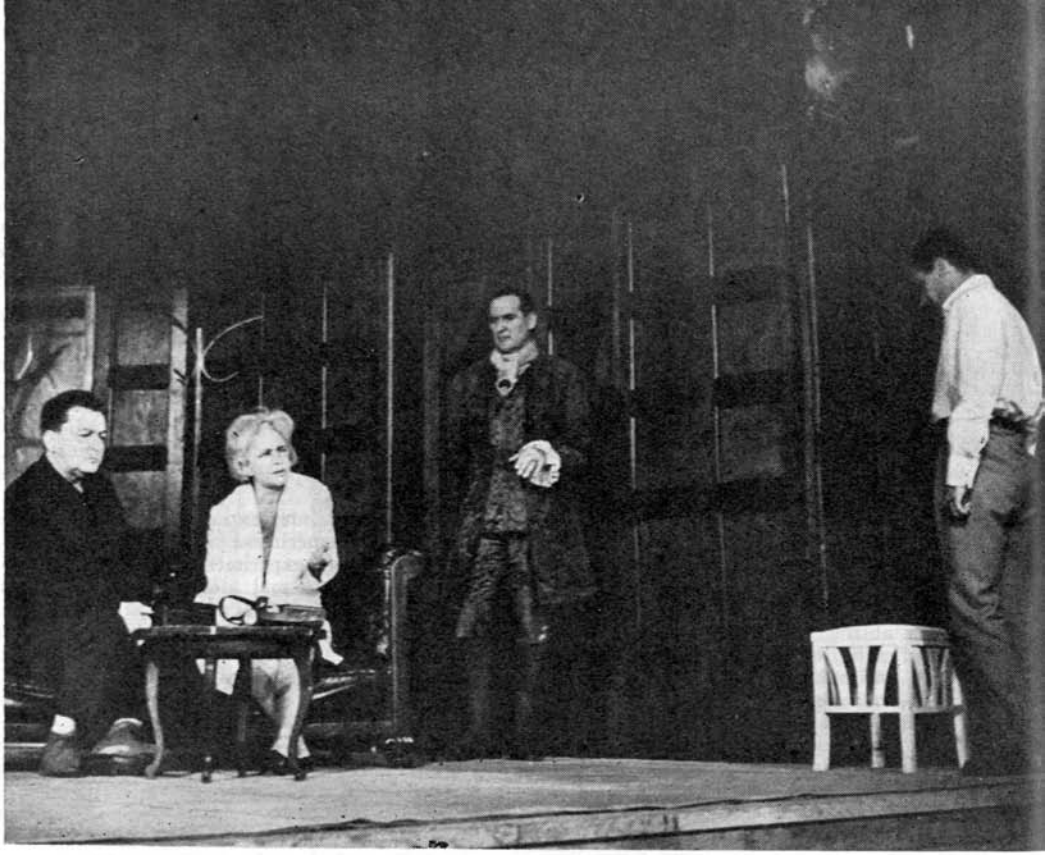

Florin Scărlătescu (Moebius), Nineta Gusti (Domnișoara von Zahnd), Mircea Șeptilici (Newton) și Mihai Pălădescu (Einstein) în „Fizicienii" de Fr. Dürrenmatt — Teatrul de Comedie

Esrig. Țin să subliniez că, departe de a fi de acord cu cei care socotesc spectacolul prea accentuat grotesc, prea sumbru, prea violent, am considerat și consider, dimpotrivă, că spectacolul nu este deajuns de consecvent cu propria sa idee, și de aceea, în anumite puncte, nu este atît de puternic cum l-a dorit regizorul. Am făcut această specificare pentru a marca net deosebirile dintre opinia exprimată în cronica mea și criticile care s-au formulat, în legătură cu acest spectacol, de pe poziții cu totul opuse."

Printre alte probleme concrete semnalate atenției de această luare de cuvînt a figurat și problema compoziției rigide a colectivelor noastre teatrale, problema dificultăților care se nasc în fața unui conducător de teatru atunci cînd el vrea, cum e și firesc, să reorganizeze o echipă, pe baza unor afinități și exigențe estetice proprii. În încheiere, Ana Maria Narti a discutat despre cartea de teatru. Ea a subliniat absența cărții teatrale din librăriile și bibliotecile noastre. Zadarnic cerem un înalt nivel de cultură actorilor și publicului, dacă lucrările strict necesare unei educații teatrale elementare nu pot fi găsite nici în bibliotecile mari, dacă scrierile teoretice și critice pe care se fundamentează întreaga estetică a dramaturgiei și spectacolului modern lipsesc. Ana Maria Narti a propus ca asociația oamenilor de teatru și Consiliul teatrelor să intervină activ pe lîngă diferite edituri, pentru a grăbi publicarea lucrărilor originale și traducerilor, în lipsa cărora viața noastră teatrală nu are cum să se alimenteze.

www.cimec.ro

„PE CINE AMENINȚĂ UN SPECTACOL CA «TROILUS ȘI CRESIDA»?"

Regizorul David Esrig a vorbit în primul rînd despre orientarea discuțiilor în curs; el a explicat că debutul ședinței l-a speriat: *„...mi-a dat sentimentul că iar sîntem atrași de anumiți tovarăși în sfera micilor bătălii de interese, a răfuielilor personale — totul, firește, sub steagul unor principii pe care le iubim cu toții... observ de multă vreme cît de eficiente sînt uneori asemenea diversiuni, cît de bine izbutesc ele să ne îndepărteze de la discutarea problemelor esențiale de artă și știință teatrală, care formează carnea și sîngele creației scenice, substanța activității noastre, cum izbutesc, așadar, asemenea «șopîrle» să ne mute de pe cîmpul bătăliilor artistice și ideologice pe cel al măruntelor bătălii tactice, personale, neprincipiale..."*

Subliniind și el calitatea artistică deosebită a stagiunii și decadei, Esrig a afirmat că realitatea bogată a vieții teatrale nu este cuprinsă, nici pe toată întinderea ei, nici în adîncime, de publicistica teatrală, măruntele diversiuni și răfuieli personale fiind principalul obstacol ce împiedică înfiriparea unor dezbateri profesionale eficiente.

Reluînd o afirmație făcută de Vlad Mugur despre spectacolul *Troilus și Cresida*, David Esrig a întrebat pentru cine este periculos acest spectacol, ce amenință el. Directorul de scenă de la Teatrul de Comedie a afirmat că nu își îngăduie încă să-și spună părerea despre spectacolul Caragiale-Ionescu. El a arătat că îi este moralmente imposibil să discute profesional această montare și eventualele obiecții artistice și de cultură pe care le are de făcut, atîta vreme cît orice observație a sa riscă să fie întrebuințată într-o bătălie străină de viața artistică: *„...nu pot să spun nimic, din cauza acelor procese de intenție neloiale care s-au făcut Teatrului Mic, din pricina acelor acuzații de lipsă de patriotism adresate lui Penciulescu și Moisescu, care, se spune, n-au avut suficient respect față de Caragiale, pentru că l-au pus în scenă altfel decît a făcut-o*

Constantin Dicu (Petru) și Ana Colda (Irina) în „Cîtadela sfărîmată" de Horia Lovinescu — Teatrul din Petroșeni

www.cimec.ro

Toma Caragiu (Pop) şi George Mărutză (Sir Arthur Drapper) în „Zoo" de Vercors — Teatrul din Ploieşti

maestrul Sică Alexandrescu. Mi se pare evident pentru toată lumea sensul profund patriotic *al unei încercări de a da o nouă identitate, o nouă forţă de circulaţie operei lui Caragiale"*. Revenind la observaţiile făcute de Vlad Mugur, David Esrig a întrebat: *„ce ameninţă montarea: faima lui Shakespeare? memoria eroilor antici? stima noastră faţă de cuvîntul shakespearean?"* Respingînd acuzaţiile că ar fi intervenit în text, regizorul a susţinut că *„aşa este scrisă piesa, acesta este spiritul ei profund polemic"*, îndreptat nu numai împotriva războiului, ci atacînd violent şi ascuţit multe alte teme. Dacă însă Vlad Mugur vrea să spună că spectacolul ameninţă o anumită tradiţie de teatru, idei, imagini şi clişee intrate în obişnuinţă, atunci Esrig este de acord cu el şi nu mai are ce adăuga. *„Cred că spectatorul va face cunoştinţă singur şi cu Shakespeare şi cu Homer, şi va şti să înţeleagă şi să aleagă, între cele două imagini, sensul deosebit şi important al fiecăreia dintre ele."*

David Esrig a arătat că un articol apărut în revista „Teatrul", referitor la munca regizorului cu actorul [1], a provocat confuzii, prin teoretizări false şi prin asociaţiile arbitrare făcute între diferite spectacole. Regizorul a arătat că şi încercarea lui Aurel Baranga de a limita dreptul oamenilor de teatru la experiment se încadrează în aceeaşi categorie a teoretizărilor false. *„În articolul amintit din revista «Teatrul» sînt foarte multe lucruri care m-au nedumerit şi m-au întristat, atrăgîndu-mi atenţia asupra unei alte probleme foarte importante. Multe greşeli şi confuzii se datoresc şi faptului că nu avem suficiente cărţi de teatru."* Arătînd că, în beletristică, colecţia clasicilor literaturii universale a făcut imense servicii literaturii şi publicului, regizorul Teatrului de Comedie a amintit că biblioteca oamenilor de teatru este, din păcate, foarte săracă. *„Lipsesc lucrări fundamentale ale unor autori unanim recunoscuţi. Folosim adesea nume ale unor creatori a căror operă nu o cunoaştem, şi e suficient să citim pe Gordon Craig, Meyerhold, Reinhardt, Jacques Copeau, Tairov, Vahtangov, Charles Dullin, pentru a înţelege cît de importantă ar fi traducerea scrierilor lor în româneşte."*

David Esrig a încheiat, revenind la problema experimentului: *„Tovarăşul Vlad Mugur spunea că ne-am jucat destul cu experienţele, că ar fi bine să ne aşezăm acum, ca nişte oameni gospodari şi potoliţi, la casele noastre; cred că trebuie să primim cu prudenţă o asemenea invitaţie, sau chiar s-o respingem. Cred că trebuie să păstrăm cu mare grijă tot ce s-a cîştigat ca tinereţe, elan, îndrăzneală, şi nu trebue să cedăm oboselii, inerţiei, plictiselii şi bătrîneţii. Mai ales acum, cînd nu ne mai aşteaptă o muncă în asalt, ci una de perspectivă şi de perseverenţă, pentru care trebuie să fim bine pregătiţi."*

---

1 A. M. Narti, „Tot despre munca actorului". „Teatrul", nr. 6/1965.

www.cimec.ro

Valentino Dain (Eddie Carbone) și Anna Dukasz (Beatrice) în „Vedere de pe pod" de Arthur Miller — Teatrul din Tg. Mureș (secția română)

Moment din spectacolul „Școala nevestelor" de Molière — Teatrul „Barbu Delavrancea"

www.cimec.ro

„...CRITICA DRAMATICĂ SĂ NU OPEREZE CU UNITĂȚI DE MĂSURĂ DIFERITE..."

Regizorul Călin Florian, directorul Teatrului Național din Craiova, a afirmat cu tărie că munca regizorală trebuie să se bizuie numai pe analiza textului dramatic și nu pe comentariile unor teatrologi — indiferent de competența sau autoritatea lor. Munca experimentală trebuie să se desfășoare, după părerea sa, în cadrul acelor studiouri experimentale despre care s-a vorbit și se vorbește mult, deși activitatea lor e inexistentă. Studiouri experimentale, mai adecvat spus laboratoare experimentale, trebuie să posede — socotește Călin Florian — numai acele teatre care sînt numite în alte țări „academice", cu alte cuvinte, numai acele organisme teatrale a căror creație artistică, fructuoasă și extrem de elevată, prestigioasă și fundată pe considerente pedagogice, permite asemenea muncă de cercetare. Formularea de cercetare științifică fundamentală și cercetare științifică aplicată, valabilă în domeniul științelor exacte, se poate aplica și în arta teatrului. De asemenea, studioul trebuie să aibă și funcția de pepinieră, de școală actoricească specifică profilului sau stilului teatrului respectiv.

Asociindu-se criticilor aduse de regizorul Vlad Mugur Teatrului Național „I. L. Caragiale", Călin Florian a atras atenția auditoriului că cele mai mari succese ale primei noastre scene țin din păcate de domeniul trecutului. Referindu-se la calitatea rezultatelor artistice obținute în teatrele din regiuni, directorul Teatrului Național din Craiova a susținut că critica dramatică nu trebuie să opereze cu unități de măsură diferite, criterii deosebite în aprecierea actului artistic. Decada a demonstrat un nivel oarecum unitar-artistic pe toată întinderea hărții noastre teatrale și, în consecință, acest nivel reclamă criticii dramatice aceeași exigență. Tot în legătură cu cerințele criticii, Călin Florian a insistat asupra obiectivității absolut necesare cronicii, dincolo de afirmarea gusturilor subiective. Bucurîndu-se de succesele teatrului românesc peste hotare, succese ale tinerei generații de actori și regizori, Călin Florian s-a referit la perspectivele mișcării noastre teatrale. *„Ne mîndrim cu succese ca cele obținute de Esrig sau Giurchescu. Ele au demonstrat că unele creații ale noastre pot sta alături de creații din țări care au mai multă experiență decît noi... trebuie să aducem în mișcarea teatrală internațională și un sîmbure propriu de originalitate. Este foarte importantă circulația noastră pe Dunărea Europei, dar să nu uităm că avem ape foarte mari, care izvorăsc la noi în țară."*

CRITERIILE ÎN EDUCAREA PUBLICULUI

Rolul educativ al teatrului, funcția sa activă în formarea culturii publicului au constituit centrul expunerii artistei emerite Dina Cocea. Revenind la rezultatele fructuoase ale decadei și ale întregii creații artistice desfășurate în acest final de stagiune, Dina Cocea a pus o întrebare care i se pare esențială: ce criterii ne călăuzesc în educarea publicului?

„Un spectacol trebuie să fie, după părerea mea, educativ prin repertoriul programat, prin concepția regizorală proprie, prin interpretarea de înalt nivel artistic, prin imprimarea unui stil elevat, care să ajute la formarea gustului estetic al spectatorilor."

Dina Cocea a afirmat că, în majoritate, spectacolele programate în decadă răspund pozitiv acestui deziderat, cu amendamentul că teatrele din regiuni au înțeles mai complet, mai profund decît cele din Capitală imperativul relației teatru-public și au dat factorului educativ o preponderență majoră. Dar decada nu ilustrează configurația generală a repertoriului din țară, și în acest sens actrița a sugerat că ar fi fost mai bine să se fi acordat teatrelor libertate deplină în alegerea spectacolelor prezentate la București; astfel, s-ar fi demonstrat mai limpede în ce direcție se orientează teatrele. Dina Cocea a ținut să sublinieze că reprezentațiile de responsabilă ținută artistică s-au bazat pe texte de mare valoare, citînd *Othello*, *Constructorul Solness*, *Vedere de pe pod*. Iar în valorificarea textelor jucate, colectivele din țară au demonstrat multă seriozitate și respect

www.cimec.ro

față de text, în transpunerea scenică a ideilor autorului. Dimpotrivă, unele teatre din Capitală, ale căror spectacole au fost sau nu prezentate în decadă, au dovedit, după părerea sa, o oarecare indiferență, sau chiar o atitudine arbitrară, față de ideile și intențiile scriitorului, optînd doar pentru afirmarea personalității regizorale. Un spectacol ca *Amphitryon 38* confirmă existența unui fenomen asupra căruia oamenii de teatru trebuie să reflecteze, punîndu-l în corelație cu responsabilitatea față de educația publicului spectator. Din acest punct de vedere, și un spectacol valoros ca *Troilus și Cresida* la Teatrul de Comedie — dincolo de succesul și aprecierea sa internațională — i s-a părut discutabil, dificil pentru apropierea spectatorilor de opera shakespeareană.

Pledînd pentru spectacole de înaltă măiestrie, cu valori complexe menite să formeze conștiința artistică a spectatorilor, Dina Cocea a considerat că teatrul românesc are la ora actuală multe realizări care se înscriu cu cinste în ramele acestui deziderat. Dacă fenomenele de teribilism și excesele de imaginație sînt sporadice și explicabile prin tinerețea unor directori de scenă, *„majoritatea tinerilor regizori au pondere, o gîndire matură care le face cinste, știu să selecționeze, în mijloacele artistice, ce este mai bun, mai generos, ce este artistic"*.

COMENTARIUL SUPRATEATRAL ȘI ÎNȚELEGEREA TEXTULUI

Ultimul vorbitor, dramaturgul Paul Everac, exprimîndu-și satisfacția pentru reușita decadei, a reconfirmat, în cunoștință de cauză — deoarece a văzut mai multe spectacole realizate în teatrele din țară —, existența și a altor reprezentații bune (*Hagi Tudose* la Teatrul din Botoșani, *Dacă vei fi întrebat* la Teatrul din Constanța), care îndreptățesc afirmația că mișcarea teatrală din țara noastră se află într-un stadiu avansat. Paul Everac s-a preocupat cu deosebire de stagiunea care a trecut; stăruind analitic asupra ei, și-a exprimat o anumită îngrijorare personală în legătură cu cîteva tendințe.

Elekes Emma (Alison), Csiki András (Jimmy Porter) și Boér Ferenc (Cliff) în „Privește înapoi cu mînie" de John Osborne — Teatrul din Satu-Mare

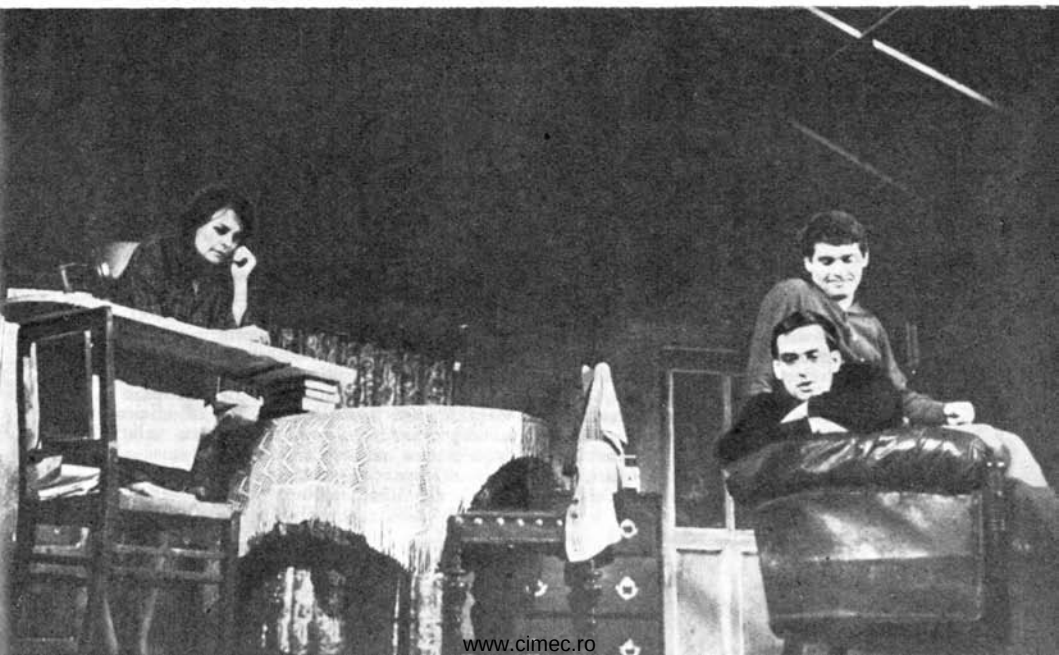

www.cimec.ro

Moment din spectacolul „Frank al V-lea" de Fr. Dürrenmatt — Teatrul Evreiesc de Stat din Bucureşti

El a semnalat din nou existenţa unui *„comentariu suprateatral, care a produs, în ultima vreme, spectacole de superteatralitate"*. După părerea sa, stagiunea a evidenţiat o anumită tendinţă de comicizare, de burlesc spectaculos, cu mijloace adiacente, exterioare, un punct de vedere ironic, critic, pornit de la regizori, indiferent dacă textul îl suportă.

„Dorinţa regizorului — a spus Paul Everac — *de a-şi imprima propria amprentă într-un spectacol mi se pare firească; ea ţine de personalitatea lui. Ce se întîmplă, însă, dacă piesele nu concordă cu ceea ce regizorul găseşte ca fiind substanţial sau insolit în ele? Dacă pot avea o eventuală înţelegere pentru un experiment ca cel făcut de Valeriu Moisescu cu Caragiale (plecînd de la ideea că cine vrea să vadă un spectacol Caragiale ortodox se duce la Teatrul Naţional), nu pot să nu fiu prudent însă cu piesele pe care noi nu le cunoaştem într-o primă viziune substanţială şi care ne vin direct «comentate», purtînd pecetea «originalităţii» regizorale, înainte de a-şi fi revelat sensurile iniţiale."* Alăturînd spectacolele *Troilus şi Cresida, Amphitryon 38* şi *Cîntăreaţa cheală* ca texte prezentate în viziuni originale comentate, dramaturgul consideră că publicului i se propune un salt prea strident peste ceea ce reprezintă semnificaţia exactă a piesei. În consecinţă, actul spectacular se relativizează şi se autonomizează, părăsindu-şi baza care i-a dat naştere, considerînd textul mai mult un simplu pretext. Luînd poziţie împotriva labilităţii judecăţilor de interpretare în raportul regizor-text, Paul Everac e de părere că, într-un spectacol strălucitor ca *Troilus şi Cresida,* se produce, prin efectul demitizării şi al demistificării groteşti, o devalorizare etică totală, pe care el personal o socoteşte antieducativă. Paul Everac s-a referit şi la raportul dintre regizori şi dramaturgia originală, socotind creaţia directorului de scenă fertilă în cadrul operei scriitorului, şi nu dincolo de ea. El a atras atenţia şi asupra uşurinţei cu care se cedează uneori la seducţiile modei, şi care ţin de formă mai mult decît de fond. Pledînd pentru colaborări active multilaterale, pentru influenţe creatoare reciproce în lucrul asupra textului, în perioada de pregătire a spectacolului, Paul Everac a luat poziţie împotriva învinuirilor aduse de Dinu Cernescu, global, dramaturgilor noştri. În încheiere, Paul Everac a subliniat totuşi utilitatea experimentului în viaţa noastră teatrală, susţinînd că eficienţa artistică a căutărilor înnoitoare este cu totul dependentă de respectul pentru valorile textului, căruia o interpretare arbitrară îi poate altera nu numai forma, cît mai ales conţinutul. Nu este în folosul teatrului nostru — a spus el — ca spectacologia să progreseze autonom sau în detrimentul dramaturgiei, ele fiind solidare în a afirma şi a apăra aceeaşi cauză.

www.cimec.ro

CÎTEVA CONCLUZII

În încheierea dezbaterilor a vorbit Vasile Dinu, vicepreşedinte al C.S.C.A., subliniind în primul rînd caracterul rodnic al consfătuirii, interesul discuţiilor purtate în jurul unor probleme cu adevărat importante pentru momentul teatral actual. Dezbaterea, schimbul de opinii au fost prilejuite *„nu de o rămînere în urmă, de un fenomen de degradare a artei noastre, ci, dimpotrivă, marchează un popas pe treptele ascensiunii spre noi succese. Privim în urmă, examinăm critic trecutul, pentru ca, luînd ceea ce este bun şi respingînd ceea ce este negativ, să favorizăm înălţarea spre noi culmi"*.

Evocînd spiritul de efervescenţă creatoare, de optimism şi încredere în care poporul nostru a întîmpinat Congresul partidului, Vasile Dinu a arătat că *„Decada teatrelor dramatice n-a fost un concurs, ci o importantă manifestare de cultură organizată în cinstea Congresului, un omagiu adus momentului istoric deosebit din viaţa poporului român, moment care marchează trecerea spre o nouă treaptă a civilizaţiei şi bunăstării"*.

Bilanţul dezvoltării mişcării teatrale din ultimii ani este deosebit de pozitiv, iar mărturie elocventă a succeselor pe acest tărîm au fost şi spectacolele decadei. Semnificativă în acest sens ne-a apărut afluenţa mare a publicului bucureştean, interesul lui crescut faţă de teatru datorîndu-se nivelului ridicat al artei noastre scenice. Subliniind ca trăsături distinctive ale teatrului nostru de azi o mişcare viguroasă de înnoire, o creştere sensibilă a culturii spectacolului, apropierea nivelurilor diferitelor colective — aşa numita „explozie a teatrelor din regiuni" —, vorbitorul a insistat asupra impetuoasei afirmări, în această stagiune, a unui număr mare de actori, regizori, scenografi, oameni talentaţi, cu o înaltă cultură şi conştienţi că numai printr-o muncă stăruitoare îşi pot valorifica aptitudinile.

Orientarea realistă s-a dovedit a fi trăsătura caracteristică a artei noastre teatrale actuale; la fel înţelegerea datoriei cetăţeneşti de a contribui la formarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii, credinţa că arta niciodată nu a fost, nu este şi nu va fi indiferentă faţă de factorul social.

Examinînd sursa succeselor trecute şi mai ales prezente ale teatrului românesc, Vasile Dinu a arătat că ele sînt:

„În primul rînd urmarea unei juste atitudini faţă de artă şi a unei juste îndrumări de către partid a activităţii creatorilor de artă. Partidul a fost şi este exponentul intereselor poporului nostru, el ne-a formulat şi comanda socială, imperativ pe care şi l-au însuşit şi-l îndeplinesc cu devotament oamenii de teatru".

Trecînd la analiza elementelor concrete care au contribuit la succesele mişcării noastre teatrale, vorbitorul a semnalat cîteva fapte:

„O lărgire apreciabilă a repertoriului, receptivitatea teatrelor noastre faţă de ceea ce este mai valoros în dramaturgia noastră contemporană şi clasică, în dramaturgia universală clasică şi contemporană."

Tot în sfera repertoriului, el a subliniat prezenţa numeroaselor piese româneşti, mai cu seamă în spectacolele teatrelor din regiuni venite în decadă, fapt care atestă grija acordată promovării dramaturgiei naţionale.

Alt factor determinant în creşterea nivelului artei teatrale s-a arătat a fi întărirea conducerilor teatrelor cu cadre competente şi exigente. De asemenea, la realizarea succeselor au contribuit contactul mai strîns cu valorile culturii din alte ţări, călătoriile numeroase, schimburile între colectivele artistice din ţara noastră şi de peste graniţă. Toate aceste elemente s-au alăturat sprijinului permanent şi încurajării de către partid a căutărilor novatoare în artă.

În continuare, Vasile Dinu a trecut în revistă cîteva din problemele importante semnalate în cadrul discuţiilor. Referindu-se la dramaturgia originală, vorbitorul a arătat pe scurt realizările obţinute, insistînd asupra deosebitei preocupări dovedite de conducerea de partid şi de stat faţă de scrisul dramatic actual şi de calitatea lui. *„Fapt este — şi aceasta o recunosc şi dramaturgii — că în acest domeniu există încă multe de făcut, ca să nu spun că există o rămînere în urmă. În momentul de faţă, această situaţie iese mai mult în evidenţă din cauza competiţiei în care se află dramaturgia noastră cu cea străină. Multe teatre aduc în faţa spectatorilor piese de răsunet, selectate din aria largă a valorilor dramaturgiei universale. Asta nu trebuie să ne alarmeze, dimpotrivă. Confruntarea trebuie să se dovedească stimulatoare, căci — asemenea altor domenii ale culturii, ştiinţei şi economiei — dacă vrem să fim la nivel mondial, trebuie să ne măsurăm forţele cu ce este mai valoros, mai înaintat, la scara corespunzătoare."* Referindu-se la discuţiile recente purtate în jurul dramaturgiei originale, vorbitorul a spus: *„Nu vom obţine un progres rapid, ţinînd discursuri sau enunţînd lozinci. Este nevoie de mai multă îndrăzneală şi mai ales de studiu. Cînd a existat o epocă de mai mari înfăptuiri în*

www.cimec.ro

istoria țării noastre, a poporului nostru, care să fie mai demnă de a fi cîntată, decît epoca noastră? Și cu toate acestea, văzînd unele piese, ai impresia că lupta, munca noastră, atît de grea, mobilizatoare de mari energii și stimulatoare de patos și eroism, pare autorilor acestor piese, ușoară și lipsită de semnificații. Desigur, orice lucrare ce caută să pătrundă în miezul problemelor, în esența unei societăți, presupune un studiu foarte serios, o cunoaștere adîncă a realităților. Cît de prețios este, în acest sens, îndemnul primului secretar al Comitetului Central, tovarășul Nicolae Ceaușescu — de a studia izvoarele, de a ne adăpa de la rădăcina realităților noastre!"

Referindu-se la necesitatea de a aborda în lucrările dramatice teme importante, Vasile Dinu a arătat că nici un subiect nu este „tabu", problema constînd în modul de abordare și de rezolvare. *„Important este de pe ce poziții ataci un subiect. Aici nu pot exista nici un fel de dubii: pozițiile trebuie să fie cele ale noastre, socialiste, comuniste, marxist-leniniste. S-ar putea ca unii dramaturgi, mai puțin călîți, să facă și greșeli. Dar hai să încercăm, să ne consultăm, să găsim soluții împreună! N-am avut niciodată ocazia «să mă cert» cu un autor care a abordat o problemă importantă, dar n-a știut s-o rezolve. Dimpotrivă, ne cramponăm adesea de teme minore pe care le ridicăm la rang de mari probleme."*

Pledînd pentru diversitatea genurilor, vicepreședintele C.S.C.A. a arătat că este suficient loc în teatrul nostru și pentru comedie, și pentru dramă, și pentru tragedie, și pentru epopee.

Repertoriului acestei stagiuni i s-a consacrat în cuvîntul de încheiere un loc însemnat, abordîndu-se cîteva aspecte esențiale ale politicii teatrelor în acest compartiment de bază al activității lor.

„În ceea ce privește repertoriul, peisajul a devenit îmbucurător de bogat și variat — în comparație cu alți ani. Din motive obiective și subiective, repertoriul manifestă uneori tendința de fixare asupra unor nume sau categorii de opere «la modă» — fapt ce amenință afișele noastre cu uniformizarea. Munca de selecție în vederea alcătuirii viitoarelor liste de premiere presupune o investigare serioasă, responsabilă, cu criterii certe din partea conducerii teatrelor. S-a criticat aducerea în scenă a unor piese minore, sărace în idei, fără un conținut demn de a fi luat în considerație. Nu merită străduință și atenție piese cu semnificație minoră, oricît ar părea ele de atrăgătoare ca modalitate de expresie."

În chip deosebit s-a subliniat necesitatea îmbogățirii repertoriului cu opere contemporane prestigioase prin conținutul lor politic, bogat și progresist, ca de pildă *Vicarul, Dosarul Oppenheimer* etc. Asemenea opere au cunoscut succese pe scenele altor țări și e necesară mai multă preocupare pentru a le înfățișa publicului nostru. S-a cerut mai multă inițiativă în programarea pieselor reușite din țările care completează dramaturgia originală contemporană în efortul de promovare a ideilor constructive ale socialismului și comunismului. *„Avem nevoie și de piese eroice, romantice, opere valoroase care, puse în scenă cu expresivitate, pot contribui serios la educația publicului și în special a tineretului nostru."*

Altă cerință s-a formulat în legătură cu valorificarea mai atentă a dramaturgiei originale privite în evoluția ei. *„Multe piese din secolul al XIX-lea — și îndeosebi din perioada dintre cele două războaie mondiale — ar interesa publicul de azi prin problematica lor."*

Trecînd la analiza artei spectacolului — așa cum s-a înfățișat în stagiune și în decadă — Vasile Dinu s-a referit la discuțiile purtate în jurul experimentului.

Experimentul s-a conjugat cu necesitatea și cerințele competiției la care am asistat și asistăm. Deziderатul atingerii nivelului mondial, formulat de partid, în toate domeniile economiei, științei, culturii capătă în artă un răspuns specific.

„Vom răspunde cerințelor competiției numai dacă vom avea fața noastră proprie, dacă ne vom prezenta cu o artă specifică României socialiste. Este vorba de arta realistă pătrunsă de umanismul socialist. Dacă cineva și-a închipuit că renunțăm la această trăsătură a artei noastre s-a înșelat. În acest cadru există o libertate infinită de modalități și stiluri de expresie". S-au amintit în acest sens cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, rostite la Conferința organizației de partid a orașului București: *„Trebuie să avem în vedere că mai continuă să se facă simțite influențe ale ideologiei burgheze, care pătrund pe diferite căi și din afară... Contactul, legătura permanentă cu tot ceea ce e mai bun în cultura și știința universală nu înseamnă preluarea necritică a tot ceea ce se produce peste hotare; dimpotrivă, aceasta cere o atitudine critică, distingerea a ceea ce e just, folositor poporului nostru, construcției socialiste, de ceea ce trebuie respins ca necorespunzător societății noastre"*.

Aceasta — s-a spus în concluzii — nu este numai o sarcină de partid, este vorba și de demnitatea noastră națională, de mîndria de a ne prezenta pe arena culturii mon-

www.cimec.ro

diale cu fizionomia noastră proprie. *„Nu avem nevoie de pastişe, fie că ele copiază moda de acum 30—40 de ani, fie că se inspiră din experimente recente"*.

Partidul şi statul nostru au stimulat, au sprijinit şi vor sprijini în continuare, cu cea mai mare hotărîre, inovaţia, căutarea creatoare. Vom duce o luptă necruţătoare împotriva platitudinii, a simplismului, împotriva a tot ce este învechit, prăfuit în artă.

Nu este vorba *„de-a tolera experimentele"* — aşa cum s-a afirmat în discuţii — *ele sînt necesare*, cum este necesară căutarea continuă a noi mijloace de expresie. Dar, trebuie să apară limpede legătura dintre căutarea, munca experimentală şi ţelul final al artei angajate. Nici un fel de cercetare, exerciţiu, dezlănţuire a fanteziei nu sînt limitate — atîta vreme cît ele se păstrează în interiorul laboratorului teatrului —, pînă la obţinerea unei formule cristalizate care să fie prezentată publicului. Iar în cadrul acestei munci de cercetare, nu avem a ne teme de exagerări şi ieşiri din sfera argumentului artistic.

„Pavăză împotriva acestora este şi binecunoscutul simţ al măsurii, echilibrul, trăsături specifice poporului nostru, care se manifestă în chip incontestabil în celelalte domenii ale vieţii economice, sociale şi care trebuie să nu lipsească nici din viaţa artistică. Simţul echilibrului, al măsurii nu este echivalent cu stagnarea, cu respingerea progresului. Dimpotrivă".

Apreciind importanţa diferitelor opinii şi puncte de vedere exprimate în jurul inovaţiei şi al experimentului, concluziile au subliniat că valabilitatea inovaţiei e în direct raport cu scopul urmărit şi că ea este dintru început destinată eşecului dacă e văzută ca un scop în sine, „de dragul de-a inova" ; eficienţa inovaţiei se demonstrează în măsura în care ea relevă convingător şi accesibil conţinutul de idei, mesajul operei respective. Aceasta nu exclude eşecul, „căderile".

„Fără conştiinţa posibilităţii unor eşecuri, în artă e greu să porneşti la drum — dacă te sperii de lupi, nu te duci în pădure" — esenţială definindu-se însă căutarea în scopul detectării în profunzime a ideilor operei artistice.

Rolul important al criticii dramatice — *„factor stabilizator, de echilibru"* — în efervescenţa manifestărilor creatoare a fost relevat în ultima parte a concluziilor. S-a apreciat aportul criticilor în această dezbatere, din confruntarea lor de opinii rezultînd dragostea faţă de ceea ce e nou şi semnificativ în teatrul nostru, grija faţă de germenele creşterii calitative şi afirmării pe plan naţional şi internaţional.

Vicepreşedintele C.S.C.A. a spus, adresîndu-se criticilor :

„Dacă vreţi să încurajaţi inovaţia, noul, dacă vreţi să neteziţi drumul noului, trebuie să-l sprijiniţi prin judecarea ştiinţifică, competentă a fenomenului.

Critica dramatică trebuie să contribuie efectiv la orientarea publicului, la înlăturarea confuziilor şi stărilor de derută provocate de anumite încercări şi eventuale eşecuri, să explice lucrurile, să arate ceea ce este alb şi ceea ce este negru".

Concluziile au făcut apel la obiectivitatea criticii, la efortul unor analize constructive, menite să clarifice şi să orienteze deopotrivă pe creatorii spectacolului şi pe spectatori, recomandînd o mai mare prudenţă în emiterea judecăţilor categorice, exclusiviste. Solicitînd un efort sporit din partea redacţiilor revistelor de specialitate, Vasile Dinu şi-a exprimat dorinţa ca dezbaterile care au încununat decada să fie continuate cu pasiune şi competenţă în coloanele presei şi în cadrul A.T.M. — for profesional al oamenilor de artă, care are menirea să ducă *„o activitate mai vie, mai susţinută, mai funcţională, să mijlocească schimburile de experienţă şi să difuzeze informaţia documentară indispensabilă muncii în teatre"*.

Vasile Dinu a schiţat perspectivele viitoarei stagiuni, în care responsabilitatea pentru realizarea actului teatral revine în întregime conducerii teatrelor.

„În momentul de faţă, dispare şi va trebui să dispară cu foarte mare rapiditate, dădăceala care mai face mult rău muncii noastre. Întreaga răspundere pentru orientarea ideologică şi creşterea eficienţei educative, pentru nivelul artistic al spectacolelor şi menţinerea lui, pentru politica de cadre şi pentru perfecţionarea acestor cadre, revine conducerii teatrului. Aceasta presupune ridicarea substanţială a calificării şi competenţei conducerilor teatrelor din întreaga ţară, ca şi a lucrătorilor din comitetele de cultură şi artă, îmbunătăţirea activităţii Consiliului Teatrelor, tuturor verigilor aparatului de îndrumare şi control.

Marile sarcini ce stau în faţa mişcării noastre teatrale impun ca factor principal al viitoarelor realizări, ca premisă a următorului bilanţ — pe care îl dorim strălucit — competenţa, autoritatea, bazată pe talent şi cultură".

În încheiere, Vasile Dinu a felicitat în numele C.S.C.A. pe participanţii la Decada teatrelor dramatice şi le-a urat noi şi strălucite succese în dezvoltarea unei arte de înaltă ţinută, puse în slujba nobilelor idealuri ale socialismului şi păcii.

www.cimec.ro

REPERTORIUL

REALIZĂRI ȘI PROIECTE, CRITERII ȘI EXIGENȚE*

Privită în cifre, realizarea repertoriului în stagiunea 1964—65 poate fi considerată satisfăcătoare, în ce privește dramaturgia originală contemporană și clasică, ceea ce dovedește că promovarea creației naționale constituie un principiu activ în orientarea teatrelor noastre. Din cele 249 de premiere realizate în stagiune, 123 au fost cu piese românești, indicînd un progres evident față de celelalte stagiuni, cînd ponderea dramaturgiei naționale în repertoriu se exprima printr-un procent aproximativ de o treime. Numărul pieselor noi, originale, prezentate anul acesta în premieră absolută, e îmbucurător. Teatrele, atît cele din Capitală cît și, mai ales, cele din regiuni, au manifestat spirit de inițiativă și zel lăudabil în stimularea creației, promovînd curajos autori noi, care au apărut acum pentru prima oară pe afișe: Ecaterina Oproiu, Coman Șova, Constantin Pastor, V. Munteanu, Deak Tamas, Vasile Rebreanu și Mircea Zaciu, Eugenia Busuioceanu — iată cîteva din numele noi ce au debutat în stagiune, alături de cele, consacrate mai de mult sau mai de curînd, ale unor autori ca: Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Lucia Demetrius, Paul Everac, Al. Mirodan, Dorel Dorian, Al. Voitin, I. Hristea etc.

Unele scrieri ale debutanților au reale calități și conțin promisiuni certe cu privire la dezvoltarea aptitudinilor lor creatoare. Viitorul însă, singur, va verifica aceste promisiuni, consacrînd valorile reale durabile și dînd uitării efemeridele.

Alături de piesele noi, repertoriul original, jucat în această stagiune, menține și confirmă valoarea unor opere consacrate în stagiunile trecute, readucînd pe afișe piese de prestigiu ale dramaturgiei noastre, ca *Bălcescu* de Camil Petrescu, *Passacaglia* de Titus Popovici, *Surorile Boga* de Horia Lovinescu, *Horia* de Mihail Davidoglu, *Trei generații* de Lucia Demetrius.

În privința valorii de conținut a cifrelor, situația repertoriului original reprezentat în această stagiune se arată mai puțin îmbucurătoare. Neîndoios, în abordarea unor teme și probleme de actualitate există realizări. Preocuparea pentru actualitatea vieții

* Expunere făcută de Nicolae Munteanu, secretarul Consiliului Teatrelor, la plenara lărgită a Consiliului Teatrelor din C.S.C.A., în ziua de 9 iulie 1965.

www.cimec.ro

noastre apare evidentă, îndeosebi în acele piese care, încercînd să reflecte aspecte noi ale procesului de formare a conștiinței socialiste, pledează pentru înalta responsabilitate umană și cetățenească a omului contemporan. *Oricît ar părea de ciudat* și *Ninge la ecuator* de Dorel Dorian, *Nimic nu se pierde, dragul meu de* I. Hristea, *Nu sînt Turnul Eiffel* de Ecaterina Oproiu, *Prietenii* de Lucia Demetrius, *Stăpînul apelor* de C. Pastor constituie tentative de investigare în conștiința omului de azi din societatea noastră, ridicînd în dezbatere publică probleme ale eticii, comportării, orientării în viață, de pe pozițiile idealului etic socialist. Comedii ca *Fii cuminte, Cristofor!* de Aurel Baranga, *Somnoroasa aventură* de Teodor Mazilu, *Tezaurul lui Justinian* de Al. Voitin atacă racile mai vechi și mai noi, rămășițe ale unor vechi deprinderi și precepte de educație. Dar, fie datorită unor neîmpliniri artistice sau superficialității în abordarea temelor, fie din pricina abordării unor aspecte minore, periferice ale vieții, în ciuda numărului mare, piesele noi, apărute recent, nu izbutesc să satisfacă cerințele justificate ale publicului, de a vedea reflectate pe scenă aspectele esențiale, majore, ale vieții poporului nostru. S-a mai semnalat cu diverse prilejuri și în presă o tendință accentuată, în această stagiune, spre o tematică minoră, lipsită de semnificație, cu falsă reputație de atractivitate. Privind piese inegale, desigur, ca valoare artistică, dar înrudite prin temă, ca *Fii cuminte, Cristofor! Ulise și... coincidențele, Cuibul de familie, Întîlnire cu îngerul, Căsnicia nu-i o joacă*, și văzînd larga lor răspîndire (datorită ospitalității oferite de teatrele noastre acestor piese și programării lor frecvente) s-ar putea crede că problema adulterului constituie o preocupare centrală, capitală, a societății noastre. Montarea unor asemenea piese nu are în sine nimic grav. Dar cînd aceste lucrări și altele asemănătoare ca substanță sînt programate cu precădere, nu numai în lista premierelor, ci mai ales în repertoriul curent, săptămînal, al teatrelor — ocupînd locul operelor bogate în idei, răscolitoare prin conținutul lor, și mai apte de-a contribui la educarea spectatorilor —, problema devine serioasă și responsabilitatea conducerilor teatrelor începe să stîrnească îndoieli.

Am văzut că, pe planul cifrelor, repertoriul fixat la începutul stagiunii la capitolul dramaturgiei originale coincide cu cel realizat, dar din punct de vedere al conținutului, comparația începutului de stagiune cu sfîrșitul ei e mai puțin mulțumitoare. De pildă, din șapte teatre care-și propuseseră să joace *Moartea unui artist* de Horia Lovinescu, numai două și-au împlinit intențiile, celelalte cinci înlocuind piesa, fără ca repertoriul lor să cîștige prin această schimbare (Teatrul Național din Craiova cu *Gaițele;* Teatrul de Stat din Ploiești cu *Pasiunea vitaminelor;* Teatrul de Stat din Brașov cu *Ceartă în familie;* Teatrul de Stat din Botoșani cu *Concert sub nuci).*

Jocul ielelor de Camil Petrescu, care-și așteaptă de mai bine de 30 de ani valorificarea scenică, va trebui să mai aștepte pînă în stagiunea viitoare, deoarece spectacolul nereușit al Teatrului de Stat din Brașov nu poate constitui o carte de vizită onorabilă pentru lansarea piesei, iar alte teatre care au programat piesa au renunțat la această grea încercare, sau au amînat-o. *Ștafeta nevăzută* a figurat și ea în repertoriul mai multor teatre, dar au reprezentat-o doar trei: Tg. Mureș, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj și cel din Satu-Mare.

În sectorul dramaturgiei străine, situația prezintă alte aspecte. Repertoriul realizat dovedește modificări de structură față de cel inițial, cu o deplasare evidentă spre zone geografice și culturale mai largi. Piese valoroase ale dramaturgiei contemporane de peste hotare au îmbogățit anul acesta repertoriul general, fie prin programarea lor inițială, fie prin adăugiri ulterioare, aducînd o mai mare diversitate de teme și modalități artistice, prilejuind interpretări scenice de înaltă ținută. Semnalăm, între altele, reapariția dramaturgiei lui O'Neill, prin opere cunoscute, ca *Patima de sub ulmi, Dincolo de zare, Anna Christie,* sau mai puțin cunoscute, ca *Luna dezmoșteniților;* apariția pe scena noastră a numelui lui John Osborne cu *Privește înapoi cu mînie,* prezența lui Dürrenmatt cu *Fizicienii* și *Frank al V-lea,* a lui Arthur Miller cu *Vedere de pe pod* și *Vrăjitoarele din Salem;* montarea pieselor *Clipe de viață* de Saroyan, *Zoo* de Vercors, *Oameni și șoareci* de J. Steinbeck etc.

Totuși, în selectarea pieselor menite să îmbogățească repertoriul cu cele mai valoroase rezultate ale dramaturgiei contemporane, spiritul de discernămînt n-a funcționat totdeauna cu destulă rigoare. În repertoriu au căpătat o pondere nedorită piese

www.cimec.ro

ușoare, desigur, cu o anumită factură atracțioasă — element ce nu trebuie ignorat, dar care nu poate constitui un criteriu esențial în alcătuirea programului. Într-o singură stagiune, piesele lui Robert Thomas noi le-am jucat pe mai multe scene decît teatrele franceze de la prima apariție pe afiș a acestui autor. Opt teatre din țara noastră au acordat găzduire generoasă acestui autor, cîștigător al unor premii pentru abilitatea construirii subiectelor polițiste, dar care în nici un caz nu e cel mai reprezentativ dramaturg al Franței contemporane! Conducerea teatrului din Tg. Mureș și-a propus, probabil, să devină promotorul principal în România al lui Robert Thomas, deoarece a programat cîte o piesă a acestuia la fiecare din cele două secții ale teatrului: *Opt femei*, la secția maghiară, și *Capcană pentru un om singur*, la secția română. Repetăm — nu e nici o nenorocire că se joacă uneori și asemenea piese, dar cînd programarea lor devine un fenomen generalizat, de mimetism, problema capătă aspecte îngrijorătoare. Același lucru îl putem spune și cu privire la alte lucrări, ca de pildă *Se caută un mincinos* de scriitorul grec D. Psathas, prezentă pe afișele a cinci, șase teatre... Iar datorită programării masive, ponderea reală a acestor piese în repertoriu e, de fapt, mai mare decît arată graficul premierelor.

În schimb, scrieri valoroase aparținînd culturii teatrale mondiale, ce aduc ecouri dramatice impresionante din problematica majoră a epocii noastre, *înscrise* în repertoriu la începutul stagiunii, au dispărut pe parcurs. Regretăm că Teatrul „C. I. Nottara" nu și-a respectat angajamentul de a aduce la cunoștința publicului opera unui dramaturg de prestigiu mondial și de orientare militantă revoluționară, ca Sean O'Casey, fiind în schimb primul teatru care a lansat la noi „opera" lui Robert Thomas *Opt femei*, difuzînd-o larg prin mijlocirea unui turneu pe țară. Teatrul „Barbu Delavrancea", la rîndul său, a înlocuit piesa revoluționară, de certă valoare poetică, *Trandafirii roșii pentru mine* de Sean O'Casey cu dramoleta anodină *Noaptea la drumul mare* de Renato Lelli, Teatrul de Stat din Ploiești a înlocuit *Frank al V-lea* de Dürrenmatt cu *Mincinoasa* de Diego Fabbri, nume de prestigiu, desigur, dar nu datorită acestei comedioare.

Modificările aduse în lista premierelor din această stagiune reprezintă un fenomen frecvent. El se repetă în fiecare an teatral, își are justificările sale obiective, dar, mai ales, subiective. Desigur, activitatea artistică, creația teatrală, e un fenomen viu, în permanentă mișcare și supus unor factori și influențe de moment — ca, de pildă, apariția unor piese noi, interesante, sau schimbări intempestive în componența trupei. Dar această fluctuație a repertoriului se arată adesea rodul unei munci și gîndiri dintru început superficiale, o ignorare a nivelului ansamblului mișcării teatrale de către unii conducători de teatre, preocupați, evident unilateral, de mica lor feudă, sau reprezintă o cedare rapidă în fața unor inerente dificultăți. Rezultatele acestei fluctuații sînt variabile. Uneori ele acționează în avantajul valorii repertoriului. De pildă, la Piatra-Neamț, teatrul și-a îmbogățit activitatea prin montarea piesei *Nu sînt Turnul Eiffel*, în premieră pe țară, dovedind inițiativă și promptitudine în detectarea pieselor noi, interesante. De asemenea, și-au ridicat calitatea repertoriului în cursul stagiunii Teatrul de Stat din Timișoara, cel din Satu-Mare, Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Iași. Dar la multe alte teatre, înlocuirile au adus drept rezultat o sărăcire a conținutului, o scădere a valorii cultural-educative a repertoriului, atît pe plan local cît și pe planul general al mișcării noastre teatrale. Asemenea schimbări dezavantajoase au operat Teatrul „C. I. Nottara", teatrele din: Ploiești, Botoșani, Brașov, Constanța, Pitești, Teatrul Național din Craiova, teatrul din Sf. Gheorghe etc. Și enumerarea ar putea continua...

De aceea merită să fie menționate acele teatre care, alcătuind de la început un repertoriu bineorientat, gîndit în raport cu sarcinile ideologice și profesionale ale colectivului și ținînd seama de posibilitățile efective de realizare, au izbutit să-și îndeplinească pînă la capăt — cu mici rezerve uneori — angajamentele luate, la începutul stagiunii, față de spectatori, confirmînd încrederea acestora în seriozitatea instituției. Astfel de teatre sînt: Teatrul de Stat din Galați (care merită o mențiune specială pentru grija dovedită în promovarea dramaturgiei originale), Teatrul de Stat din Timișoara (repertoriu bogat, variat, de ținută culturală), Teatrul Maghiar de Stat din Satu-Mare, Teatrul de Stat din Brăila, Teatrul de Stat din Bîrlad.

www.cimec.ro

Majoritatea teatrelor şi-au propus un plan de premiere mai mare decît capacitatea lor efectivă de realizare şi, dîndu-şi seama de aceasta, şi-au redus programul în timpul stagiunii. Dar această reducere s-a făcut adesea tocmai cu sacrificarea acelor piese care ar fi întărit rezonanţa majoră, socială, a repertoriului. De aci decalajul de conţinut care a rezultat între repertoriul fixat la începutul stagiunii şi cel *realizat*. Listele frumoase de titluri aşternute pe hîrtie, planurile n-au nici o valoare, atîta vreme cît ele nu capătă viaţă prin încorporarea lor în practica creatoare a teatrului.

Sîntem la capătul unei stagiuni bogate în realizări, o stagiune în care teatrul nostru şi-a afirmat valoarea pe plan naţional — prin Decada teatrelor dramatice — şi internaţional — prin succesul Teatrului de Comedie în cadrul Teatrului Naţiunilor ; o bună parte a spectacolelor create în stagiune dovedesc o treaptă superioară în procesul de maturizare ideologică şi artistică a teatrului nostru. Reprezentaţiile valoroase, prezentate de teatre în cadrul decadei şi în afara ei, cu piese originale şi străine de înaltă ţinută şi de o mare diversitate artistică au demonstrat că nivelul interpretării scenice e în strînsă legătură cu valoarea operei dramatice interpretate, că, deci, valorile spectacologice se nasc pe baza unui repertoriu bogat în virtuţi educative, ideologice şi artistice.

* * *

Menţionăm de la început caracterul cu totul provizoriu al listelor de propuneri, elaborate de teatre în vederea noii stagiuni. Unele titluri par introduse în repertoriu pe baza unor relatări fugare, fără o prealabilă studiere a textului ; abundă locurile libere rezervate pieselor originale care vor apărea în cursul stagiunii, dar nu există certitudinea reprezentării sau măcar realizării acestor piese, aflate în stare de nebuloasă...

Proiectul stagiunii viitoare prevede în această fază 248 de premiere din care 100 cu piese originale (noi şi vechi). În dramaturgia originală, clasicii Caragiale şi Alecsandri figurează alături de nume proaspete, debutanţi pe care teatrele le-au programat curajos pe propria lor răspundere : de pildă, Dumitru Radu, Al. Demetriad, Ion Buleandră, Dorin Moga, Rodica Mihăilescu. Reîntîlnim şi nume cunoscute, ca : Horia Lovinescu, Al. Mirodan, Paul Everac, Al. Voitin, Sidonia Drăguşanu, M. Davidoglu, V. Stoenescu, alături de Teodor Mazilu, Ecaterina Oproiu, Radu Cosaşu, I. Hristea, în dreptul cîtorva titluri noi şi ale altora mai vechi, chiar consacrate. Din cele 48 de titluri de piese originale contemporane înscrise în propunerile de repertoriu, 31 (deci mai mult de jumătate) reprezintă scrieri inedite. Unele din ele se află încă pe masa de lucru a scriitorilor, altele în faza de proiect. Cîte se vor realiza într-adevăr ? Cîte vor constitui evenimente artistice ale stagiunii ? Din ceea ce cunoaştem despre piesele existente, înscrise în proiect, sau despre şantierul creaţiei dramatice, deocamdată nu ne putem considera satisfăcuţi de situaţia creaţiei originale în actualul proiect de repertoriu. Aceste întrebări ar trebui să-i preocupe pe directorii teatrelor, pe regizori, secretarii literari şi alţi factori responsabili ai vieţii teatrului.

Faptul că dramaturgia noastră şi-a afirmat virtuţile de viabilitate, veridicitate şi atractivitate pentru publicul larg, prin scrieri apreciabile apărute în ultimii ani, ne face să nu ne mulţumim cu puţin, să nu acceptăm aproximatia şi mediocritatea. Este necesar un spor de efort din partea autorilor, pentru investigaţie mai adîncă în marele proces al construcţiei sociale, materiale şi spirituale a lumii socialiste, pentru perfecţionarea instrumentelor de cunoaştere şi de exprimare artistică a acestei bogate lumi a omului contemporan, lumea poporului nostru, nesecat izvor de inspiraţie pentru toate genurile de artă. Este datoria teatrelor să vină în întîmpinarea dramaturgilor pentru realizarea acelor piese, aşteptate pe bună dreptate de spectatori, care să reflecte şi să răspundă aspiraţiilor poporului prin suflul lor larg social, prin partinitate comunistă, prin consonanţa cu idealul înaintat al maselor.

S-a lărgit aria de cercetare a dramaturgiei naţionale mai vechi. Cîteva titluri de piese româneşti, absente de multă vreme din repertoriul teatrelor noastre, şi-au făcut din nou apariţia. E un progres încă timid, cercetările în această direcţie găsesc un cîmp larg de investigare, pentru a se valorifica tot ceea ce merită să intre în bagajul cultural al publicului de azi. E cel puţin curios că numele lui Mihail Sorbul nu figurează în proiectul nici unui teatru ; că din dramaturgia lui Al. Kiriţescu tot *Gaiţele* deţin

www.cimec.ro

primatul ; că Ion Luca este în continuare ignorat. Ne așteaptă o muncă serioasă și atentă de revalorificare a moștenirii dramatice în spirit critic și cu o bună orientare, pentru a nu elimina valori certe în favoarea unor false valori, cum se mai întîmplă cîteodată.

Capitolul dramaturgiei contemporane din alte țări este, în prezentul proiect de repertoriu, bogat reprezentat, el oferind o mare diversitate de nume, titluri, modalități artistice. Sînt prezente piese ale dramaturgiei socialiste cu teme interesante — *Ploșnița* de Vladimir Maiakovski, *Sora cea mare* de A. Volodin, *Odihnă la Arco Iris* de D. Dimov, *O sută patru pagini despre dragoste* de A. Radzinski și altele. Unele teatre s-au orientat bine, programînd piese cu un conținut bogat, profund, ce aparțin culturii teatrale contemporane și care constituie luări de atitudine ale unor scriitori față de probleme stringente ale epocii, de pe poziții umaniste, chiar dacă nu întotdeauna ferme, consecvente. Citățm dintre aceste piese : *Cartofi prăjiți la toate felurile* și *Rădăcini* de Arnold Wesker, scriitor progresist englez, pentru prima oară prezent în repertoriul nostru ; *Incident la Vichy* și *După cădere* de Arthur Miller ; *Beckett* de Anouilh (pe care sperăm să o vedem chiar jucată de data aceasta și nu numai înscrisă în repertoriul Teatrului Național „I. L. Caragiale") ; *Arta comediei* de Eduardo De Filippo, piese noi de Dürrenmatt, Max Frisch, sau piese mai vechi de autori de prestigiu, ca Pirandello sau Garcia Lorca.

Nu credem însă că vor contribui substanțial la educarea spectatorilor piese ca *Idioata* de Marcel Achard (Teatrul Maghiar din Cluj), *Dulce pasăre a tinereții* de Tennessee Williams (Teatrul de Stat din Oradea) sau *Pisica pe acoperișul fierbinte* a aceluiași autor (Teatrul Național „I. L. Caragiale") și nici piesele lui Robert Thomas, din nou programate la cîteva teatre, nici *Floare de cactus* de Barillet și Gredy (Teatrul de Stat din Galați) sau *Kathleen* de Sayers (Teatrul de Stat din Oradea).

Propuneri de acest fel, ca și altele, existente în proiecte, arată că în ultima vreme s-a ivit o oarecare nesiguranță la unele teatre în privința criteriilor de selecționare a pieselor pentru viitorul repertoriu, o oarecare confuzie chiar, în legătură cu rostul și rolul teatrului în societatea noastră. Se constată înclinarea spre promovarea unor piese cu un foarte slab rol educativ, dar cu un pronunțat caracter de sexualism, specific unei bune părți a literaturii și artei occidentale de azi. Asemenea propuneri se fac uneori în numele realismului, în numele dorinței de a demasca putreziciunea morală a lumii burgheze. Realismul în teatru nu implică renunțarea la decență și sobrietate, iar educația multilaterală a spectatorilor, în spiritul umanismului socialist, nu are mult de cîștigat prin reprezentarea unor piese pe al căror afiș ar trebui scris „Intrarea interzisă tinerilor sub 16 ani".

Dramaturgia actuală a țărilor socialiste constituie o sursă insuficient valorificată de piese care pot îmbogăți repertoriile noastre cu o problematică majoră, cu idei și sentimente ale oamenilor înaintați, constructori ai lumii noi, socialiste. Unele piese de rezonanță socială majoră din contemporaneitate ar putea sta în atenția conducerilor de teatre în munca lor de îmbunătățire a repertoriilor, ca *Dosarul Oppenheimer* de Hainar Kipphardt, *Vînătoarea regală a soarelui* de Peter Shaffer, *Paolo Paoli* de Arthur Adamov, *Moartea guvernatorului* de Leon Krucskowski, *Viața închipuită a gunoierului Auguste Geai* de Armand Gatti — și altele care au definit momente însemnate în mișcarea teatrală contemporană și pe lîngă care nici un om de teatru nu poate trece indiferent, dacă e animat de dorința de a comunica spectatorilor un ecou al conștiinței epocii noastre, de a le stimula gîndirea și simțirea. Piesele facile, care amuză pentru moment și atrag ușor un public mai puțin evoluat și dornic de distracție, își au rostul lor, dar ele nu pot constitui curentul principal, temelia repertoriului unui teatru. Din păcate însă, persistă încă la unele teatre tendința spre un repertoriu ușor, în care domină divertismentul și se ocolesc „piesele cu probleme". Apare în unele proiecte și tendința contrară, de a se alcătui un repertoriu prea complicat, lipsit de o bază realistă de realizare în colectivul respectiv și care nici nu-și găsește o mare receptivitate în publicul larg.

Ce criterii au călăuzit conducerea Teatrului de Stat din Bîrlad, cînd a înscris în repertoriu *Neînțelegerea* de Camus, *Henric IU* de Pirandello, alături de *Despot Vodă* de V. Alecsandri și *Moartea unui artist* de Horia Lovinescu ? Neclare apar și argumentele înscrierii în proiectul Teatrului de Stat din Brașov a unor piese ca *Requiem pentru o călugăriță* de Albert Camus, după Faulkner, *Regele moare* sau *Foamea și setea* de

www.cimec.ro

Eugen Ionescu. La Teatrul de Stat din Petroşeni întîlnim în propuneri : *Lungă călătorie în noapte* de O'Neill, *Avram Iancu* de Blaga, *Atrizii* de V. Eftimiu, *Marele Romulus* de Dürrenmatt. Pentru ce fel de public şi cu ce mijloace artistice va realiza teatrul un astfel de repertoriu şi în ce măsură crede conducerea teatrului că acest repertoriu corespunde sarcinilor sale educativo-artistice ?

Există o îndrăzneală creatoare, bazată pe cunoaşterea adîncă a realităţii, a scopurilor şi mijloacelor pentru realizarea unor acţiuni ; există însă şi o falsă îndrăzneală, care nu poate fi decît dăunătoare, în orice domeniu s-ar manifesta ea.

La Teatrul „Barbu Delavrancea" actualitatea e reprezentată prin *A doua împuşcătură* de Robert Thomas şi *Rădăcini* de Arnold Wesker, ceea ce, pentru educarea socialistă a maselor de spectatori din regiunea Bucureşti, trebuie să recunoaştem că e cam puţin. Dar mai sînt şi alte teatre în al căror repertoriu tematica socialistă e aproape inexistentă

Conducerile teatrelor ar trebui să-şi reexamineze propriile propuneri în raport cu sarcinile culturale ale colectivelor pe care le conduc şi în raport cu condiţiile reale de lucru, pentru a-şi alcătui un repertoriu realist în substanţă şi în concepţie, capabil să contribuie efectiv la educarea socialistă a spectatorilor.

În opera de formare şi dezvoltare a conştiinţei socialiste a maselor, avem nevoie nu numai de piese care să nege trecutul, demascînd orînduirea bazată pe exploatarea omului de către om, ci, mai ales, de opere care să afirme cu convingere noul, opere care să înfăţişeze procesul de construire a societăţii fără clase, demonstrînd forţa vie, activă a umanismului socialist, principiu de bază al societăţii noastre.

Succesele de pînă acum şi stadiul de dezvoltare la care a ajuns teatrul nostru obligă conducerile teatrelor la o creştere a responsabilităţii faţă de întreaga activitate a instituţiilor pe care le conduc, începînd cu alcătuirea repertoriului. Responsabilitatea deplină pentru alcătuirea repertoriului nu înseamnă renunţarea la criteriile ideologico-artistice, la partinitatea comunistă, la orientarea educativă în activitatea artistică, ci, dimpotrivă, întărirea spiritului de răspundere, a consecvenţei principiale.

Lărgirea repertoriului, care va continua desigur şi de acum înainte, înseamnă lărgirea posibilităţilor oferite publicului de a cunoaşte tot ce e mai valoros în cultura teatrală contemporană şi clasică, pe baza unei selecţii operate cu discernămînt critic, şi nicidecum preluarea în bloc a oricăror producţii străine, indiferent de calitatea şi de conţinutul lor. Cînd cei mai buni oameni de teatru din ţările capitaliste luptă în condiţii grele pentru un repertoriu de calitate, de orientare umanistă şi de prestigiu cultural, ni se pare cu totul anacronic şi absurd ca unii oameni de teatru de la noi, în condiţiile sprijinului substanţial acordat de stat şi ale unităţii de gîndire şi de idealuri cu poporul, să tindă înapoi, spre un teatru comercial, de factură facilă şi cu o orientare confuză.

Axa principală a repertoriului o constituie dramaturgia naţională, izvorîtă din viaţa şi năzuinţele poporului nostru, din lupta sa din trecut şi de azi pentru realizarea idealului său înaintat de viaţă, de libertate, demnitate şi progres. Teatrele noastre au datoria de a contribui din toate puterile la crearea şi dezvoltarea acestei dramaturgii, socialiste, contemporane.

O sarcină de seamă a teatrelor noastre este educarea tinerei generaţii, a cetăţenilor de mîine ai patriei noastre socialiste. Teatrele au datoria de a înscrie în repertoriul lor acele piese care să poată contribui la educarea tinerilor spectatori în spiritul patriotismului socialist, în spiritul înaltelor principii ale eticii comuniste, în spiritul umanismului socialist, al ideilor de pace şi progres.

Avem convingerea că angajamentele vor fi duse la îndeplinire şi că noile propuneri, de definitivare a repertoriului pentru stagiunea 1965—1966, vor răspunde cerinţelor legitime pe care poporul şi partidul nostru le adresează teatrului în primul an al Republicii Socialiste România.

www.cimec.ro

LA 70 DE ANI
DE LA NAȘTEREA
LUI VICTOR ION POPA

o piesă inedită:

Răspîntia cea mare

Victor Ion Popa — autoportret

S-au împlinit, la 11 august, șaptezeci de ani de la nașterea lui Victor Ion Popa. Cu acest prilej, încă unul dintre manuscrisele inedite ale scriitorului vede lumina tiparului, trecînd solemn peste decenii și stihii. Ani și ani de zile, cîteva piese de teatru și alte încercări literare au așteptat, într-o liniște aparentă, să se angajeze în dialogul cu omenirea vie. Ca și cum ar fi fost supuse anume unui examen de vitalitate, paginile netipărite ale autorului Ciutei *ies la lumină cu o mîndrie abia reținută.* Răspîntia cea mare *îndeosebi își întemeiază dreptul la viață literară pe un mesaj uman, pe o nealterată vibrație artistică. Tipărirea ei, sub îngrijirea atentă a lui Sorin Popa, valorează astăzi cît o descoperire.*

Piesa a fost scrisă, probabil, în 1922, imediat după Ciuta *și cu șase ani înainte de* Mușcata din fereastră. *Este o piesă de tinerețe, concepută în imediata apropiere a experienței războiului. Victor Ion Popa n-avea să uite niciodată flăcările infernale ale frontului, care l-au „marcat" pe veci. În tranșee, idealurile juvenile și sufletul său însetat de frumusețe au fost bruscate de o realitate insuportabilă. Cînd moartea dobîndește o prezență aproape familiară și sentimentul de precaritate dă vieții dimensiuni neobișnuite, spasmele cunoașterii capătă, la rîndul lor, o tragică acuitate. Autorul*

www.cimec.ro

Ciutei *s-a înscris cu întregul său capital artistic și spiritual pe lista marilor mutilați morali ai primului război mondial. În întreaga sa operă palpită conștiința adînc rănită a unor generații sacrificate inutil. Tocmai această zădărnicie a jertfelor celor uciși punea într-o nouă lumină raportul dintre* ideal *și* real, *cerea o revizuire a valorilor etice, prin eliberarea adevărului de sub vălul mistificărilor.*

Răspîntia cea mare *indică, prin chiar titlul său, intenția unei dezbateri capitale. Războiul este văzut ca un cataclism generator de crize morale. Sub presiunea unor realități incandescente, oamenii trebuie să aleagă și, astfel, să se definească definitiv. Piesa începe într-o atmosferă de conac patriarhal, în care persistă vestigiile unei existențe alimentate de certitudinile mediocrității. Florea pare a fi un gospodar mulțumit de sine și cu opinii ferme despre multe și diferite lucruri. Ocupația străină creează încetul cu încetul noi raporturi și pune cu insistență chestiunea* răspunderii. *Ieșită din albia obișnuințelor înșelătoare, existența își conturează brusc și fățiș dimensiunile ei morale, obligînd individul să opteze. Este vorba de a părăsi comoditatea indiferenței și de a covîrși tipătul egocentric prin trecerea la acțiune* alături de alții.

Bagajul de idei al Răspîntiei *este foarte serios. Piesa reia, într-o viziune originală, teme și obsesii ale dramei expresioniste germane. Dar aci atît critica războiului imperialist, cît și atacul dezlănțuit împotriva individualismului converg spre indicarea decisă a unei soluții active. Cei care „au greșit drumul" și, aflați la „răspîntia cea mare", au preferat salvarea egoistă sînt condamnați de autor în numele unui patriotism luminat și al simțului de solidaritate cu cei oprimați. Zbuciumul eroului central, obsedat de incapacitatea sa de a-și depăși instinctul de conservare, nu capătă totuși aspectul unei reprezentări a tragismului condiției umane. Pe de o parte, biruința din final a lui Florea asupra propriei sale spaime, pe de altă parte seninătatea și curajul celor care aleg de la început calea spre oameni ridică întreaga dezbatere la un punct de vedere superior. Teama grozavă a eroului central de „a nu se îneca în el însuși" amplifică puternic drama alegerii între protestul izolat și acțiunea primejdioasă. Victor Ion Popa are meritul de a introduce în această controversă elemente distincte ale înțelepciunii populare. Argatul Ion, ca și țăranul Petru al Vădanei aduc în climatul piesei înalta simplitate a unui crez moral care nu suportă nici o abatere. Setea de absolut, atît de caracteristică eroilor puri și derutați ai acestei epoci, cunoaște astfel o variantă particulară. Țăranii lui V. I. Popa (nu numai aci) leagă indisolubil sentimentul onoarei de o neabătută cinstire a omeniei în formele ei ideale.*

Nu putem ignora, desigur, că în Răspîntia cea mare *pătrunde vag suflul vetust al tradiționalismului. Servilitatea argaților capătă o aură aprobativă și participă astfel la elogiul unei patriarhalități crepusculare. Pe de altă parte, unele personaje (Ecaterina, mai întîi, Mircea în final) cunosc o transformare bruscă, neașteptată. Drama întreagă se resimte de oarecare ezitări în expresie, în construirea dialogului. Așa cum este însă, ea rămîne o operă literară remarcabilă, în care sobrietatea construcției se sprijină pe poezia limbajului scenic. Scena din actul II, în care Florea își confruntă neliniștile cu limpezimea gravă a hotărîtului Ion, ca și discuția tulburătoare Ecaterina-Florea din actul III atrag atenția asupra densității filozofice și adîncimii psihologice a acestei drame.*

Răspîntia cea mare, *memorabilă piesă a rezistenței patriotice față de ocupantul străin, duce intensitatea emoțională a luptei pînă la vibrația ciocnirilor de idei. Locul acestei piese în opera lui V. I. Popa este considerabil. În ansamblul literaturii dramatice românești de după 1918, ea are meritul de a completa capitolul pieselor de idei, cu o contribuție de o certă originalitate. Sentimentalitatea și gestul febril, atît de caracteristice scrisului lui Victor Ion Popa, capătă în această creație, care s-a odihnit peste patru decenii, o dîrzenie neașteptată și un stăruitor farmec juvenil.*

V. Mîndra

www.cimec.ro

Coperta originală a manuscrisului, desenată de Victor Ion Popa

www.cimec.ro

PERSOANELE:

FLOREA	*proprietar*
ECATERINA	*soţia lui*
ANDREI, MIRCEA	*băieţii lor*
ION	*argat*
ANICA	*nevasta lui*
TINCUŢA	*nepoata lor*
PANAIT UNGUREANU	*cîrciumar*
PETRU AL VĂDANEI	*ţăran*

Decorul unic: *odaie în casa lui Florea de la conacul moşiei. Trei ieşiri (afară, la atenanse şi în dormitor). Un geam spre sat, alt geam spre... Mobilă veche, comodă, nepretenţioasă, simplă.*

ACTUL ÎNTÎI

ÎNNOPTAT

După lăsarea serii. Decembrie, viscol afară.

Scena 1

Ecaterina, Anica

ANICA *(Ecaterinei):* Iar?... Iar te-ai pus pe plîns? *(Ecaterina dă din cap.)* Aşa-i! Eu stric, că m-apuc să-ţi spun cîte toate şi să-ţi mai aduc aminte.. Uite, să ştii că de azi înainte nu-mi mai deschid gura. Să mă pici cu lumînarea de ţi-oi mai spune ceva. Na! Nici cît negru sub unghie. Nimic... Iaca, asta mi-i crucea dacă ţi-oi mai... Doamne, iartă-mă!... să nu mă faci s-apuc a zice o vorbă mare.

ECATERINA: Lasă-mă, Anico, nu mă mai necăji şi tu! Parcă nu m-ai cunoaşte, aşa vorbeşti...

ANICA: Şi dacă te cunosc? Să te las? Hai? Să te las să-ţi storci ochii toată ziulica? Doamne, Doamne, cum se mai vede că n-ai ce face... Ba zău aşa! Toată ziua-bună ziua, cu gîndul la băieţi... şi la război. Apoi de asta plîngi... Dar, ia pune şi dumneata mîna pe ceva, şi mai lasă-le sfîntului de gînduri, că te topeşti ca lumînarea, păcatele mele... Nu-i a bună! Zău aşa... D-apoi eu — Doamne iartă-mă — cum de nu mai plîng? Hai?... Vezi că eu am treabă...

ECATERINA: Parcă eu stau cu ochii după tine cînd plîngi? Şi n-ai să-mi spui acum că nu te gîndeşti...

ANICA *(ezită o clipă):* Ei şi? Mă gîndesc şi eu cîteodată, dar asta-i tot. Da' ce?... Că m-apucă dorul şi pe mine cîteodată, şi-i mai trag o toană... dă!... inimă... Ce să-i faci? Da' nici aşa ca dumneata... toată ziua... Mai bine zi că n-ai ce face şi-ţi faci sînge rău de pomană. Iaca asta-i!

ECATERINA: De pomană, cînd am doi băieţi duşi în război?

ANICA: Mulţumeşte lui Dumnezeu că i-ai făcut şi i-ai văzut mari. *(Schimbă tonul.)* ...Că doar şi eu am. Şi numai unul... atît... unul... nu doi. Iar dacă s-o prăpădi, fetiţa ceea rămîne şi fără tată... Şi nu plîng. De ce să plîng? Să fac a rău? Că vrerea lui Dumnezeu tot n-am s-o schimb. Iar Cel-de-sus are el grijă şi de noi. *(Schimbă; un fior.)* Ce viforniţă s-a stîrnit afară... *(Pauză.)* Mai degrabă i-aş plînge că se chinuiesc pe coclauri şi pe vremuieli de astea, decît de teama morţii. Că de-aceea nu scapă nimeni... Şi apoi ce să-i faci?! Războlu-i război. Toate de la Dumnezeu pornesc...

ECATERINA: Da... de la Dumnezeu, că asta ne lipsea nouă. Toate prostiile oamenilor le puneţi în spinarea lui Dumnezeu.

ANICA: Tot Dumnezeu îl prosteşte şi pe om cînd crede el de cuviinţă... Lasă, coană Caterino, că războlul o fi trebuit

www.cimec.ro

el, de bună seamă, dacă i-a venit veleatul să se facă.

ECATERINA : Da... o fi trebuit, ca să piară lume nevinovată şi să ne calce străinii ţara.

ANICA : Ia nu te mai apuca să cobeşti !

ECATERINA : Da' nu-i cobire, aşa o să se întîmple.

ANICA : Ia vezi, să nu vorbeşti într-un ceas rău... Bate-te mai bine peste gură şi zi „Doamne fereşte !". Atîta ar mai trebui !... Să mai dee şi nemţii, duşmanii, peste noi !

ECATERINA : Ba bine că n-or da... Dar, la urma urmei, vie, vie oricine, numai să mi se întoarcă băieţii sănătoşi. *(Lacrimi.)* Că nu mai pot duce viaţa asta, mă ruinează, mă sugrumă... În fiecare clipă să stau cu gîndul la ei şi-n fiecare clipă să mă fulgere teama, să-mi fie veşnic inima strînsă. Nu mai pot să trăesc aşa, nu mai pot ! *(Plînge.)*

ANICA : Dar, păcatele mele, cum faci dumneata, parcă toată lumea se duce la moarte...

ECATERINA : Dar unde se duce ? La fericire ?

ANICA : Se duce unde li-i dreptul să se ducă, că de-aia-s bărbaţi. Da' slavă Domnului, şi Moş Sava a făcut război, şi Timofte, şi Pandele Rusu — şi-s mai zdraveni decît Ion al meu.

ECATERINA : Războiul pe-atunci...

ANICA : Război !... Tot puşti, şi tunuri, şi baionete. Ba trebuie să fi fost mai rău, că doar se băteau cu turcul... Păi, l-ai auzit şi dumneata pe soldatul cela de ieri... cîte spunea... cum spunea de nemţi. Că fug de rup pămîntul cînd or trece ai noştri la baionetă.

ECATERINA : Spunea, spunea... dar mîna dreaptă i-o tăiase.

ANICA : Aşa i-a fost scris...

ECATERINA : Şi ce flăcău voinic ! Ce mai face, săracul de el, fără mîna dreaptă ?

ANICA : Eh ! Învaţă cu stînga... Bine c-a rămas în viaţă.

Scena 2

Ecaterina, Anica, Ion

ION *(dezbrăcat de manta, frecîndu-şi mîinile vinete de frig)* : Mă ! Ce căldură-i aici ! Da' afară şfichiuieşte un pui de viscol... mamă !...

ECATERINA : S-aude... Dar unde colindă Florea pe viforniţa asta ?

ION : Prin curte. N-are nevoie, că-i cu blăniţa pe el.

ANICA : Şi tu pe unde-ai umblat ?

ION : Pe unde-am văzut cu ochii... Fata n-ai culcat-o ?

ECATERINA : A adormit pe-o laviţă, în bucătărie.

ION *(Anicăi)* : Ia du-te, femeie, şi culc-o. Cum te rabdă inima s-o lăşi să-şi trudească oasele aşa ?

ANICA : Ei asta-i ! Măcar de-aş dormi eu pe puf cum doarme ea pe scîndura goală.

ION : Păi, asta... aşa-i. Somnul e după inima omului. De aceea nu dai tu geană de geană...

ANICA : M-am molipsit de la tine, se vede. *(Iese.)*

ECATERINA : Chiar aşa. Se chinuieşte bietul copil. Du-te şi pune-o în pat.

ANICA *(ia fata din bucătărie şi pleacă spre uşă, făcînd mutre lui Ion)* : Ba zi că mi-am dormit somnul...

ION : Ţi l-a dormit biata maică-ta, nu tu, că aceea era suflet curat şi uşor, nu ca tine... *(Anica iese.)*

ECATERINA : Mai trec căruţele, Ioane ?

ION : Pînă mai adineauri au tot trecut. Multe căruţe...

ECATERINA : De unde tot trec ?

ION : Păi de la deal, de unde să fie ?

ECATERINA : Ai mai stat de vorbă cu soldaţii ?

ION : Stat...

ECATERINA : Şi mai spun ceva ?

ION : De ! Parcă poţi alege ceva din cuvîntul lor ? Unii, că-i bine... alţii, că-i mai aşa... care cum a auzit şi el.

ECATERINA : Poate or să se mai schimbe lucrurile.

ION : Să dea Dumnezeu să se mai schimbe lucrurile. Dar nu prea sînt semne... Acum au început să fugă şi oamenii de prin sate.

ECATERINA : Din care sate ?

ION : Dinspre partea munţilor.

ECATERINA : Şi de ce fug ?

ION : De frica tunurilor. Cică, două săptămîni, zi şi noapte, au tot bătut... Au stat ei în pivniţi, săracii, cît au putut. Dar nu mai era chip. Le-a venit de hac... Casele li-s dărîmate din temelii. Au murit şi mulţi dintre ei... Se strînge carnea pe om cînd vezi atîta urgie...

ECATERINA : Şi fug ?

ION : Fug.

ECATERINA : Mulţi ?

ION : D-apoi că erau destui...

ECATERINA : Şi unde se duc, Doamne sfinte ? Au neamuri ? Au...

ION : Ce neamuri ? Vai de păcatele lor ! Se duc şi ei pe unde-or nimeri. Au lăsat toate de izbeliste... casă, cîmp... Au pus ce-au apucat în căruţe şi-au pornit în neştire — unde i-o mîna norocul. Grea cumpănă, coană Ecaterină ! Să-şi lase

www.cimec.ro

omul toate şi să fugă pe-o vreme ca asta, cînd pe-un cîine şi tot nu te lasă inima să-l goneşti din casă...

ECATERINA : Adevărat. Groaznică vreme ! Da' ce-or fi făcînd acum cei de pe front, săracii ?

ION : Ce să mai vorbim ? !... Aşa le-a fost lor ursita, se vede... Dar cel puţin, acolo-s oameni voinici. Ţin ei la năcazuri. Mai rău de nevoiaşii ăştia, care fug. Cei de pe front au măcar ce mînca, dar ceştialalţi ? Ce-or să mănînce, săracii, pe unde-or răzima ? Că-i lipsă mare şi lumea s-a făcut hapsînă şi negustorească de nu se mai află... Dar... dă ! Poate s-o îndura Dumnezeu să curme vrajba şi-or da şi-ai noştri la o pace. Că nu-i chip de răzbit lifta. E tare şi multă, şi are maşini, nu-i ca noi... traistă pe băţ !

ECATERINA : D-apoi pacea, Dumnezeu mai ştie cînd o veni !

ION : Dac-o trebui ea... o veni.

ECATERINA : Dar n-a murit destulă lume pînă acum ? Şi pentru ce ? Degeaba, degeaba... Ca să plătească doar prostia celor ce-au vîrît ţara în război. Război ne trebuia nouă ?

ION : O fi trebuit, dacă s-a făcut, coană Ecaterino... Că de bună-voie nu-şi pune nimeni capul sub tăietor...

ECATERINA : D-apoi că nu şi l-au pus pe-al lor, l-au pus pe-al celorlalţi...

ION : Dă, o fi şi aşa... dar parcă noi mai ştim de unde le-a venit gîndul ăsta ? Or fi ştiind ei că nu se putea altfel. Dă...

ECATERINA : Nu se putea... Dar ai lui Florea cum ar fi putut şi fără război ?

ION : Dă ! Conaşul zice... O fi... Dar parcă cine-i nebun să treacă prin baltă dac-o fi avînd drum bun pe-alături ? Da' acu, dacă-i făcut, se cheamă că-i făcut. Vorba-i că nu s-a nimerit bine, ce să-i faci ? Cînd i-i ursit omului să pătimească, pătimeşte...

ECATERINA : Pătimeşte cine merită... şi cînd merită.

ION : Că nici noroc n-am avut... Vezi că de asta merge rău, şi tot rău o să meargă. Aşa s-arată. Ce-am văzut eu azi nu-i a bună...

ECATERINA : Ce anume ?

ION : Dacă n-au fost o mie de căruţe, apoi n-a fost nici una şi nici tunu' nu se mai aude...

ECATERINA : Ei şi ?

(Anica, intrată din nou, face lui Ion semne să tacă.)

ION : Apoi *(pauză, se uită la Anica).* Parcă n-ar fi prea bine...

ECATERINA : Cum adică ? *(Anica, idem.)*

ION *(urmărind-o pe Anica cu ochi întrebători) :* Pînă acum au tot bătut...

ECATERINA : Ei şi ? *(Anica, idem.)*

ION *(idem) :* Ai noştri le-au ţinut piept.

ECATERINA : Şi crezi că dacă au încetat înseamnă că i-au biruit ? *(Anica, idem.)*

ION *(idem) :* Eu aşa chitesc. *(Enervat, Anicăi.)* Ce tot dai din mîini, fă femeie ? Ce vrei ?

ANICA : Are să-ţi ajungă barba la nas şi minte tot n-ai să prinzi.

ECATERINA : Dar ce-i, Anico ?

ANICA : Iaca, n-are minte, om bătrîn, nici cît nepoată-sa.

ION : Da' de ce, fă ? *(Anica arată cu semne spre Ecaterina.)* Spune, femeie, pe şleau. Ce tot dai din mîini ?

ANICA : Ptiu ! Bată-te Dumnezeu, nărodule !

ECATERINA : Ia taci, Anico... Iar ?

ANICA : Iaca tac ! Spune, bărbate. Spune cîte-ai auzit şi cîte n-ai auzit, că tot n-a plîns de mult...

ECATERINA : Anico ! Mă superi !

ANICA : Ba că n-oi spune... Abia te-ai liniştit, şi nărodul ăsta toarnă gaz peste foc. Parcă te văd că o porneşti iar pe plînset. *(Lui Ion.)* Vrei s-o vezi plîngînd ? Spune, Ioane, spune înainte !

ECATERINA : Ei ! dar sfîrşeşte ! Ce ? Nici să plîng nu mai am voie ?

ION : Las-o, cucoană, că femeia asta a mea e cam aşa... Îşi bate gura ca să se afle-n treabă. N-o ştii dumneata ? Acu o face şi ea pe măreaţa... Dar ia fă-te a o-ntreba : ea nu plînge ?

ANICA : Eu, mă ?

ION : Ba nu, eu !

ANICA : Ai visat, rumîne !

ION : Oi fi visat, fă, că tot noaptea se potriveşte...

ECATERINA : I-auzi ! Şi mă mai mustră pe mine...

ANICA : Da' te potriveşti la gura lui ? Păcatele mele ! Mi s-a întîmplat şi mie o dată, şi...

ION : Niciodată fără soţ, femeie...

ANICA : Ai năzăreli, rumîne !

ION : Am, femeie... Că de cînd te-am ocărît că plîngi, m-aştepţi s-adorm, şi-n miezul nopţii... tragi un bocet pe înfundate. Şi ce să spun... aud... că-s treaz doar, dar mă fac aşa că dorm, ca să-ţi poţi plînge tu plînsul, să te răcoreşti...

ANICA : Te-ai izăltat, bărbate.

ION : Dar de ce te fereşti aşa ? E de ruşine ? Că doar femeie eşti, şi eşti mamă. Cogeamite băiet, cît bradul, l-ai trimis la război — şi nu-i nuntă acolo...

www.cimec.ro

De ce n-ai plînge? C-așa-i sufletul, păcătos, cere ușurare la năduf...

ANICA: Atunci pune-te pe plîns și tu, încalte.

ION: Eh! Noi n-avem parte. Așa sîntem noi ursiți să n-avem ușurare. Și mult amar ne mai înecă și pe noi cîte-odată... Și-i inima grea ca o piatră de moară, de-ți taie răsuflarea. Și-ai da nu știu ce să poți plînge. Și nu poți... Se suie pînă ici la gît, te-neacă și nu poți. O lacrimă nu iese, și cîtă ușurare ar fi o lacrimă... Nu iese... *(Oftînd.)* Că rău ne-a blestemat cine ne-a închis izvorul lacrimilor.

Scena 3

Aceiași, Florea (într-o blăniță, plin de zăpadă)

FLOREA: Mă! ce dogoreală! Parcă-i în baie! *(Se dezbracă.)* Ia ține, Ioane! *(Lui Ion.)* Și mi-o sterseși la căldură, iute, iute.

ION: D-apoi ce era să fac? Că se-ntețise viscolul de-mi frigea obrajii. *(Șade cu blana lui Florea în mînă.)*

FLOREA: Dar acum să vezi ce-i... Ia ascultă! De cînd eram copil n-am mai pomenit așa grozăvie. Îți scoate ochii. *(Lui Ion, văzîndu-l cu blana.)* Du-o, bre omule, afară. Nu vezi că faci lac aici? *(Ion iese. Ascultă viforul.)* Ia, ia ascultați... Vă place? Grozav!

ECATERINA: Doamne! Cum or fi stînd bieții băieți pe front...

FLOREA: Eh! nu le mai purta tu grija, că-s tineri și voinici... și li-i sîngele cald. Atîta suferință să le dea Dumnezeu!

ECATERINA: Tu totdeauna găsești un bine.

FLOREA: Ba nu, oi face ca tine... Cînd e frig, „săracii, degeră", cînd e cald, „săracii, se topesc"; cînd e noapte... „săracii, orbăcăiesc pe coclauri!", cînd e soare, „le strică ochii"... și cînd toate-s potrivite, „vai, acu or fi avînd lupta", ori „oare or avea de mîncare?".

ECATERINA: Ție-ți vine a glumi...

FLOREA: Da' ce vrei să fac? Să mă bocesc? E frig, na! E viscol! Văd... Dar statul n-are blăni de urs, că le-ar da. Și dacă n-are, ce-i? Așa-i datoria. Soare, ploaie, vînt, furtună... trebuie să ți-o faci! și lasă-i să-și facă datoria. Asta le face cugetele mai drepte și le dă o mîndrie bărbătească și cinstită, care șade bine oricui.

ECATERINA: Poate și morților.

FLOREA: O! Mai ales morților!

ECATERINA: Floreo! Cum vorbești, parcă nu le-ai fi tată.

FLOREA: Spui asta cu tonul cu care-ar trebui să se spună: „Parcă nu le-ai fi mamă!"

ECATERINA: Dar sîntem părinți amîndoi.

FLOREA: Nu, tu ești mamă, eu sînt tată. Tu plîngi și-i rogi să rămîie, eu sufăr și le urez drum bun; pentru tine rămîn veșnic copiii tăi cu care-ai împărțit nouă luni bucățica mistuită în gură, și pe care i-ai hrănit cu sînul tău; pentru mine se schimbă din copii în bărbați, în prieteni ori în tovarăși de muncă. Și-atunci îi iubesc ca pe prieteni și ca pe tovarăși. Pot să-i trimit și la muncă și la datorie, oricît de grea ar fi, fără ca să fiu oprit de slăbiciunea unei dragoste care vrea să ocrotească și cînd nu e nevoie, cum faceți voi. Dar, slavă Domnului, nu mai au nevoie de nici o ocrotire, că-s voinici și zdraveni ca niște tauri. De ce să mă plîng?

ECATERINA: Nu-ți pasă că băieții suferă?

FLOREA: Ce vrei să fac? Să deschid ușile și geamurile ca să simt și eu viscolul toată noaptea? Straşnic i-ar încălzi pe băieți dîrdîiala mea... Straşnic! *(Pauză. Schimbare de ton.)*... Cred și eu că mai bine mi-ar părea să-i am aici lîngă mine. Dar dacă așa-s vremurile... Și nu-i vina lor, și nici a mea. Vina e a năucilor care au vîrît țara în război.

ECATERINA: Dar vina ceea o vor plăti poate și copiii noștri...

FLOREA *(un fior)*: Eh! prostii! Nu mai face și tu a rău.
(Intră Ion.)

Scena 4

Ecaterina, Florea, Anica, Ion

ANICA: Mă rumîne, da' mult ți-a trebuit să atîrni o haină în cui. Umbli încet, se vede, să nu te fărîmi...

ION: Ia mai ține-ți gura, fă! Am fost pe-afară. Treceau niște răniți.

ECATERINA: Răniți? De unde?

ION: Păi, de la front.

ECATERINA: Ce? Iar sînt lupte?

FLOREA: Trebuie să fie răniți mai de mult. Cum ar lăsa doctorii pe niște răniți proaspeți să plece pe-asemenea vreme! Se poate?

ECATERINA: De cînd spuneau că-s răniți, Ioane?

FLOREA: Unii, cică, de ieri, alții și mai de mult.

www.cimec.ro

ECATERINA : Vezi ? Dar de azi nu era nici unul ?
FLOREA : Cum să fie, frate ? S-ar putea?
ECATERINA : De azi-dimineaţă. Doar tunurile au bătut pînă mai adineaori.
FLOREA : D-apoi de-o lună tot asta fac. Bat şi tac, şi iar bat, şi iar tac. Tot nu te-ai învăţat ? Dar acu au tăcut de tot. I-o fi gonit viscolul prin adăposturi.
ION : Tot se mai aude cîte unul, rar. Şi nu ştiu cum, dar parcă s-aude mai aproape.
FLOREA : Năzăreală, Ioane.
ION : Nu, coane Floreo !
FLOREA : Taci, mă ! Ce dracu... Păi n-ai văzut că aduce vîntul ?
ION : Se poate c-o fi şi aşa... dacă zici dumneata...
FLOREA *(revenind)* : În orice caz, răniţii de azi ar trebui să treacă mîine. Doar sînt douăzeci de kilometri pînă la front...
ION : Unul spunea că-s porniţi acu, pe seară, şi cică au pornit-o şi spitalele înapoi.
FLOREA : Spitalele ?
ION : Da.
FLOREA : Ei asta-i ! Cine ştie ce ţi-au spus ei şi ce-ai înţeles tu...
ANICA : Chiar aşa...
FLOREA : Păi, nu înţelegi tu că-i o prostie ? Ar însemna că se retrag ai noştri.
ION : Păi, aşa spun ei... că se retrag.
FLOREA : Cine spune ?
ION : Răniţii.
FLOREA : Speriaţi cum sînt ei, tot ce-au visat iau de bun. Dar ce ştiu ei ? Ia-te atunci şi după zăpăciţii ăia care fug de prin sate — de-au umplut drumurile. Apoi nu înţelegi tu că de s-ar retrage ai noştri, s-o isprăvit cu noi ? Şi nu vezi că asta-i prostie ? Că doar de-o lună de zile se zbat nemţii la hotar şi nu pot pătrunde. Şi nici n-au să pătrundă, cu toate maşinăriile lor, fiindcă ai noştri îs sălbatici. Se duc la moarte chiuind... N-au putut ei o lună de zile să străbată, crezi că or să mai omoare oameni degeaba ? Nemţii îs înţelepţi... Ce ? Sînt români ? Numai ai noştri au vîrît la hăcuială regimente după regimente, fără nici un rost. *(Schimbă tonul.)* Căutaţi-vă de treabă şi n-aveţi grijă. Ehei ! Avem pază bună la graniţi... Nu ştiu pe unde, pe-acolo pe undeva, stau de strajă doi ofiţeri şi-un sergent. Şi nu-s ei cei mai voinici... Mai sînt vreun milion ca dînşii. N-aveţi voi grijă... Asta e. Şi-acu, ia haidem la culcare. Fugi, Anico, de te culcă. Fugi, că mori de somn...
ANICA : Nu moare el Ion de somn, d-apoi eu să mor ?
ION : Haideeee !
ANICA : Da' ce ? Nu-i aşa ?
ION *(dă din umeri)*: Parcă i-aş fi duşman femeii ăştia.
ANICA : Păi, nu-mi eşti bărbat ? Apoi sărut mîna.
ECATERINA : Bună seara, Anico.
FLOREA : Bună seara. *(Anica iese.)*

S c e n a 5

Ecaterina, Florea, Ion

FLOREA *(preocupat)* : Prost lucru să fii înfundat aşa de departe de oraş. Nu-i nici o veste. De-atîta vreme habar nu mai avem cum merg luptele. Şi la primăria asta nu mai vine nici o ştire... *(Văzîndu-l pe Ion.)* A ! Tu erai aici, Ioane ? Ai închis peste tot ?
ION : Da, coane Floreo.
FLOREA : Şi hambarele ?
ION : Apoi da, nici vorbă.
FLOREA : Du-te şi te culcă şi tu.
ION : Sărutăm mîinile.
FLOREA : Noapte bună, Ioane. *(Ion dă să plece, se întoarce.)* Ce-i ?
ION : Era să uit... Păcătosul cela de Ungureanu a fost pe-aici, cînd erai dus la săivane.
FLOREA : Ungureanu, crîşmarul ?
ION : Da... mă iscodea să afle cam ce gîndeşti dumneata de el.
FLOREA : Ei şi ?
ION : Zicea c-ar vrea să vie la dumneata.
FLOREA : Pentru ?
ION : Ştiu eu ? ! Că n-a fost chip să-i aflu rostul.
ECATERINA : Şi-o fi pus ochii pe vreun cal.
ION : Nu, aici nu întinde el mîna, că frige urît... O fi vrînd să se puie bine cu alde dumneavoastră, că s-a deocheat urît de tot în sat.
FLOREA : Ia să mă lase-n bună pace.
ION : D-apoi că aşa i-am spus şi eu.
FLOREA : Toate ca toate, dar cu hoţi de cai de-alde el n-am chef de legat prietenie. *(Aducîndu-şi aminte de ceva.)* A, Ioane ! Bine că mi-am adus aminte. Mîine dimineaţă, ia tu vreo trei oameni şi îngroapă caii ceia morţi din dreptul conacului.
ION : Alţii ? Am mai îngropat vreo opt, săracii.
FLOREA : Au mai căzut trei, acu, pe seară. Fă tu asta mîine dis-de-dimineaţă, că nu vreau să-i mai văd. Mi-au făcut aşa de rău...
ION : Bine, coane Floreo. Altceva ?...
FLOREA : Atîta, Ioane.
ION : Apoi, sărut mîna.
FLOREA : Noapte bună, Ioane. *(Ion iese.)*

www.cimec.ro

Scena 6

Florea, Ecaterina

FLOREA : Mor căişorii, săracii, mor pe-un cap... Îs pline drumurile de ei. Nici îngrijire, nici hrană, nici adăpost... Dumnezeu mai ştie cum or fi ducînd-o cei care mai trăiesc. Sute de căruţe au trecut ; un braţ de fîn, un braţ de paie n-am văzut pentru ei ; cum să nu moară ? Şi cînd mă gîndesc că am dat şi eu atîţia cai... A căzut unul drept în poartă. N-aveau ce-i mai face şi l-au lăsat. Să fi văzut tu, Ecaterino, cu ce ochi se uita calul ăsta căzut... să te podidească lacrimile, nu altceva. Şedea, aşa, cu gîtul întins după căruţa lui, care se tot ducea... Să-l fi văzut plîngînd şi nu m-ar fi zguduit aşa. M-am dus la el, l-am mîngîiat, am pus un băiat să-i aducă o mînă de fîn. Nici nu s-a uitat. Şedea aşa cu ochii duşi de-a lungul drumului, după căruţă. Şi cînd nu s-a mai văzut, a închis ochii şi şi-a lăsat botul în zăpadă...

ECATERINA : Şi-a murit ?

FLOREA : Parcă am mai putut sta acolo? O fi murit.

ECATERINA : Săracul...

FLOREA : Plătesc şi ei tribut războiului. Aşa a fost totdeauna în ţara asta.

(Intră Ion).

Scena 7

Florea, Ecaterina, Ion

FLOREA : Ce-i, Ioane ?

ION : A venit iar Panait Ungureanu.

FLOREA : Şi ce vrea ?

ION : Vrea să vorbească cu dumneata.

FLOREA : Şi ce să vorbească cu mine ?

ION : Ştiu eu ? ! Da' cică, trebuie să vorbească numaidecît.

FLOREA : Trebuie să aibă el mare nevoie de-a venit pe-asemenea vreme.

ECATERINA : Dar ştii că asta-i frumos ! ? După ce te-a vorbit de rău pe unde a putut, mai are nas să dea ochii cu tine...

ION : Păi, obraz la Panait Ungureanu ? !

FLOREA : Îs curios să văd ce-i. Ia adă-l încoace !

ECATERINA : Stai să trec eu dincolo.

FLOREA : Da' stai, omule, aici. Nu cumva pentru Ungureanu...

ECATERINA : Nu ţin deloc să-i văd mutra.

FLOREA : Ştii ce ? Ia spune-i să mă lase-n pace. Spune-i că m-am culcat. Cine ştie pentru ce prostie o fi venind...

ECATERINA : Nu, nu... primeşte-l. Ungureanu nu vine el pentru te-miri-ce... Trebuie să fie interesant. *(Ecaterina şi Ion ies.)*

FLOREA : În sfîrşit ! Adă-l...

Scena 8

Florea, Ungureanu

UNGUREANU : Bună seara, coane Floreo !

FLOREA : Bună seara...

UNGUREANU : Mă iertaţi dacă vin la vremea asta.

FLOREA : Nu face nimic... Dar ce-i ?

UNGUREANU : Apoi, nu-i prea bine, coane Floreo.

FLOREA : Nu-ţi mai merg afacerile ?

UNGUREANU : Nu-i vorba de afacerile mele. E vorba de toţi.

FLOREA : Care toţi ?

UNGUREANU : Noi toţi, satul...

FLOREA : Dar de cînd a început a te durea pe tine inima de sat ? *(Ungureanu tace, jignit.)* Hai, spune...

UNGUREANU : Dă, coane Floreo. Dumneavoastră credeţi despre mine că eu... cine ştie ce... Îmi pare rău, coane Floreo ! Eu dacă am venit pe-o văjgăraie ca asta, vă rog să credeţi că n-am venit de florile mărului...

FLOREA : Păi asta am înţeles-o eu. Ei, zi ! Ce ? te-ai supărat ?

UNGUREANU : Nu, coane Floreo... ce să zic... dar îmi pare rău că tocmai dumneavoastră, eu care venisem după un sfat, o povaţă ca de la un părinte...

FLOREA : Sfaturi de la mine ? Dar de cînd, mă ?

UNGUREANU : Păi, oamenii din sat nu vin totdeauna la dumneavoastră ?

FLOREA : Şi ce-au de-a face oamenii din sat şi cu tine ? Nu cumva ai început a te număra şi tu printre ei ? Fugi, mă, că mă minunezi ! Te-ai vîrît tu între ţărănoi şi opincari ? Hai ? Va să zică, boieria ta s-a dus. Ce-o mai fi şi asta ?

UNGUREANU : Vă bateţi joc de mine, coane Floreo.

FLOREA *(serios)* : Ba bine că nu mi-oi bate... Şi în numele cui zici tu că vii ?

UNGUREANU : Viu pentru sat, coane Floreo...

FLOREA : Stai, mă, nu mă lua repede. Vii pentru sat ? Tu ? Hotărît lucru... în noaptea asta o să se petreacă lucru mare... Şi ce vrei tu pentru sat ?

UNGUREANU : Dă, coane Floreo... Dacă dumneavoastră mă luaţi aşa, eu nici nu ştiu ce să mai spun. Ca şi cînd omul numai la el se gîndeşte...

www.cimec.ro

FLOREA : Şi ce-i cu asta ?
UNGUREANU : Păi dacă nu ne-om da mîna la răstrişte, unde ajungem ?
FLOREA : Da' de unde-ai auzit tu nerozia asta ?
UNGUREANU : Păi şi dumneavoastră aţi spus-o.
FLOREA : Şi tu, om deştept, te-ai potrivit la aşa prostie ?
UNGUREANU : Păi de ce-i prostie, coane Floreo ?
FLOREA : Fiindcă aşa i-ai zis tu.
UNGUREANU : Eu, coane Floreo ? Da' să n-am parte...
FLOREA : Ia las-o încurcată, că n-am chef de vorbă lungă. Spune-mi ce vrei.
UNGUREANU : Spun, coane Floreo, dar să nu zvîrliţi năpasta pe mine, că-i păcat, coane Floreo...
FLOREA : Bine, mă băiete, ce dracu ? ! Aşa de prost mă crezi tu pe mine ?
UNGUREANU : De ce, coane Floreo...
FLOREA : Că rabd multe şi tac... e altceva. Da' nici prin minte să-ţi treacă gîndul că mă poţi îmbrobodi. Uită-te la capul meu... Îs om bătrîn, ce dracu...
UNGUREANU : Dar cui i-a trecut prin minte aşa ceva ?
FLOREA : Ia las-o încurcată şi spune-mi de ce-ai venit.
UNGUREANU : Uite, coane Floreo... Ne-am vorbit cu oamenii din sat ca să schimbăm şi noi primarul, dacă se schimbă stăpînirea.
FLOREA : Ce stăpînire ?
UNGUREANU : Adică, dacă vin nemţii.
FLOREA : Ce, sînteţi nebuni ? Ce nemţi ?
UNGUREANU : Păi, cum s-aude, coane Floreo...
FLOREA : Ia căraţi-vă cu prostii de-astea. Dar cine v-a spus vouă că vin nemţii ?...
UNGUREANU : Aşa s-aude, coane Floreo.
FLOREA : Mă băiete, dacă ai de spus ceva ca oamenii, bine, dacă nu, cu mine nu mai sta de vorbă. Mie, fleacurile nu-mi plac, şi năzărelile, nici atîta...
UNGUREANU : Păi de ce-i năzăreală, coane Floreo ?
FLOREA : Ei, asta-mi place... De ce-i năzăreală ? Păi voi vorbiţi de venitul nemţilor, aşa... parcă s-ar veni chiuind...
UNGUREANU : Nu zice nimeni... dar dacă i-au răpus pe-ai noştri... păi dumneavoastră n-aţi văzut cîtă lume fuge ?
FLOREA : E ! Apoi dacă te potriveşti la oamenii care fug, ne-am înţeles... N-aveţi minte nici de două parale .Uite, aşa vă puneţi să zgîndăriţi lumea, de faceţi oamenii să-şi lese casa şi pămîntul şi să fugă de groază. Şi pentru ce ? că vin nemţii... Da, aşa să fie, să zic şi eu că vin. Ei ? Ce-i ? Da' ce ? Nemţii mănîncă oameni ? Da, ar trebui să ne rugăm lui Dumnezeu să vie nemţii aici, că numai aşa am mai scăpa de ticăloşenia de la noi. Ehei ! Aţi vedea voi atunci regulă şi dreptate...
UNGUREANU : Ştiu, coane Floreo, şi tocmai de-aceea venisem la dumneavoastră, care le-aţi ţinut parte.
FLOREA *(scurt)* : Ei şi ?
UNGUREANU : Să ne daţi un sfat, cam pe cine să alegem primar, dac-or veni nemţii.
FLOREA : Dar ăsta nu-i bun ?
UNGUREANU : Cum nu, dar să nu să zică — ştiţi şi dumneavoastră... că el a fost cu stăpînirea noastră... Şi mai bine să fie altul...
FLOREA : Cum văd eu... ţii mult să fii primar...
UNGUREANU *(lovit)* : Eu, coane Floreo?
FLOREA : Păi ce te fereşti... Ai şi dreptul... Eşti băiat deştept. Lasă să vie ceilalţi întîi şi pe urmă om vorbi.
UNGUREANU : Păi, vin, coane Floreo, că se retrag ai noştri.
FLOREA : Eşti nebun...
UNGUREANU : De ce nebun, coane Floreo... doar toată ziua au trecut căruţele...
FLOREA : Da' ce, mă, căruţele ţin frontul ? Căruţele trag cu puşca ?
UNGUREANU : S-au retras şi soldaţii...
FLOREA : Prin văzduh ?
UNGUREANU : Dumneavoastră nu credeţi, da' toată ziua au trecut ruşi. Şi de-ai noştri... două regimente de infanterie.
FLOREA : Şi tunurile au rămas pe front ? ...Nu vezi că vorbiţi în bobote ?
UNGUREANU : Artileria a trecut sub seară.
FLOREA : Ce ?
UNGUREANU : Da... au trecut peste douăzeci de tunuri, din Bîca spre Creanga.
FLOREA : Dar pe unde-au trecut ?
UNGUREANU : Peste dealul Fîntînii... cică, să nu-i prindă. Se retrag, coane Floreo... Toţi soldaţii spuneau.
FLOREA : Cum şi-au bătut joc de tine... Ai văzut şi tu două compănii şi trei tunuri, şi te-ai speriat.
UNGUREANU : Două regimente, coane Floreo...
FLOREA : Ei, hai s-o terminăm ! Se schimbă o trupă de pe-un loc pe altul, şi voi retragere... nici mai mult, nici mai puţin... Vin... nemţii, vin... nemţii. Uite oameni de-alde tine vîră lumea în sperieţi.
UNGUREANU : Coane Floreo, eu vă spun ce-am văzut.

www.cimec.ro

FLOREA : Ce-ai văzut e treaba ta... decît să nu te mai prind cu fleacuri, că ai de-a face cu mine... Știu ce-i toată daravera asta... Te-a apucat dorul să fii primar.

UNGUREANU : Da' nu, coane Floreo...

FLOREA : Mă băiete, vîră-ți mințile în cap o dată pentru totdeauna... Păi bine, mă, tocmai pe tine or să te ție nemții primar ? Tocmai pe tine ?! Da' să-ți faci cruce dacă nu te-or închide de cum or veni... Auzi ? Să-ți faci cruce... că nemții îs oameni cinstiți, mă băiete, nu de-alde tine.

UNGUREANU : Dar n-am spus eu că vreau, coane Floreo...

FLOREA : Apoi că asta mai lipsea... s-o mai și spui... Ia să-ți cați de treabă și să nu mai umbli cu șoalda, că pun jandarmii să te vîre în fundul pușcăriei de te-o mai auzi cineva vorbind prăpăstii... Ai înțeles ?

UNGUREANU : Da' ce-s eu de vină, coane Floreo ?!

FLOREA : Dar cum nu ești de vină cînd vîri lumea în toți sperieții cu prostiile astea ? Păi, vă dați voi seama ce ticăloșie e asta ? Hai ? Nu v-ar fi rușine obrazului... Să nu te mai aud, că se întîmplă urît... Auzi ?

UNGUREANU : Bine, coane Floreo.

FLOREA : Și să nu-mi mai veniți la mine cu asemenea neghiobii. Alegeți-vă toți primari din partea mea, dacă vi s-au suit gărgăunii la cap... Alegeți-vă primari pentru toate națiile din lume... Treaba voastră. Și pe mine să mă lăsați în pace... Asta-i ! Scurt !

UNGUREANU: Apoi, noapte bună, coane Floreo.

FLOREA : Mulțămim. Și tu, mai cu seamă, să-ți vîri mințile în cap... Nu de alta, dar s-o apuca vreunul să spuie ce știe, și-i rău pe urmă. Auzi ? (*Ungureanu iese.)* Poftim ! Primar... ? Ei, nostimada dracului !

S c e n a 9

Florea, Ecaterina

FLOREA : Ecaterino, ia vină-ncoa s-auzi una bună...

ECATERINA : Ce-i ?

FLOREA : Știi ce voia Ungureanu ? Să-l ajut eu să s-aleagă primar.

ECATERINA : Tu să-l ajuți...

FLOREA : Eu.

ECATERINA : Ce obrăznicie !

FLOREA : Da' nu-i obrăznicie... e caraghios... pur și simplu caraghios... Auzi ? Ungureanu primar... Și pripășitul ăsta vrea să-l aleg eu primar... Asta-i mai caraghios decît toate... Eu... tocmai eu. Recunoaște că-i bună. Zău e bună !

ECATERINA : Și nu l-ai repezit ?...

FLOREA : Ba bine că nu... Auzi ! Să nu-l reped ? Dar n-ar fi trebuit... Nu, zău... Trebuia să-l las să văd pînă unde ajunge. Că-i viclean, de altfel. Cică, a venit pentru interesele satului.

ECATERINA : Ungureanu ?

FLOREA : Da. Îți închipui ce cap am făcut eu cînd l-am auzit. Dar o combinase el bine : că de-or veni nemții, să nu mai fie primarul de sub români... Și-așa mai departe... Dar cum își închipuie, păcătosul, că nemții ar înghiți un primar ca el !

ECATERINA : Da' mai știi ?

FLOREA : Ia cată-ți de treabă... Oamenii ceia scrupuloși pînă la stupizenie să se lase pe mîna unui potlogar ca ăsta ? Dar mai întîi nu-l suferă satul. Se poate ? Un jăfuitor ca el ? Hoț de cai ? Auzi... primar... Ei nu... hotărît ! Asta-i bună. El primar, și încă primar sub nemți... Și să-l fi văzut cum căuta să mă convingă că vin nemții.

ECATERINA : Da ?

FLOREA : Zău. Era o nostimadă... Să vezi deducții... O nebunie... Că știe el... c-a aflat el, că a văzut el... și că, prin urmare, vin nemții... Prostii... Ca și cînd așa s-ar retrage... Cît ai bate din palme...

ECATERINA : Dar cine mai știe...

FLOREA : N-ăi fi căzut și tu în doaga lui Ungureanu ? Dar ce dracu, nu ne-ar fi nouă rușine, după ce ținem o lună piept voinicește, s-o ștergem ca iepurii ? Da' se poate una ca asta ? Dar la război lovitura întîi este ce este... N-ai putut să spargi... s-a dus... nu mai merge. Cel care-a rezistat se întărește și capătă încredere.

ECATERINA : Da, dar nemții au soldați și tunuri...

FLOREA : I-adevărat... Așa ziceam și eu. Dar mașinile nu fac mare lucru. Sufletul face mai mult. Au nemții de toate, dar sînt nație răscoaptă... nu-i energia asta sălbatică, a noastră... nu. Departe de ea. Avea dreptate Mircea al nostru... avea dreptate. Războiul se face cu sufletul... Avea dreptate... Carnea se prăvale sub o arsură de glonț, pentru năruirea sufletului nu s-au inventat încă mașini... *(Ion intră furtună.)*

S c e n a 10

Ecaterina, Florea, Ion, apoi Andrei

ION : Coane Floreo, trageți perdeaua la fereastră...

www.cimec.ro

FLOREA : Dar ce-i ?
ECATERINA : Vin nemții ?
ION : Nu, vă spui eu... Bucurie... Trageți perdeaua.
FLOREA : Dar ce e ?
ECATERINA : Spune omule odată !
ION : Bucurie... Bucurie mare... Auziți ? Cine-i ? Cine-i, cucoană ? Gîci cine-i ! *(Intră Andrei.)*
ANDREI : Sărut mîna.
ECATERINA : Andrei... Puiul mamei, pui. Băiatul mamei, sufletul meu scump.
ANDREI : Mamă...
ECATERINA : Mi-a stat inima de bucurie. Dar cum de-ai venit, flăcăul mamei ?
ANDREI : Uite-am venit... Bună seara, tată !
FLOREA : Bună seara, flăcăule !
ECATERINA : Doamne... Doamne... să-mi fi spus cineva că vii și n-aș fi crezut. Dar, ia dezbracă-te. Și spune cît stai la noi ? Ai căpătat cumva vreun concediu ?
ANDREI : O, nu, mamă, sînt în treacăt numai.
ECATERINA : Cum ?... Va să zică, pleci iarăși ?
ANDREI : Ce să fac, mamă ? Sînt bucuros și de-atît. *(Lui Ion, aproape.)* Ioane, fii bun, te rog, și vezi de calul meu. *(Mai încet.)* Stai pe-afară și-ascultă spre sat, s-a mai liniștit vremea și se aude. Cum s-o simți ceva mișcare, îmi dai de veste. Auzi ? Ia seama bine...
ION *(încet)* : Dar ce-i ? Miroase rău ?
ANDREI *(idem)* : Fă ce-ți spun eu.
ION : Bine, conaș' Andrei. *(Ieșe.)*
ANDREI : Iertați-mă... era vorba de cal. Trebuie să-l îngrijesc, că altfel e greu.
ECATERINA : Dar mie nu-mi vine-a crede, Andrei, că pleci așa de repede.
FLOREA : Dar de ce atîta grabă ?... Nici eu nu înțeleg...
ANDREI *(după Ion)* : Ioane, nu scoți șeaua de pe cal !
ECATERINA : Bine, dar de ce ? Chiar acum pleci ?
ANDREI : Da... în noaptea asta.
ECATERINA : Dar cine-i nebun să te lase să pleci pe-o vreme ca asta ? Nu... Stai și te odihnește, puiul mamei. Poți pleca mîine dimineață, pe lumină. Ai tot timpul...
ANDREI : Nu se poate, mamă, nu se poate... Dacă ai ști cît a trebuit să lupt ca să capăt învoirea asta de cîteva ceasuri...
FLOREA : Dar unde ți-i regimentul ?
ANDREI : Astă-seară l-am lăsat în Cornești... Unde-s Corneștii !
ECATERINA : Nu mai sînteți pe front ? Vă retrageți ?
ANDREI *(ezită)* : Nu... schimbăm poziția.
FLOREA : Pesemne că sînt mari schimbări... Și pe-aici au trecut cîteva regimente.
ANDREI : Da, se schimbă pozițiile.
ECATERINA : Dar asta nu-i retragere ?
ANDREI : Nu, mamă, trece cîte unul la rezervă și vin altele pe sector, pe front.
ECATERINA : Va să zică, nu-i retragere? Spune...
FLOREA : Nu-ți spune băiatul, ce-l mai sîcîi și tu ?
ECATERINA : Știu eu cum spune el...
FLOREA : E ! Fleacuri...
ANDREI : Dar nu înțeleg, mamă, de ce îngrijorarea asta ?
FLOREA : N-o știi pe ea ? Ia toate vorbele de bune... Și tot se zvonește pe-aici de retragerea voastră și de venitul celorlalți... Prostii de-astea... Parcă eu nu i-am spus.
ECATERINA : Prostii ? Spune-mi drept, Andrei, drept. E vorba să vie nemții ? Dar să nu-mi ascunzi, că-i păcat...
ANDREI *(ezită)* : Nu, mamă... cum să vie nemții...
ECATERINA : Atunci de ce nu se mai aud tunurile ?
FLOREA : Ei asta-i ! Fiindcă nu mai trag...
ANDREI : Sigur, mamă ! Doar nu se trage în șir.
ECATERINA : Bine, știu ! Dar de ce s-au retras atîtea căruțe ? Și răniți s-au retras.
ANDREI : Doamne, mamă, nu fi îngrijată ! Dacă-ți spun că nu-i nimic...
ECATERINA : Cum să nu fiu îngrijată, băiatul mamei. Să fim despărțiți de copiii noștri... Știi tu ce înseamnă asta ?
FLOREA : Ia fugi, nevastă, cu fleacurile astea... Minte ai ? Ia spune, Andrei, de Mircea mai știi ceva ?
ANDREI : Tocmai de el voiam să vă întreb și eu, că i-am tot scris și n-am primit nimic de-o groază de vreme.
ECATERINA : Nouă ne-a scris.
FLOREA : Da, e bine... Chiar acum patru zile am primit cîteva rînduri de la dînsul.
ECATERINA : Ne-a cerut și niște flanele. Se plîngea de frig, bietul băiat. I-am trimis, numai de le-o primi...
ANDREI : Le primește... Știi că flanele am să-mi iau și eu.
ECATERINA : Să-ți dau, puiul mamei. Că greu trebuie s-o fi dus voi pe asemenea vreme...
ANDREI : Ei, mamă, omul poate să îndure mai mult decît crede...
ECATERINA : M-apucă groaza pe timpuri de astea — cînd mă gîndesc la chinul vostru.
ANDREI : Biata mamă.

www.cimec.ro

ECATERINA : Şi mai aveţi şi lupte.
ANDREI : Nu-i cine ştie ce, mamă. Ca la vînătoare...
ECATERINA : Ei... vînătoare...
ANDREI : Ba zău... Cine s-ascunde mai bine, umblă mai ferit şi trage mai cu linişte, acela învinge... Doar cine ştie ce mare nenorocire, vreun glonţ rătăcit, ori vreun obuz nebun... Dar asta-i lucru rar, mamă, ca o deraiere de tren ori o răsturnare de căruţă...
ECATERINA : Doamne, dar atunci de ce mor atîţia ?
ANDREI : De lene, mamă... Că nu vor să umble pe pîntece, să-şi rupă haina în coate şi în genunchi... Şi umblă în picioare, şi-i curăţă. Asta-i... Eu de ce-am scăpat neatins din douăzeci de atacuri ? Şi soldaţii mei tot aşa... Înţeleg să mă expun cînd e vorba de ceva însemnat... dar şi-atunci să nu-mi dau pielea degeaba. Dar nu ştiu ai noştri să lupte, săracii... De-aceea pier aşa de mulţi... Nu-i vorbă, învăţătura vine-ncet... şi-i cu-atît mai bună cu cît e mai scump plătită...

Scena 11

Ecaterina, Florea, Andrei, Anica, Tincuţa

ANICA : Sărut mîna, conaş' Andrei. Bine-ai mai venit pe la noi.
ANDREI : Bine te-am găsit, Anico.
FLOREA : Lung v-a fost somnul...
ANICA : Păi, nu cumva eram să-l las să plece şi să nu-l văd ? *(Tincuţei.)* Tu nu răspunzi nimic lui naşu' ? Hai, ia zi săru' mîna...
ANDREI : Las-o, mititica, nu vezi că pică de somn ?...
ANICA : Aş ! O crezi ? Se face... Cînd ne-a spus Ion, doar ea a sărit întîi... *(Tincuţei.)* Zi, nărodule, săru' mîna ! Păcatele mele, te-o fi uitat, conaş' Andrei.
ANDREI : Nu mă mai cunoşti, Tincuţo ?
TINCUŢA : Naşul...
ECATERINA : Apoi, dacă-i naşul... ce se zice lui naşul ?
TINCUŢA : Sărut mîna.
ANICA : Aşa... Apoi zi... *(Tincuţa tace.)*
ANDREI : Vasile-al tău e bine, Anica ?...
ANICA : L-ai întîlnit ?
ECATERINA : Pe unde l-ai văzut ?
ANDREI : Pe muntele Crîncenii. Ne învălmăşisem cu nemţii la baionetă. Acu trei săptămîni... da, mîine-s trei săptămîni... da, mîine-s trei săptămîni... Nu mîine, poimîine... aşa-i... poimîine se împlinesc trei săptămîni. Nemţii nu erau mulţi... dar nu ştiu cum ne amestecasem, că m-am pomenit deodată între trei... Eu, doar cu revolverul în mînă. Culc pe unul cu un foc şi mă-ntorc la altul să trag... dar îmi dă cu baioneta peste mînă — uite semnul — şi-mi zvîrle revolverul jos... Intrasem la apă. Mă reped în el şi-i pun mîinile pe armă... îl sucesc şi-l fac pavăză, că al treilea umbla după mine cu baioneta... De la o vreme mă sleisem. Smuceşte neamţul, scap mîinile de pe armă şi rămîn între cei doi... moarte sigură. Dar asta a fost o clipă... ca un fulger. Deodată, nici nu mi-am dat seama de unde şi cum, un pat de armă trăsneşte în ţeasta unuia şi-l prăvale... Celălalt... o ia la goană. Asta s-a petrecut cît ai clipi din ochi. Mă cuprinsese un fel de ameţeală de nu mai vedeam lămurit în faţa ochilor. Şi ca prin vis am auzit la ureche un glas : „Vă încolţiseră rău păcătoşii ăştia, dom' sublocotenent..." Glasul îmi părea cunoscut. Mă întorc trezit... şi pe cine văd ?
ANICA : Pe Vasile.
ANDREI : Da... Pe Vasile.
ECATERINA : Ce întîmplare...
FLOREA : Dar ce căta pe-acolo ?
ANDREI : Venise cu o companie din regimentul lui ca ajutor. Şi era şeful unei patrule de recunoaştere. Auzise lupta, venise să vadă ce-i... şi a dat şi el o mînă de ajutor. Mi-a scăpat viaţa...
ANICA : Va să zică, nu l-am făcut eu degeaba pe Vasile... Să-i dea Dumnezeu noroc !
ANDREI : Să-i dea... A fost avansat pentru asta şi decorat.
ECATERINA: Băiatul mamei, scump... Nu se termină războiul ăsta odată, să vă văd iar acasă ?
ANDREI : Cine n-ar fi bucuros, mamă ?
FLOREA : Totuşi, şi tu ai spart oarecare geamuri şi-ai cerut război.
ANDREI : Eu ?
FLOREA : Tu şi Mircea.
ANDREI : Mircea... da... El era în frunte. Dar eu ? Nu neg însă că la război am plecat cu toată inima. Şi vreau să se sfîrşească oricît de repede, bineînţeles să se termine cu bine. Asta-i...
ECATERINA : Iar începeţi ?
ANICA : Cucoană, dar dumneata l-ai întrebat de-a mîncat ori nu ?
ECATERINA : Vai de mine, ce zăpăcită sînt... Andrei, tu ai mîncat ceva în seara asta ?
ANDREI : Da, mamă.
ECATERINA : Spune drept.
ANDREI : Dar ce ? Crezi că fac politeţe ? La noi în bordeie s-a uitat obiceiul ăsta...

www.cimec.ro

www.cimec.ro

ANICA : Atunci să-i dăm ceva pentru drum...
ANDREI : Să mai duc pachete ?
FLOREA : Ia, mă băiete, să ai acolo, nu strică...
ECATERINA : Tot îţi pun şi flanelele. Ştii că mai ai trei bucăţi, să ţi le dau pe toate.
ANDREI : Da, da, şi schimburile ce le mai am.
ECATERINA : Toate ?
ANDREI : Da, toate.
ECATERINA : De ce toate ?
ANDREI : Să le am acolo.
ECATERINA : Dar poate dă Dumnezeu şi mai scapi...
ANDREI : Poate, mamă, dar cine garantează ?
ECATERINA: Cum, adică, să nu mai vii?
ANDREI : Bine, mamă, tu ştii bine că am tot dorul să vin... Dar răul e că nu-s numai de capul meu.
FLOREA : Ce mai stărui degeaba şi tu ?
ECATERINA : Dar cum să nu stărui ?
ANDREI : Mamă, ştii bine că nu-mi place să făgăduiesc decît atunci cînd sînt sigur că o să-mi ţin făgăduiala. Acuma nu sînt sigur. Dacă s-o putea, vin, fireşte, cum am venit şi-acum...
ECATERINA : Bine, puiul mamei, bine.
ANICA : Ce-i punem conaşului, cucoană ?
ECATERINA : Mai lasă... doar nu dau turcii.
ANDREI : Faceţi-mi pachetul, mamă, trebuie s-ajung regimentul şi nu vreau să am mult de alergat.
ECATERINA : Şi va să zică, tot acuma pleci ?
ANDREI : Chiar acu... acu — nu, dar să fie pachetele gata... E mai bine... nu ?
ECATERINA : Bine, puiul mamei, bine... *(Lacrimi.)*
ANDREI : Ei, de ce plîngi acum ? Spune... Ei, ce-i ? Ce ai ? Mamă, mamă... dar e o copilărie...
FLOREA : Ecaterino ! Haide, fii cuminte... Crede-l, ce naiba.
ECATERINA : Îl cred...
ANDREI : Atunci de ce plîngi ?
ECATERINA : Nu ştiu... mi-i inima aşa de tristă... aşa de tristă...
ANDREI : Mamă, mamă... nu... nu vreau să te văd plîngînd. Ei, haide ! Şterge ochii ăştia buni şi blînzi... şi uită-te la mine, haide... Aşa... Hai... Rîdem ?... Zîmbim ? Zîmbim ? Spune... Aşa... Răsare soarele? Da? Aşa, scumpă mamă...
ECATERINA : Să mă duc să fac pachetele.
ANICA : Ia să-ţi ajut şi eu... *(Pleacă. Tincuţa se ia după dînsa.)* Tu ce te ţii de coada mea ? Hai ? Rămîi şi te culcă...
TINCUŢA : Mţ... A venit naşul... Săru' mîna... *(Ies.)*

Scena 12

Florea, Andrei

ANDREI : Va să zică, rămîneţi aici...
FLOREA : Dar unde să mă duc ?
ANDREI : Cum unde ? Dincolo, peste Siret...
FLOREA : Peste Siret ? Ca ce ?
ANDREI : Cum ca ce ? Dar... Cum... dumneata nu ştii nimic ?
FLOREA : Ce să ştiu ?
ANDREI : Care-i situaţia.
FLOREA : Ce situaţie ?
ANDREI : Situaţia războiului.
FLOREA : Dar ce-i ?
ANDREI : Mi se pare grozav de ciudat... Credeam că mamei i-ai ascuns într-adins...
FLOREA : Ce să-i ascund ?
ANDREI : Bine, dar oamenii se refugiază.
FLOREA : Ei şi ?
ANDREI : Ruşii au lăsat frontul.
FLOREA : Sînt ruşi, treaba lor...
ANDREI : Dar asta mă uimeşte. Nu v-a ajuns aici nici un comunicat, nici un jurnal, nici o ştire măcar ?
FLOREA : Dar ce-i? Pentru Dumnezeu ! Stăm aşa de rău ?
ANDREI : Da...
FLOREA : Dar cum se poate ? Aici, frontul — de-o lună de zile — e în acelaşi loc.
ANDREI : Au pătruns în ţară.
FLOREA : Pe unde ?
ANDREI : Pe la Jiu şi Olt... Şi-au trecut Dunărea la Zimnicea. Prin multe părţi.
FLOREA : ...Dar îi dăduse înapoi. Era vorba de lupte mari...
ANDREI : Pierdute... Au venit iar şi-au trecut.
FLOREA : Dar pot fi daţi înapoi...
ANDREI : Ce daţi înapoi !?... Capitala a căzut.
FLOREA : Eşti nebun ? Dar nu pot crede urechilor... Atunci n-aţi putut ţine ?
ANDREI : Cum să ţii cu o mînă de oameni puhoiul unei armate întregi, bine echipate, bine hrănite şi bine înarmate ? Cum ? Şi pe-o iarnă ca asta ?
FLOREA : Sînt năuc... Va să zică, i-adevărat ? Au pătruns în ţară ? Şi-or să vie aici ? Şi în satul ăsta ? Şi-aici în casa mea ? Stăpîni... Dar e îngrozitor !
ANDREI : Bine, dar tu îi simpatizai... Nu înţeleg de ce să-ţi pară rău de venirea lor.

www.cimec.ro

FLOREA : Dacă vin în țara mea ?
ANDREI : Sînt oameni civilizați doar...
FLOREA : Cînd vin ca stăpîni ?
ANDREI : Îi cunoști, ai simpatii, ai prieteni între ei...
FLOREA : Cînd vin aici ca dușmani ?... Ca biruitori ? Dar atunci eu voi fi învinsul... Oricît de prieten aș fi, voi fi sclavul. Eu ?... N-am crezut că va cădea vreodată pe capul meu groaznica pedeapsă a profețiilor mele împlinite. Acu, mai rămîne să se realizeze toate... Să-și ia unii o bucată de țară, alții cealaltă, și sapa și lopata !
ANDREI : Asta n-o să se întîmple.
FLOREA : N-o să se întîmple ?
ANDREI : N-o să se întîmple. Dintre noi doi eu sînt cel care am suferit mai mult. Eu mi-am văzut mai adînc înșelate nădejdile. Dumneata îi iubeai, îi admirai... voiai lupta lîngă ei... Le lăudai puterea și-ai povestit aceea ce nu credeam să se întîmple... și ceea ce totuși s-a întîmplat. Dar împărțirea țării? Nu... asta nu ! Un neam îngenunchiat nu-i un neam ucis. Îngenunchierea îi dă răgaz să se întremeze. Și-apoi au mai fost ei mulți de-ăștia care ne-au îngenunchiat... și totdeauna neamul ăsta a răsărit din nou din cenușă, ca pasărea Phoenix. Sîntem pădure voinică. Poți s-o tai din rădăcină și crește la loc.
FLOREA : Frumos vorbești... Frumos vorbești... Discursuri — discursuri... că asta s-a știut în țara noastră. Să se ție discursuri frumoase și să se facă fapte urîte. Discursuri... Discursurile au amețit lumea și-au dus-o orbește la moarte pentru un cuvînt pe care nici a suta parte nu-l știau ce înseamnă. Iată-vă idealul care v-a orbit. Iată-l...
ANDREI : Nu zeflemisi, tată...
FLOREA: Ba bine că n-oi zeflemisi... Cînd se distruge o țară și se ucide o generație întreagă — două crime pentru care mintea omenească n-ar găsi pedeapsă ; sfînta vorbă ideal... Dar sînteți ridicoli ! Ridicoli și criminali erau grecii cînd au distrus o cetate pentru o muiere, dar de mii de ori mai puțin decît voi care o faceți pentru un cuvînt... Idealul... iată-vi-l.
ANDREI : Nu, tată, idealul armatei nu-i idealul de la tribună. E mult mai simplu și mult mai cinstit. E să dea peste cap dușmanul care i s-a pus în față — dușman tocmai pentru că i s-a pus în față.
FLOREA : Da... ideal, să te pună față c-o armată cu care nu ești vrednic să te măsori. Ideal, să te trimită carne de tun și să zdrobească tot ce țara asta are mai bun și... Știam c-o să ajungem aici. Mi-o spunea creierul limpede... și-o stupiditate, o copilărească ambiție de român mă făceau să nu-i dau crezare, să nădăjduiesc prostește într-o providență pe care n-aveam nici un drept s-o aștept.
ANDREI : Și care va veni totuși...
FLOREA : Nu va veni, nu, te asigur... Nu mai are la ce veni, că n-o meritățm. Se vede că asta-i ursita : să fim veșnic robi... Am fost robi tuturor barbarilor... turcilor și grecilor, mîine ai ungurilor, nemților ori ai bulgarilor... și pe urmă vor veni și alții, că stăpîni vor destui să fie. Într-un fel sau într-altul, ne vor stăpîni. Nu-i vina lor, desigur : e a noastră. Avem suflete de robi... Ne trebuie bici de stăpîn ca să putem face treabă.
ANDREI : Ești nedrept, tată, în amărăciunea dumitale. Mi se pare că uiți ce lupte a dat neamul ăsta pentru libertate. Și negi orice bun rezultat al independenței.
FLOREA : Care ?
ANDREI : Dar independența...
FLOREA : O, nu, nu neg. Independența ne-a dat prilejul să ne vindem imediat în altă parte. Spiritul l-am închiriat Franței și materialul nemților. Asta ca să nu fie pe față cuvîntul „vîndut", că e brutal. Dar cel puțin, de-acum înainte vom avea un folos... vom fi, vrînd-nevrînd, trup și suflet la un loc, căci pe amîndouă pun nemții stăpînire. Nu crede că se va revolta cineva. Nu... Sîntem niște perfecți cameleoni. Vom primi pe nemți cu aceleași flori și le vom ura bun-sosit cu aceleași discursuri cu care i-am primi pe francuji. Convingerea nu-i primită în cap dacă n-a făcut anticameră în stomac, și cum românii se simt datori să aibă convingeri, își vor menaja stomacul... Cîțiva nebuni de-alde mine — care se închid în conacul lor și rup toate legăturile, necitind nici măcar jurnalele, de scîrbă și de milă — n-or să aducă țara înapoi la viață. Asta-i, băiatule. Asta-i... Așa va să zică... Peste cîteva zile, tatăl tău e neamț ori turc ori ungur... iar tu sclav.
ANDREI : O ! Tată !... dar e posibil să mergi pînă acolo cu mintea ?
FLOREA : Ce grozăvenie... Nu știu... E în mine o fierbere cumplită... Gîndul ăsta că peste vreo cîteva zile... mîine, poate... voi fi sclav, mă înnebunește. Mîine ! mîine !... Andrei, ce-are să fie mîine ? Mîine sîntem robi, Andrei, pricepi tu ? Robi !
ANDREI : Plecați.
FLOREA : Ce să fac ?
ANDREI : Să pleci.

www.cimec.ro

FLOREA : Unde ?
ANDREI : Peste Siret.
FLOREA : Şi unde să mă opresc ?
ANDREI : Găseşti dumneata...
FLOREA : Şi casa cui s-o las ?
ANDREI : Laşi pe cineva.
FLOREA : Şi moşia paragină ? Ori pe mîini străine ?
ANDREI : Dar o să te reîntorci...
FLOREA : Să-mi las eu moşia ? Să-mi părăsesc eu pămîntul ? Eu ?! Eu să-l părăsesc ? O ! Băiatule, aşa de puţin simţi tu ca mine... Aşa de puţin lucru te leagă pe tine de ţărna asta din care s-a hrănit şi-a crescut şi-n care s-a întors să doarmă un neam întreg de oameni... Da, da, aşa e ! Cu ce uşurinţă spui tu să las eu pămîntul ăsta care-i al meu, care face parte din mine... pămîntul ăsta pe care-l cunosc şi mă cunoaşte, căruia îi ştiu mirosul şi obiceiurile. Dar eu sînt copilul acestui pămînt... Sînt robul lui, înţelegi tu, sînt robul lui... Mi-a hrănit pieptul aburul brazdei lui calde, mi-a limpezit şi mi-a agerit ochiul zarea lui fumurie, rodul lui m-a nutrit... cîntecul lui m-a legănat. Lanţuri uriaşe sînt între inima mea şi inima lui. Şi pe zi ce trece, lanţurile se strîng tot mai mult, cu fiecare zi inima mea e mai aproape de inima lui, pentru ca într-o zi să ajung şi eu acolo, pentru totdeauna, în inima pămîntului... să o nutresc şi eu, pentru ca mîine ea să te nutrească şi pe tine, să-ţi crească şi copiii şi nepoţii. Dar tu, tu... se vede că le-ai uitat de mult aceste toate, poate că nu le-ai simţit niciodată prea tare. Aşa, băiatul meu, nu plec de-aici. Am ajuns la vîrsta cînd — vrînd-nevrînd — încep să mă gîndesc la moarte. Şi mai mult ca oricînd mă îmbie pămîntul ăsta, care a ocrotit viaţa mea întreagă, pămîntul ăsta, care-i martorul tuturor bucuriilor şi tuturor întristărilor mele — duhovnicul meu —, prietenul cel mai bun şi cel mai iertător. M-am supărat de multe ori pe el... L-am blestemat uneori, dar niciodată nu mi-a purtat rîcă... niciodată. Nu, băiatul meu, nu !... Nicăieri n-aş avea o moarte mai uşoară, nicăieri n-aş avea un pămînt mai tihnit... Tu du-te, băiatule. Trebuie să te duci. Te cheamă datoria... Dee-ţi Dumnezeu noroc şi păzească-te de nenorociri. Fă-ţi datoria ca să-ţi fie cugetul liniştit, şi-atît... Şi lasă-mă pe mine să-mi tîrăsc aripile frînte pe brazda de pămînt de pe care am zburat întîi... *(S-aud împuşcături depărtate.)* A !... vin... Aşa de curînd ? Aşa de curînd ? De ce aşa de curînd... Andrei ! Andrei... Ce greu apasă un lanţ a cărui greutate n-o cunoşti...

S c e n a 13

Aceiaşi, Ion

ION : Conaş' Andrei... Se aud împuşcături dinspre partea satului.
ANDREI : Am auzit. Calul e închingat ?
ION : Da.
ANDREI : Are frîul în cap ?
ION : I l-am pus.
ANDREI : Eu am să plec prin ţarnă.
ION : Mai bine-i pe drum.
ANDREI : Nu merge calul bine... Se sperie de caii morţi. Şi-apoi pe drum poate-s şi patrule... Portiţa e deschisă ?
ION : Nu. Dar o deschid eu acum.
FLOREA : Şi Ecaterina nu mai vine... Fugi, Ioane, de deschide portiţa, că vine îndată şi Andrei ! *(Ion iese.)* Nu spune mame-tii nimic...

S c e n a 14

Florea, Andrei, Ecaterina, Anica, Tincuţa

ANDREI : Gata ? Aţi auzit nişte împuşcături ?
ECATERINA : Soldaţi beţi, probabil...
ANDREI : Ei trag aşa, fără nici un dumnezeu. Ei, mamă, eu plec... E tîrziu şi mi-i să nu se pornească viscolul iar.
ECATERINA : Dar mai stai, Andrei. Mai stai, nu pleca...
FLOREA : Ecaterino !
ECATERINA : Dar aproape nu l-am văzut... Andrei, mai stai !
ANDREI : Mamă, mă doare sufletul... Dar uite, e-aproape miezul nopţii... Gîndeşte-te că pînă dimineaţă trebuie să gonesc peste dealuri.
ECATERINA : De ce nu pe şosea ?
FLOREA : Ei... de ce... Taie de-a dreptul.
ECATERINA : Şi va să zică, nu mai stai ? Puiul mamei ! Bine, dar cine ştie cînd te mai văd eu...
ANDREI : Lasă, mamă, că Dumnezeu e bun...
ECATERINA : Dar cînd o să mai poţi veni ?
ANDREI : De, mamă !... Dar am să caut să mai vin, mamă, nici vorbă că am să caut să vin.
ANICA : Uite pachetul, conaşule.
TINCUŢA : Eu l-am adus...
ANDREI : Bravo, fino, ia... na-ţi un ban...
TINCUŢA *(refuză)* : Mţ...
ANDREI : Haide, ia-l... doar ai muncit pentru mine.

www.cimec.ro

TINCUȚA : Și matale ai muncit acolo la deal pentru noi... *(Andrei o ia în brațe și o sărută.)*
ANDREI : Apoi, mă duc... Și, mamă, tu ai slăbit. Mi se pare că nu ești înțeleaptă... să nu mai plîngi, sîntem băieți voinici, n-avea grijă de noi.
ECATERINA : Dar sînteți carnea mea doar...
ANDREI : Știu, mamă... Dar îți faci ție rău. Și-apoi, moartea s-apropie mai repede de cei care-s bociți înainte.
ECATERINA : Andrei ! Dar îmi iei singura mea ușurare...
ANDREI : Ușurarea ta, mamă, îngreuiază prea mult sufletele noastre. Gîndește-te și la noi... Apoi, sărut mîna, mamă ! *(O îmbrățișează. Împușcături mai aproape.)*
ECATERINA : Iar împușcături... și mai aproape.
FLOREA : Au înnebunit...
ANDREI : Rămîi cu bine, tată.
FLOREA : Să-ți dea Dumnezeu sănătate, Andrei. Și spune-i lui Mircea, de-l vezi, să nu ne uite.
ANDREI : Bine, tată... *(Anicăi.)* Lui Vasile, ce să-i spui de l-oi vedea ?
ANICA : Să fie liniștit, că aici avem noi grijă de fată.
ECATERINA : Andrei... Andrei... Spune că mai vii.
ANDREI : Viu, mamă... și cît de curînd. *(Împușcături și mai aproape. Intră Ion.)*
ION *(din prag)* : Conașule, calu-i gata. *(Încet.)* S-aud glasuri pe șosea... Repede!
ANDREI : Sărut mîna. Rămîneți cu bine.
FLOREA *(mai încet)* : Noi poate că nu ne mai vedem, Andrei.
ANDREI : Tată...
FLOREA *(idem)* : Da... Poate că n-o să ne mai vedem. Tu ține-ți drumul înainte. Și de-o fi așa, să aveți grijă de mama voastră. Spune-i și lui Mircea de-l vezi... Scrie-i.
ANDREI : Dar, tată, astea-s copilării...
FLOREA : Ssst ! S-a rupt ceva în mine și s-a rupt pînă-n fund... *(Tare.)* Mergi sănătos.
ECATERINA *(îmbrățișîndu-l iar pe Andrei)* : Puiul mamei, drag... spune-mi că mai vii.
ANDREI *(desfăcîndu-se... plecînd)* : Viu, mamă... viu !
ECATERINA *(izbucnind)* : Tu n-ai să mai...
FLOREA : Ecaterino !
ANDREI : Rămîneți cu bine ! *(Iese fugind. Împușcături foarte aproape.)*

Scena 15

ECATERINA : Ce-s împușcăturile astea, pentru Dumnezeu !
FLOREA : Or fi beți...
ECATERINA : Dă-mi șalul, Anico, să mergem afară. Floreo, hai...
FLOREA : Pe vremea asta ? Se poate ?
ECATERINA : Vreau să-l văd, Floreo. Vreau să-l văd... Floreo, de ce-mi pare că Andrei.... pleacă departe, departe de tot ?
FLOREA : Ei... destul ! Vorbești prostii. *(Împușcături foarte aproape.)*
ECATERINA : Da' ce-i asta ? Spune. Spune-odată...
ANICA : Dar nu-i nimic, cucoană, ce să fie.
ECATERINA : Floreo, de ce trag cu pușca ? De ce ?
FLOREA : De ce trag... Fiindcă-s nebuni, de asta... *(Alte împușcături, pe lîngă geam. Șoptit.)* Astea-s spre țarnă... Îs nebuni, trag spre țarnă... în capul meu...
ECATERINA : Ce-i, Floreo ?
FLOREA : Nimic. *(Focurile se depărtează.)* Vezi ? S-au depărtat. Treceau desigur, și — beți — au tras... trag ei așa ca nebunii... Dar acu... Hai la culcare. Anico, du-o să se culce. I-a făcut rău plecarea băiatului. Haide, Caterino... buna mea Caterină. Haide, du-te, du-te cu Anica. Vezi, vezi și tu ce greu e la cîte o răspîntie ?
ECATERINA : Floreo, dar dacă or fi...
FLOREA *(tresare)* : Haide, du-te și te culcă. Ce-s copilăriile astea ?... *(Trompete.)*
ECATERINA : Auzi ? Trompete...
FLOREA : Da, trompete... Cîntă... cred și eu.
ECATERINA : De-ai ști tu ce ciudate îmi par toate...
FLOREA : Ești obosită, Ecaterina, du-te și te culcă.

(Intră Ion.)

ECATERINA : Ce-i afară, Ioane, ce trompete s-aud ?
FLOREA : Ruseștii.
ECATERINA : Ruseștii, Ioane ?
ION : Da, coană Ecaterino... ruseștii. Ei cîntă-așa...
ECATERINA : Dar Andrei a plecat ?
ION : Da... a plecat.
ECATERINA : Nu-i frig afară ?
ION : Așa și-așa...
ECATERINA : I-o fi frig băiatului pe cal... Tu trebuia să-i spui să dea în galop, să se încălzească.
ION : Da, cucoană... chiar așa a făcut.
ECATERINA : ...Bine, foarte bine... Bună seara... Haide, Anico, să mă culc... haide.

www.cimec.ro

(După plecarea Ecaterinei cu Anica. Goarnele se apropie.)

FLOREA : Ce-a fost ?
ION : Au tras după el.
FLOREA : Au tras după el ? Şi ?
ION : A cotit creasta, a intrat în văgăuna Hacului şi a scăpat.
FLOREA : A scăpat ?
ION : Păi, cum era să-l atingă ? Nici nu se vedea de pe cal... straşnic mai călăreşte. Numai să-l ţie Dumnezeu sănătos...

(S-aud goarnele tare, cresc... trec pe lîngă geamuri şi se pierd încet.)

FLOREA : Au şi venit. Şi cîntă...
ION : Şi cu alai.
FLOREA : Şi mîine... Ce-o să fie mîine, Ioane ?... Ce-o să fie ?

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

MIEZ DE NOAPTE

Scena 1

Anica, Florea (intră)

ANICA : Da' unde-ai fost pînă acum, cucoane ?
FLOREA : Pe la săivan.
ANICA : Aşa, da, că bine zici... D-apoi ştii că din pricina dumitale nici cucoana n-a mîncat ?
FLOREA : Bănuiam eu c-o să facă şi prostia asta. Ce dracu, nu şi-a închipuit ea că am treabă...
ANICA : Păi, dacă nici dumneata n-ai spus nimic.
FLOREA : Ei, comedie ! Parcă atîta grijă am eu pe cap.
ANICA : Vorba-i, acu mănînci ?
FLOREA : Dă-i Ecaterinei să mănînce, că eu n-am nici un chef de mîncat.
ANICA : Păi dacă n-a mîncat pînă acum, nu cred să mai mănînce.
FLOREA : Tu întreab-o.
ANICA : Mi-i că i-oi strica somnul... că poate o fi adormit.
FLOREA : S-a culcat ?
ANICA : Mai adineaori am lăsat-o întinsă, aşa — îmbrăcată. Luase de mai citea scrisoarea ceea de la conaş' Andrei.
FLOREA : Aha ! Minunea de ieri...
ANICA : Chiar minune ! Nu mă dumiresc eu cum de-a putut ajunge scrisoarea ceea pînă aici, zău aşa... cîte străinătăţi a mai colindat.
FLOREA : Norocul Ecaterinei, că altfel cine ştie de n-ar fi purces-o iar pe plîns, ca acu vreo două luni.
ANICA : Nu mai cred...
FLOREA : Ba eu cred al dracului... Păi, nu-ţi aduci aminte ce plîngea ?
ANICA: Ştiu, dar de cînd au venit nemţii, parcă-i alta.
FLOREA : Alta... alta, fiindcă m-am burzuluit de vreo cîteva ori la dînsa şi nu-şi mai dă drumul lacrimilor, aşa, în lume... Dar de plîns, tot trebuie să plîngă. Îmi vine mie a plînge uneori... ce să zic... cum n-are să-i vină ei ?
ANICA : Că i-o fi venind a plînge, asta-i altă treabă. O fi plîngînd pe ascuns, poate. Dar eu lacrimă în ochi nu i-am mai văzut. Să nu mă mişc de-aici de nu spun drept. Şi nici cu ochii roşii n-o vezi...
FLOREA : La asta nu mă aşteptam. Zău, de-ar fi aşa, m-aş bucura.
ANICA : Că nu-i de bucurat ?
FLOREA : Şi tot ce se poate... Aşa era şi biata mă-sa. Plîngea pentru te-miri-ce, dar la suferinţă se făcea de lemn.
ANICA : Aşa li-i sîngele lor, se vede, că şi moşul cel mare tot aşa de cînos la suflet era... Ţinea la durere de-ţi făceai cruce... Nu mai departe, cînd a murit conaş' Gheorghieş, fratele cucoanei. Moşul îl iubea de se prăpădea de dragul lui... şi ţii minte cum era la înmormîntare ? Parcă era la plimbat, zău aşa. Dar nici aşa nu-i bine... Ţii cît ţii, dar şi cînd se rupe... apoi te uită Dumnezeu.
FLOREA : Eh, fleacuri ! Lasă că tot e mai bine aşa decît s-o vezi zbuciumîndu-se pe prepusuri. *(Schimbă.)* Şi zici că citea scrisoarea lui Andrei ?
ANICA : Da...
FLOREA : O citeşte în şir, de cînd a venit. Trebuie s-o fi învăţat pe de rost. Ce să-i faci, favoritul ei... Păcat că n-a scris şi Mircea... Tare-i lăsător băiatul cela... Vorbăreţ, vesel, deştept... decît, are păcatul ăsta : ne uită uşor.
ANICA : O fi scris şi el, dar n-o fi ajuns.

www.cimec.ro

FLOREA : Eh ! Pe dracu ! Era el aici, la doi paşi, şi tot nu scria, d-apoi din fundul Moldovei, de pe unde-o fi... Aşa-i felul lui... Şi ce i-ar fi să scrie şi el două-trei rînduri... Să ştim şi noi cum o duce cu sănătatea.
ANICA : Păi, scrie conaş' Andrei şi de dînsul.
FLOREA : Eh ! E altceva. *(Schimbă.)* În sfîrşit, o scrie, n-o scrie... fie el sănătos acolo.
ANICA : D-apoi că de asta aşa-i, că nici Vasile-al nostru nu scrie, dar, dă... n-o fi putînd, săracul, că ce trecere are el s-ajungă scrisoarea...
FLOREA : Ei ! parcă-i vorba de trecere.
ANICA : Dacă umblă atîtea străinătăţi ?
FLOREA : Crezi că ţine cineva socoteală de cine-a trimis-o ?
ANICA : Oare să nu le ţie ? Trebuie să fie alegere, coane Floreo, eu aşa zic. Că, altfel, de ce nu ne-ar scri ? Doar de l-o fi sfîrşit Dumnezeu.
FLOREA : Ia nu mai vorbi şi tu prostii. Parcă bietul băiat o fi avînd numai asta pe capul lui...
ANICA : Că doar un tată şi o mamă are...
FLOREA : Bine, ai dreptate, nici vorbă. Dar se mai iartă, că doar nu-s ici, la doi paşi.
ANICA : Dar conaş' Andrei cum de-a scris ?
FLOREA : O fi avînd vreme. O fi avut vreun prilej mai bun...
ANICA : Vreme îşi făcea el şi Vasile al meu, că doar tot război a fost şi pînă acum, şi-a scris. Dar se vede că acu o fi ceva la mijloc.
FLOREA : O fi ce zici tu... o fi vreo alegere la scrisori.
ANICA : Păi, aşa cred eu... că doar numai conaş' Andrei a scris, dă, el îi ofiţer, că acu să zic că Vasile nu scrie, dar n-a mai scris nimeni în sat.
FLOREA : Îi fi avînd dreptate, Anico. Dacă zici tu că n-a primit nimeni prin sat, fireşte. *(Schimbă.)* Ia mai pune nişte lemne în focul cela că s-a făcut cam frig în odaie.
ANICA : Cum nu s-o face frig, cînd afară durează un ger de ţi se lipeşte mîna pe clanţă. Noroc că nu mai bate vîntul.
FLOREA : Cît o ţine şi asta...
ANICA : D-apoi că nu se lasă el uşor de primăvară... Asta-i iarnă cu coadă... Mare lucru de n-om avea şi înviere albă... Aşa a rămas vorbă din bătrîni că, prin războaie, iarna răzbate pînă-n sfintele paşti.
FLOREA : Da, se poate. *(Pauză.)* Ion s-a culcat ?
ANICA : Ion ? Păi n-a fost cu dumneata ?
FLOREA : Ion ? Nu. Dar ce ? Spunea că vine cu mine ?
ANICA : A spus că pleacă la săivane şi-am crezut că aţi fost vorbiţi.
FLOREA : Vorbiţi de ce ?
ANICA : Să vă-ntîlniţi la săivane.
FLOREA : Şi cînd a plecat ?
ANICA : Mai la un ceas după ce-ai plecat dumneata.
FLOREA : Şi spunea că vine la săivane ?
ANICA : Păi da... Aşa spunea. Şi nu l-ai văzut ?
FLOREA : Nu... Se vede că o fi venit după mine. Şi pe jos a plecat ?
ANICA : Păi de unde să ştiu eu... Da' de ce întrebi ?
FLOREA : Nimic... aşa... *(Intră Ion.)*

S c e n a 2

Florea, Anica, Ion

ION *(are o mişcare de surprindere cînd îl vede pe Florea)* : Sărut mîna...
FLOREA : Bună seara, Ioane. Da' unde-ai fost ?
ION : Pe la săivane.
ANICA : Şi conaşu' a fost pe la săivane.
ION : A ! Ai fost şi dumneata pe-acolo ?
FLOREA : Da.
ION : Se vede că nu ne-am întîlnit...
FLOREA : E şi întuneric.
ION : Da... grozav de întuneric. Îţi vîri degetele în ochi, nu alta.
FLOREA : Da.
ION : Dar cînd ai plecat dumneata de-acolo ?
FLOREA : Mai de mult. Că eu am trecut şi pe la şuri.
ION : Pe la care... cele din deal ?
FLOREA : Da...
ION : Ori cele din coastă ?
FLOREA : Ba cele din coastă. Aşa-i. Eram cu capul în altă parte... Tu acu ai trecut pe la săivane ?
ION : Mda !

(Florea se uită lung la Ion, apoi se întoarce ginditor.)

ANICA : Ai închis porţile ?
ION : Da... Fata-i culcată ?
ANICA : Ba nu... Aştepta s-o culci tu.
ION : Mă... numai de-a băţul vorbeşti. Te-ntreabă omul şi tu sai ca Neaga.
ANICA : Păi dacă-ntrebi şi tu...
ION : Cum să nu întreb ?
ANICA : Ce te-amesteci tu în treburile muiereşti ?
ION : Că nu ţi-o fi numai ţie nepoată.
ANICA : Asta-i acu ! Tu nu vezi ? Acuşi cîntă cucoşii şi tu mă-ntrebi dac-am

www.cimec.ro

culcat-o... Am culcat-o. Cum să n-o culc... Ce? Ea-i haram bătrîn ca noi?
ION: Păi asta te-ntreb...
ANICA: Acu ţi-am răspuns. Îţi place? *(Ion oftează.)* Te-a apucat oftatul?
ION: Afurisită muiere!
ANICA: Iacă aşa sînt eu...
ION: Da' te ştiu, bătu-te-ar Dumnezeu... te ştiu.
ANICA: Şi de la mine tot nu pleci...
ION: Eu nu plec de la tine, ori tu nu pleci de la mine?
ANICA: Iote, mă, închipuitul!
ION: Zi că nu-i aşa...
ANICA: Proastă mă crezi tu ca să stric vorba pe tine.
ION: Proastă, neproastă, aşa-i.
ANICA: Taci, măi, că te-aude conaşu' şi te rîde.
ION: Eh! Că dumnealui numai grija asta o are.
FLOREA: Ioane...
ION: Aud, conaşule?
FLOREA: Portiţa ai închis-o?
ION: Nu.
ANICA: Păi de ce n-ai închis-o?
ION: Ca să întrebi tu.
ANICA: Păi cum s-o laşi deschisă?
ION: Ce te-amesteci tu? Aşa-i porunca...
ANICA: Care poruncă?
ION: Păi dacă nu ştii, ce-ţi vîri nasul unde nu-ţi fierbe oala?
FLOREA: Da... trebuie lăsată deschisă.
ANICA: Dar, Doamne fereşte, dacă intră cineva?
ION: Cine să intre?
ANICA: Vreun hoţ, că slavă Domnului, mişună ca furnicile...
ION: Şi ce-o să facă portiţa?
ANICA: Cum ce-are să facă?
ION: Doar porţile şi lacătele-s pentru oameni cinstiţi, nu pentru hoţi, femeie...
ANICA: Apoi atunci să stăm şi cu uşile vraişte...
FLOREA: Nu, Anico, avem ordin de la straja nemţească. Da... au început să vie ordinele şi pe la mine. Probabil că încep să mi s-arate prietenii...
ION: M-aş prinde pe ce vrei că aici e mîna primarului.
ANICA: Nici vorbă...
FLOREA: O fi avînd şi el ordine.
ION: Ordine? Îl scurmă rîca, cucoane, că l-ai repezit cum l-ai repezit... asta-i... şi ar face el şi mai mult rău, dacă ar putea. Dar se vede că nu poate, că n-are de ce se mai lega.
ANICA: Chiar aşa-i, că vitele le-a luat...
ION: Fînul şi paiele le-a dus. Grîul l-a luat...
FLOREA: A luat de la toţi, nu numai de la mine.
ION: Dar, Nistor, cîrciumarul, de ce a rămas cu tot nutreţul?
FLOREA: Nici n-avea cît mine.
ION: Dar nici vite n-avea?...
FLOREA: Dar acu nici eu nu mai am vite... E... dar ce să mai vorbim... Las-o moartă, că-mi fac sînge rău degeaba...
ANICA: Chiar aşa... E! ia să mă duc eu să mai văd ce face focul în dormitor... că s-o fi stîns...
FLOREA: Bine faci, Anico. Şi fă mai cald, că, uite, nici acu nu mi-a ieşit frigul din oase.
ANICA: Bine, coane Floreo.
ION: Or fi acolo lemne, femeie?
ANICA: Dacă n-or fi, tot tu t-ei duce după ele...
ION: D-apoi că pe tine nu te-a rugat nimeni...
ANICA: Mă... grozav eşti tu... *(Iese.)*
ION: Of... of... cui o fi semănînd zănatica asta, că mă-sa a fost femeie cuminte şi aşezată... pînă ce-a închis ochii, Dumnezeu s-o ierte... Da' asta, pe ce îmbătrîneşte, pe-atîta se acreşte.

Scena 3

Florea, Ion

(Preocupare. Spionare reciprocă. Atmosferă grea.)

ION: O fi miezul nopţii, cucoane?
FLOREA: Aproape. *(Pauză; schimbă.)* Ioane...
ION: Poruncă...
FLOREA: Ce-ai căutat tu la săivane?
ION: Eu?
FLOREA: Da.
ION: Păi m-am dus să văd şi eu ce-i pe-acolo. Dar de ce întrebi?
FLOREA: Aşa... *(Pauză.)* Ce fel de om e Hristea, Ioane?
ION: Bouarul?
FLOREA: Da.
ION: Păi dă, cucoane... adicăte... ce fel de om să fie?
FLOREA: Ştiu şi eu? Întreb...
ION: Dă! Eu ce să zic... De unde să-l ştiu eu. Adică spui şi dumneata, unde ai văzut că l-au bănuit nemţii?
FLOREA: Nu, dar întreb şi eu aşa...
ION: Dă, cucoane, parcă cine ştie sufletul omului... O fi şi el cu păcatele lui, că om îi... Dar eu n-am ce zice de el.
FLOREA: Bine, aşa... aşa nici eu n-am de ce să mă plîng. Îşi face slujba, e om liniştit... Cînd se-mbată se culcă... şi nu face zarvă. Decît... vezi tu, are nişte ochi... nu ştiu cum...
ION: Aşa-i uitătura lui, cucoane. Uitătură de om necăjit.

www.cimec.ro

FLOREA : Mai degrabă uitătură de cîine încolțit.
ION : O fi și așa... Dar altfel nu-i om rău, săracu'...
FLOREA : N-o fi... dar...
ION : L-ăi fi bănuind de ceva ?
FLOREA : Nu... dar îmi spune inima mie că omul ăsta o să mă vîre într-o daraveră.
ION : Adică cum ? O fi făcut ceva ?
FLOREA : Nu, dar... Dar adică, mai știu eu ? ! O fi făcut...
ION : Și ce ?
FLOREA : Ție nu ți-a trecut prin cap niciodată ?
ION : Păi... parcă știu eu de ce-i vorba ?
FLOREA : Ei... nu știi... Ia, cu păcătoșii ăștia de nemți...
ION : Eh !
FLOREA : Eh ? Cum : „Eh !" ? Tu nu vezi cum pier nemții din sat ?
ION : Am auzit și eu... dar ce-are a face Hristea și cu ei ?
FLOREA : De ! Mai știu eu ? Dar mă tem să nu ne vîre în vreun bucluc...
ION : Păi de ce, coane Floreo ?
FLOREA : Prea pier mulți...
ION : Or fi fugind și ei pe-acasă, cucoane.
FLOREA : Bine, mă, fuge unul, doi, dar așa... în fiecare zi cîte unul...
ION : O fi chibzuiala lor.
FLOREA : Pe dracu... chibzuială... chibzuială, să fugă cu arme și cu cartușe...
ION : Că n-or fugi acu cu mîna goală, să-i strîngă de gît ai noștri pe drumuri... ori să le puie potera pielea pe băț...
FLOREA : Potera ?
ION : Potera românească... cei din munți... soldații...
FLOREA : Ahaaaa !... Ei, bată-te toaca... Zi : „Potera românească"... Și-aș pune rămășag pe ce vrei că nu-s mai mulți de doi-trei dezertori.
ION : Da' nu-s dezertori, cucoane.
FLOREA : Da' ce-s ? Soldați ?
ION : Soldați...
FLOREA : Și ce caută pe-aici dacă-s soldați ?
ION : Or fi rămas în urmă și i-or fi apucat nemții aici.
FLOREA : Fleacuri... I-au apucat nemții... Soldații sînt dincolo, la tranșee, nu în păduri ca hoții...
ION : Da' cine spune că-s hoți, cucoane ?
FLOREA : Ba c-or fi oameni detreabă...
ION : Dar ce să facă ? Să treacă dincolo ? E greu... Să coboare în sat, îi prinde...
FLOREA : Și-atunci stau în codri și ațin pe oameni la drumul mare ca să-i jefuiască.
ION : Vorbești cu păcat, cucoane, dar pe cine-au jăfuit ?
FLOREA : Ei, asta-i !
ION : Nu stau ei de jaf, cucoane Floreo ! Vai de capul lor... Stau de inimă rea... Că nu-i nimeni nebun să umble pe coclauri și să colinde codrii pe o vreme ca asta...
FLOREA : Și tu de ce le ții așa parte ?
ION : Păi, spun și eu ce-am auzit prin oameni. Nu că le țin parte...
FLOREA : Dar dacă or fi povești toate astea ?
ION : Or fi... dă... Că oamenii pe vreme de iarnă scornesc multe, să le treacă de urît.
FLOREA : Și-atunci cum rămîne cu potera ? Vînt ! De ce adică să piară atîția nemți... cu arme cu tot ?
ION : Păi de unde să știu eu ?
FLOREA : Vezi tu, Ioane, asta nu miroase bine...
ION : N-o fi mirosind bine... dar dacă nu fug ei, atunci cum de nu-s ?
FLOREA : Cum de nu-s ?
ION : Dă...
FLOREA : Apoi, aici îi buba... că nu se poate. Trebuie să fie ceva la mijloc...
ION : O fi, cucoane.
FLOREA : Da, dar gloaba noi o s-o plătim !
ION : Păi e vina noastră ?
FLOREA : Apoi, asta-i rău... Fără să fie vina noastră, o s-o plătim.
ION : Plăteasc-o cine vrea !
FLOREA : Dar cine vrea să înfunde puștăria pentru un neghiob... ori să fie împușcat ca un cîine ? Cine ? Și pentru ce, mă rog ? Fiindcă un bouar oarecare șterge urma unui neamț, ca să se răzbune de cele două palme ce i le-a dat un feldvebel ?
ION : Păi chiar așa să fie, cucoane, crezi că pe dumneata or să te ia ?
FLOREA : N-or să mă ia ? Și de ce ? Pentru că-s Florea Mătăsoșeanu ?
ION : Nu... dar te știu toți om cumpănit și de-ai lor...
FLOREA : Cum de-ai lor ?
ION : Adică, așa vine vorba, că le-ai ținut parte...
FLOREA : Fleacuri... Dar nu-i vorba de mine numai, e vorba de atîția nevinovați care pot s-o pățească... Poate să-i ia.
ION : Nu-i pagubă... de i-o lua.
FLOREA : Dar pentru ce să-i ia ? Pentru c-a ucis bouarul ?
ION : Eu nu cred. Dar dac-o fi ucis... treaba lui, o fi avut el ale lui dac-o fi ajuns să ucidă.
FLOREA : Ce-a avut ? C-a mîncat două palme ?

www.cimec.ro

ION : E ! cucoane ! Două palme dacă ar fi de la tata ori de la mama, aș zice că le-a dat Dumnezeu... Și dacă ar veni de la dumneata, ar fi ca de la tata... Dar le-a dat un neamț, și nu se cade... Cînd ai îngrămădit cîinele într-un colț, să nu-l mai bați... că nu-i lucru cuminte. Cît de oropsit o fi, te mușcă, fiindcă nu mai are încotro.

FLOREA : Bine, muște.. Dar atunci să-și primească singur plata, nu să sufere alții fără vină...

ION : Păi, cucoane, dac-o fi așa că o fi ucis numai el, n-are vină.

FLOREA : Ei, știi că asta-mi place ?

ION : Ți-o fi plăcînd, nu ți-o fi plăcînd, așa-i. Se cheamă că a fost vrednic și și-a spălat rușinea... Ceilalți — că nu-i unul în tot satul, afară de dumneata, să nu fi mîncat palme —, ceilalți să sufere... că n-au avut curajul.

FLOREA : Dar tu de ce nu l-ai ucis pe neamțul care ți-a tras palme ?

ION *(pauză, greu)* : L-a păzit Maica Precistă, că era în curtea dumitale, și eu cu cinste am intrat aici, cu cinste vreau să ies...

FLOREA : Foarte frumos, și iacătă că n-ai murit...

ION : Eh ! Limba boului e lungă, coane, dar păcat că nu poate să vorbească.

FLOREA : Spui prostii, Ioane ! Nu cumva ai pus la inimă două palme date de-o bestie nemțească... Ce dracu'... ești om în toată firea !

ION : Oi fi, dar de trei luni de zile mă ard obrajii, cucoane. Sînt obraji de om bătrîn... Nu mi l-a scos Dumnezeu în cale niciodată, că...

FLOREA : Că ce ?

ION : Dă...

FLOREA : Ai fi tu în stare să ucizi un om pentru atîta lucru ?

ION : S-a ieftinit viața, și cinstea-i scumpă.

FLOREA : Și-i cinste să ucizi ?

ION : Că-i război doar...

FLOREA : Război pe front, nu aici.

ION : Păi, dacă acolo-s dușmani, aici îs prieteni ? Tot dușmani.

FLOREA : Dar acolo te știe, se apără. Pe cîtă vreme aici... să sai să ucizi un om, pe la spate, mișelește... e cinste ?

ION : Păi de ce nu ? Că eu n-am pușcă și el are... Și-i crăp capul cu toporul. N-o fi cinste... Dar el, că mă pălmuiește ori mă duce, ori mă împușcă legat... este cinste ?

FLOREA : Nu te mai cunosc, Ioane...

ION : **Îs cîine bătrîn, cucoane ; cît mă** bate stăpînul, mă pun jos ori fug... Dar streinul, numai cît mi-arată bățul și-mi vede colții...

FLOREA : Va să zică, de-aceea umbli tu nopți în șir spre săivane ?... Dar ești nebun ! Ce vrei să faci ?

ION : Ce să mai vorbim ? !

FLOREA : Ioane... Tu în seara asta n-ai fost la săivane.

ION : Nu.

FLOREA : Atunci ești înțeles cu bouarul, de mă minte totdeauna...

ION : Păi uneori mă duc și pe-acolo...

FLOREA : Și-atunci, probabil că el se duce la pîndă... Nu ? Spune drept... Bouarul a ucis vreun neamț ?

ION : El nu...

FLOREA : El nu ? Cum el nu ? Dar atunci trebuie să fie vreunul care a ucis. Cine-i ?

ION : Păi, n-a fost numai Bouarul oropsit...

FLOREA : Știu, a fost tot satul...

ION *(un gest de dispreț)* : Apoi satul...

FLOREA : Atunci... tu ? Ioane ! Tu ? Tu ? Nu, asta nu cred, nu pot s-o cred... Ioane... Tu ?... Tu ai fost în stare să...

ION *(pleacă încet capul).*

FLOREA : Și l-ai ucis ?

ION : Nu.

FLOREA : Dar pe cine atunci ?

ION : Alții...

FLOREA : Cum alții ?... Dar pentru Dumnezeu, cîți sînt ?

ION : Vreo trei...

FLOREA : Și cum i-ai ucis ?

ION : Cu toporul...

FLOREA : Și unde i-ai ascuns ?

ION : În fîntîna Vetrei...

FLOREA : M-ai încremenit, Ioane... Dar cum ai putut tu ucide... Și înțeleg să te răzbuni pe cel care te-a oropsit...

ION : Toți îs de vină...

FLOREA : Dar poate erau oameni însurați, cu copii...

ION : Și eu sînt.

FLOREA : Poate unii erau oameni blajini și liniștiți, și detreabă.

ION : Nu se vede... Toți îs nemți.

(Intră Ecaterina.)

S c e n a 4

Florea, Ion, Ecaterina

ECATERINA : Floreo, este unul care se tot învîrte pe lîngă poartă...

FLOREA : Lîngă poartă ?

ION : O fi vreun neamț.

ECATERINA : Nu pare... Parcă pîndește ceva. O fi vreun hoț.

ION : O fi pîndind... Să mă duc eu să văd.

FLOREA : Ioane... lasă-mă să mă duc eu.

ION : Ia fugi, cucoane Floreo. Se poate ?

www.cimec.ro

FLOREA : Înțelege ce spun eu...
ION : Păi tocmai că înțeleg... Îmi pare rău. Dar vreau să-l văd la față... Și îndată mă-ntorc. *(Iese.)*

Scena 5

Florea, Ecaterina

FLOREA : Nu erai culcată ? Îmi spusese Anica, parcă.
ECATERINA : Nu, vezi bine. Dar tu ce ai ? Ești așa de schimbat la față...
FLOREA : N-am nimic...
ECATERINA : Nici n-ai mîncat. Dar ce ai ?
FLOREA : Nimic... Poate puțină oboseală... nervi Am și umblat mult prin frig... și-apoi mi-au mai făcut rău săivanele cînd le-am văzut în ce hal au ajuns.
ECATERINA : Nu-i nimic. Fă-te că nu le bagi în seamă. Se fac ele toate, numai să se întoarcă ai noștri.
FLOREA : Nu mai cred...
ECATERINA : Nu mai crezi ?
FLOREA : Nu mai cred. Asta rămîne așa... ca un vis frumos... un vis foarte frumos... dar copilăresc... și care îți încălzește sufletul tot mai rău...
ECATERINA : Ce ușor te-ai decepționat, Floreo !
FLOREA : Pot face oare altfel cînd văd atîtea murdării scoase la iveală pe fiecare zi ? Atîtea ticăloșii !... Și cum aș vrea să n-am dreptate, cum aș vrea să mă-nșel, să cred că meritățm o nouă viață bună...
ECATERINA : Dar meritățm, o meritățm îndestul... Nu vezi tu că românii noștri nu pot suferi robia ? Nu vezi ? Dar ia toate veștile pe care le avem din preajmă și-ai să vezi... Sînt, e drept, cîteva secături... cîteva lichele...
FLOREA : Mii... mii sînt.
ECATERINA : Da... mii. Nu uita însă că tot ce-a fost mai vrednic și mai bun e pe front. Dar de-aici din ăștia rămași sînt și de cei care merg, nu la o moarte posibilă, dar la o moarte sigură... Și pentru ce ? Pentru dragostea de țară.
FLOREA : De-aici ?
ECATERINA : Da. Pier nemții... Și pier mulți... Este o mînă la mijloc... nu-i așa ?
FLOREA : Desigur... și ?
ECATERINA : Mîna aceea ucide fără ordin...
FLOREA : Asta-i o scuză mai puțin...
ECATERINA : Nu, e o calitate mai mult... Și-apoi să ucizi pe un om cu care-ai stat de vorbă, poate... un om care și-a arătat, poate, un suflet bun...
FLOREA : Dar atunci e o monstruozitate...
ECATERINA : E împlinirea completă a datoriei.
FLOREA : Distrugînd o ființă bună ?
ECATERINA : Scutind țara ta de încă un dușman...
FLOREA : Dar asta e o nelegiuire...
ECATERINA : Totuși, asta e adevărata datorie, să distrugi aceea ce-ți primejduiește țara, chit că-ți pui direct viața în joc și nu-ți mai păstrezi nici cea mai mică portiță de scăpare. Printr-o asemenea luptă refuzi pînă și cavalerismul indulgent al dușmanului și te pui cu pieptul deschis în fața răzbunării lui imediate Și e un mare merit, unul mai mare poate decît acela de a lupta ca ostaș regulat, unde mai poate fi și constrîngere... și ordine de sus.
FLOREA : Dar ce schimbare e în tine ?
ECATERINA : Nici una. Decît... acum știu de ce-am trimis doi băieți pe front. În fața răspîntiei trebuie s-apuci pe-o parte sau pe alta. Am apucat și eu pe drumul pe care s-au dus copiii mei...

Scena 6

Florea, Ecaterina, Ion, Ungureanu

ION *(de-afară)* : Haide, că-ți teșesc capul cînd ți-oi trăsni una... Intră. *(Îl zvîrle în casă.)*
FLOREA : Dar ce-i asta ? Primarul ?
ION : Păi, dumnealui pîndea pe la gard.
ECATERINA : Bravo, domnule... bravo !
FLOREA : Ce pîndea ?
UNGUREANU : Coane Floreo... nu-i adevărat.
ION : Dar atunci, de ce-ai fugit cînd m-ai zărit ? Hai ?
UNGUREANU : Dar nu-i adevărat, coane Floreo...
ION : I-ascultă, mă... eu cînd te-oi...
FLOREA : Ia taci, Ioane !
ION : Ia lasă-mă, coane Floreo, și dumneata ! Păi știi dumneata ce-am alergat eu după el ? Mi-a scos sufletul. Primar ? Hai ?... Pîndești la gard ca țiganii.
FLOREA : Lasă, Ioane... înțelege odată...
ION : Că n-o încăpea el pe mîinile mele... să-l primăresc eu...
UNGUREANU *(obraznic)* : Ia să-ți dai seama cu cine vorbești !
ION : Pfiu... Păi n-ai să ieși tu de-aici ?
FLOREA : Ei, Ioane ! Taci odată !
ION : Da... tac... tac... că... vorbesc eu mai pe urmă cu el..
FLOREA *(lui Ungureanu)* : Cu ce vă putem servi, domnule primar ?

www.cimec.ro

UNGUREANU : Coane Floreo, uitați-vă ce-i... Să vă spui. Voiam să intru, dar nu îndrăzneam, fiindcă știam că-i tîrziu... și nu credeam să vă mai găsesc treaz.

FLOREA : Iată că m-ai găsit... Despre ce-i vorba ?

UNGUREANU : Am primit chiar astă-seară un ordin de la comandatură....

FLOREA : Și ce mă privește pe mine ?

UNGUREANU : Să vedeți de ce... Știți că au tot dispărut niște soldați germani. Și se bănuiește că ar fi fost omorîți de români...

FLOREA : Ei și ?

UNGUREANU : Și trebuie să dăm vreo douăzeci de ostatici. Despre dumneavoastră, să n-aveți grijă... cu toate că așa se cere — persoane mai de seamă... Dar eu pot să fac pentru dumneavoastră...

ION : I-auzi, mă ! Rîia ajunsă la rang...

FLOREA : Și pe mine n-o să mă iei ostatic ?

UNGUREANU : Nu, coane Floreo... S-ar putea ? ! Tocmai pe dumneavoastră !... Fac eu așa ca să nu fie nevoie de dumneavoastră...

ECATERINA : Dar asta-i obrăznicie...

UNGUREANU : Coană Ecaterino... credeți-mă că eu...

ECATERINA : Nu ți-e rușine... După ce ne-ai luat tot ce s-a putut lua de-aici...

FLOREA : Ecaterino...

ECATERINA : Bine, dar asta e nemaipomenit... Dar în primul rînd, cum nu-ți dai seama cît ești de caraghios cu invenția asta cu care vrei să scapi ? ! Pîndeai... Ba da, pîndeai la gard ca un borfaș. Te-am văzut cu ochii mei.

UNGUREANU : Îmi pare rău, coană Ecaterino !

ECATERINA : Ei, nu cumva ai să mi-o faci acum pe jignitul... Și-apoi, aerul ăsta de protecție din partea unei slugi nemțești le-ntrece pe toate !

UNGUREANU : Bine, dacă dumneavoastră credeți...

ECATERINA : A ! ai schimbat tonul !

UNGUREANU : Apoi, eu vin să vă fac un bine

ECATERINA : Ce-ai spus ?

FLOREA : Ia lasă-l, Ecaterina... Ce vrei, domnule, de la mine ?

UNGUREANU : Dacă mă luați așa...

FLOREA : Mă, fleacule, cu mine să nu fii obraznic, auzi ?... Cînd pîndești la miezul nopții casa unui om înseamnă că vrei ceva. Și cu mine știi tu bine că nu merge gluma... Să nu mă faci să-mi trec măsura, că-i rău... Vezi ce liniștit vorbesc eu acu. Nu mă face să mă schimb... Hai, spune. Ce-i cu ostaticii ?...

UNGUREANU : Voiam să vă întreb pe cine să iau.

ECATERINA : Ca și vina ostaticilor tot asupra lui Florea să cadă... Înțelegi, Floreo ?

FLOREA : Da, știu eu că dacă ar fi vorba de ostatici, așa s-ar întîmpla... Decît, eu nu cred o boabă din tot ce spune.

UNGUREANU : Atunci dacă nu credeți...

FLOREA : Dacă nu credeți, ce ?... Ce ? Hai, dezleagă-ți limba și spune ! Ce ? Domnul primar s-a zăpăcit ?... Se poate, domnule primar ? Se poate să vă zăpăciți tocmai dumneavoastră, om al stăpînirii glorioase ?

UNGUREANU : Dacă dumneavoastră credeți... atunci vă rog să mă lăsați să plec.

FLOREA : Nu... n-ai să pleci pînă nu vei spune ce-mi pîndeai sub gardurile mele...

UNGUREANU : Dar nu pîndeam, coane Floreo. De ce vă luați după vorbele lui Ion ?

ION : Mă ! Să nu mă faci mincinos, că te fac pastramă... Vîră-ți mințile în cap! Ce ? Crezi că mă sperii ?

FLOREA : Și va să zică, nu vrei să spui ce-mi căutai sub garduri ? Nu ? Am înțeles acum. Decît, te previn. Ești primar al nemților. Bine ! Dar dacă te mai prind o dată că-ți calcă piciorul pe locurile astea, să știi că nu mai ieși întreg de-aici. Ai înțeles ?

UNGUREANU : Dar, cucoane...

FLOREA : Lichea nemțească ce ești ! Lasă că o veni ea vremea cînd s-or întoarce ai noștri... Vezi tu atunci ce-a însemnat purtarea ta de-acum... Și-acum, marș ! Pleacă, tîrîtură... Pleacă, să nu te văd.

UNGUREANU : Faceți rău...

FLOREA : Ce-ai zis ? Nu cumva vrei să-mi faci acu și morală ? Dă-l afară, Ioane ! Zvîrle-l pe scări să se-nvețe minte cum să vorbească.

ION : Hai, acu să te judec și eu.

UNGUREANU : Să știți... dacă omul ăsta se atinge de mine...

FLOREA : Ce vrei ?

UNGUREANU : Să-i spuneți să s-astîmpere...

FLOREA : Și dacă nu vreau ?

UNGUREANU : Bine, atunci vedem noi...

ECATERINA : Amenință !

FLOREA : Ce-ai spus ? „Vedem noi !"? Dar cu cine crezi tu că vorbești ?

UNGUREANU : Dacă dumneavoastră spuneți așa...

FLOREA : Ce anume ?

UNGUREANU : Că Ion poate să facă ce-o vrea.

www.cimec.ro

www.cimec.ro

FLOREA : Şi dacă am spus ? Vii tu în casa mea să m-ameninţi ? Pe mine ? Nu ştiu ce mă ţine să nu-ţi sfărîm capul de pereţi... Pleacă ! Pleacă... Pleacă şi să nu te mai văd, că se întîmplă o comedie ! *(Lui Ion.)* Scoate-l afară !

ION *(primarului)* : Poftim... Poftim, mă rog ! Hai să vedem şi noi... Hai. *(Il scoate afară.)*

(Se aude un zgomot surd.)

FLOREA : Să ştii că Ion face un bucluc...

ECATERINA : Bine, dar ăsta-i bun să-i sfărmi capul ca la şerpi...

FLOREA : Bine, frate, aşa-i, dar vrei să-ţi ridici în cap toţi nemţii ? Licheaua asta e în stare să facă orice.

UNGUREANU *(galben de frică, izbucnind în odaie)* : Coane Floreo, apără-mă... coane Floreo !

FLOREA : Ioane ! Eşti nebun ?

ION : Visează, coane Floreo. L-am dus şi eu de umeri ca să nu se izbească de pereţi, că nu prea ştie locul...

UNGUREANU : Îţi baţi joc de mine ?... Bine.

(Intră, goana, Anica.)

S c e n a 7

Aceiaşi, Anica

ANICA : Arde-n sat, cucoană. E o grozăvie...

ECATERINA : Ce arde ? *(Se ridică storul, se vede focul.)* Vai de mine... Parcă ar arde tot satul... Ce vîlvătaie...

UNGUREANU : Coane Floreo... daţi-mi voie să plec. Vă rog. Am răspundere, coane Floreo...

FLOREA : Lasă-l, Ioane, să plece...

ION *(lui Ungureanu)* : Haide... marş...

FLOREA : Ioane !

UNGUREANU : Sărut mîna... *(Iese goana.)*

FLOREA : Ioane, ai să intri într-un bucluc... cu prostiile astea.

ION : Păi cuuuum... *(Dă să iasă.)* Îi dîrdîie măselele de frică. Pînă-n sat am să-l duc, să scot apa din el...

FLOREA : Astîmpără-te...

ION : Păi mă duc şi eu la foc, coane Floreo. Ce ? N-am voie ?... *(Iese.)*

ECATERINA : Ce foc !... Ce foc, Doamne !... *(Se aude o bătaie în geam.)*

S c e n a 8

Ecaterina, Anica, Florea

ECATERINA : Ce-i asta ?

ANICA : O fi Ion...

FLOREA : Nu se poate. Asta-i la geamul dinspre hambare. Dar cine să fie ?

ANICA : O fi vreo înşelăciune, coane Floreo... Să nu ieşi dumneata afară... Lasă să vie Ion.

FLOREA : Ce dracu ? Sînt copil ? Să văd eu ce-i. *(Dă să iasă. Se aude a doua bătaie în geam.)*

MIRCEA *(de-afară)* : Mamă...

ECATERINA : Glasul lui Mircea... Cine-i acolo ?

MIRCEA *(idem)* : Eu, mamă. *(Ecaterina vrea să deschidă fereastra.)*

FLOREA *(oprind-o)* : Nu deschide...

ECATERINA : Dar e Mircea, n-auzi ?

FLOREA : Ce să cate Mircea aici ?

ECATERINA *(deschide brusc fereastra)* : Mircea...

MIRCEA *(de-afară)* : Deschideţi pe dindos.

ECATERINA : Fugi, Anico, de deschide.

FLOREA *(lui Mircea)* : Intră prin faţă.

MIRCEA : Nu. S-ar putea să fiu văzut... că-i lumină...

ANICA : Stai, conaşule, că deschid pe dindos. *(Iese repede.)*

FLOREA : Închide geamul. *(Închide geamul. Pauză.)* Ce-o fi însemnînd asta ?

ECATERINA : Numai de n-o fi făcut vreo prostie.

FLOREA : Ce prostie ?

ECATERINA : Să fi fugit de pe front ?...

FLOREA : Ce ? Mircea ?... Vorbeşti fleacuri... Mircea ? A ! Prostii...

(Intră Mircea, zdrenţăros, şi Anica.)

S c e n a 9

Ecaterina, Florea, Mircea, Anica

MIRCEA : Sărut mîna, mamă.

ECATERINA : Ce-i cu tine ? În halul ăsta ?

MIRCEA : Vă spui eu... Sărut mîna, tată. Ce cald i-aici... la voi... De cînd n-am mai simţit eu căldura asta !... Vă uitaţi la mine ? Nu-s elegant, nu-i aşa ?

FLOREA : Dar nu înţeleg ce-i cu tine.

MIRCEA : Am fugit...

ECATERINA : Tu ? Mircea ?

FLOREA : Şi de unde ai fugit ? De pe front ?

MIRCEA : De pe front ?... Din lagăr...

ECATERINA : Din care lagăr ?

MIRCEA : De la prizonieri...

ECATERINA : Cum ? Tu ai fost luat prizonier ?

MIRCEA : Da, mamă.

ECATERINA : Cum asta ?

MIRCEA : Între Brăila şi Siret...

ECATERINA : Dar cum ?

www.cimec.ro

MIRCEA : Ei, cum... Cum se iau prizonierii...
ECATERINA : Te superi că te-ntreb ?
MIRCEA : Nu mă supăr, mamă, de ce să mă supăr... dar lăsaţi-mă o clipă să răsuflu... şi-oi spune...
ECATERINA : Bine... Mircea. Iartă-mă dacă te-ntreb, dar eşti copilul meu, vreau şi eu să ştiu...
MIRCEA : Nu-i nimic, mamă... Dar tocmai fiindcă-s copilul tău, întreabă-mă mai bine dacă am mîncat ceva azi şi ţi-oi spune că n-am pus nici nafură-n gură...
ECATERINA : Bietul copil ! Anico, dă-i repede ceva de mîncare şi... trebuie să-ţi iei alte haine, pentru Dumnezeu... Eşti într-un hal !... Du-te, Anico, şi vezi ce găseşti pe-acolo !...
MIRCEA : Mamă, să-mi facă ceva cald, că de două săptămîni de cînd am scăpat din lagăr numai mămăligă rece am mîncat... Şi sufletul din mine e înghe-ţat...
ECATERINA : Bine, băiatul mamei. Vezi, Anico... nişte ouă... o friptură... nu ? Mircea ?...
MIRCEA : Da, mamă.
FLOREA : Şi fierbe-i nişte vin...
ANICA : Da... e bun, dar nişte lapte fierbinte nu ai bea, conaş' Mircea ?
MIRCEA : Da... beau...
ECATERINA : Hai... dă fuguţa, Anică...
ANICA : Numaidecît... *(Iese.)*
MIRCEA : Ce cald i-aici la voi... Ce bine !... Ce bine-i c-am ajuns aici... Mamă, mamă, de-aţi şti voi prin cîte-am mai trecut... Doamne ! Şi ce bine e că n-aveţi nemţi la conac. Tata trebuie să fie protejat...
FLOREA : Da... sînt foarte protejat ! Noroc că pe-aici sînt nemţi puţini...
MIRCEA : De două ceasuri mă învîrt pe lîngă garduri... Cînd să intru, am văzut şi-o bătaie pe drum... Se băteau doi.
ECATERINA : Ion şi cu Ungureanu, desigur.
MIRCEA : Da ?... I-am văzut cînd au ieşit de-aici, dar nu puteam să-i ştiu... şi mi-era teamă să m-apropii de dînşii. Pe urmă, unul a luat-o la fugă spre sat.
FLOREA : Nu ţi-am spus eu că Ion face prostii ?
ECATERINA : Lasă-l, să-l înveţe minte...
FLOREA : Pe dracu ! Şi-apoi se duce să vadă focul şi-are să puie Ungureanu mîna pe el.
ECATERINA : Da' că la foc... numai grija asta o să aibă Ungureanu.
MIRCEA : Dar ce-i cu focul din sat ? Unde arde ?
ECATERINA : Dumnezeu ştie... Parcă pe la şcoală... ori pe lîngă şcoală...
MIRCEA : Pe-acolo-i şi casa lui Petru al **Vădanei.**
FLOREA : Da, dar ce ?
MIRCEA : Păi, Petru m-a ajutat să fug... Chiar cu el am şi venit... şi el s-a dus acum să-şi vadă casa.
FLOREA : Ce-ar fi să se fi aprins tocmai casa lui...
ECATERINA : Vai ! săracul !
FLOREA : Dar nu cred. Prea e mică... şi vîlvătaia asta prea mare.
MIRCEA : Da... dar casa lui e învelită cu stuf...
ECATERINA : Ar fi groaznic... săracul... Şi zici că Petru te-a ajutat să fugi ? *(Mircea afirmă.)* Care-i Petru ăsta ? Băietanul cela domol, aşezat, ruşinos... ginerele lui Căpriţă ? A ! el e bărbatul Casandrei...
MIRCEA : Da... da... Bun băiat şi curajos... Grozav de bine s-a purtat... Am fost tot împreună, pe toate coclaurile, de două săptămîni de cînd am scăpat... Şi pe el îl prinsese odată cu mine, lîngă Brăila... între bălţi.... Acolo au prins mulţi, aproape un regiment, şi ne-au dus aici în lagăr... Am avut noroc... Nu ne-au dus în Germania, că nu mai scăpam aşa uşor...
FLOREA : Şi cum aţi scăpat ?
MIRCEA : Petru să trăiască... A gîtuit o sentinelă...
FLOREA: Petru?! Omul ăsta bun... blînd... liniştit...
ECATERINA : D-apoi în vremuri de-astea, cine nu-i fiară ?
FLOREA : Bine... dar să gîtuie un om aşa, cum gîtui un pui de găină ? Nemaipomenit...
ECATERINA *(lui Mircea)* : Şi zici că a ucis sentinela... Şi ?
MIRCEA : S-a îmbrăcat cu mantaua neamţului... S-a pus el de sentinelă... pe cînd eu tăiam sîrmele gardului.
ECATERINA: Dar alte sentinele nu erau?
MIRCEA : Ba erau, dar alesesem o vreme de pîclă groasă... că altfel n-ar fi fost chip... Şi am plecat. Ei... acu ştii, mamă ? Mamă, mamă... ce bine-i aici... ce bine-i... Parcă n-ar fi fost toate decît un vis urît...
FLOREA : Dar Petru unde-i ? În sat ?
MIRCEA : Da... s-a dus pe-acasă...
FLOREA : Şi dac-o da de vreun neamţ ?
MIRCEA : Nenorocul neamţului, că nu mai scapă viu din ghearele lui Petru. Că tot aşa ne-au ieşit pe drum doi în cale... şi nu i-a iertat... Te miri ?
FLOREA : Nu ştiu din ce aluat oi fi făcut eu. Nu mai ştiu... Că eu n-aş fi în stare...
ECATERINA : Nici nu-i nevoie. Sînt ei destui în stare... Dar să ştii că Petru dă

www.cimec.ro

cu ochii de nemți... Că nevastă-sa are tare urîte purtări... Își face de cap cu nemții...

MIRCEA : Casandra ?

ECATERINA : Da.

MIRCEA : Nu mai spune ! Și el, săracul, vorbea de nevastă-sa ca de Dumnezeu...

ECATERINA : Să i se fi aprins și casa...

FLOREA : Apoi, cînd s-abat relele... nu s-abate numai unul. Dar aflăm noi îndată... cînd o veni Ion.

MIRCEA : A ! S-a dus Ion să vadă unde-i focul ?

FLOREA : Da.

MIRCEA : Dar ce mai face el ? Mi-era dor să-i mai văd, drept să vă spun... De Vasile-al lor au mai aflat ceva ?

ECATERINA : E-așa de greu acuma de aflat... Numai noi am avut norocul să primim o scrisoare de la Andrei.

MIRCEA : Dar cum s-a făcut minunea asta ?

FLOREA : Apoi așa i-am zis și eu... minune... A trecut prin Rusia și Elveția... *(Ecaterinei.)* Și vezi ce mai pui-de-lele e și Andrei ? Scria că Mircea-i bine, că s-au întîlnit... că nu știu ce, și cînd colo Mircea prizonier... E adevărat că v-ați întîlnit ?

MIRCEA : Da' de unde ! Așa face Andrei totdeauna, știe el că eu nu mă dau în brînci cu scrisul... și caută să mă înlocuiască. Știe că rău nu face...

ECATERINA : Știi că s-a abătut pe-aici chiar în seara cînd au venit nemții...

MIRCEA : Știu... am aflat de la un camarad de-al lui, din regiment... Dar era s-o pățească urît.

ECATERINA : De ce ?

MIRCEA : Cinci zile a rătăcit pînă a dat de urma regimentului. Erau să-l prindă nemții, i-au împușcat calul... A stat o zi întreagă ascuns în niște trestii în baltă și a trebuit să treacă printre liniile nemțești... A scăpat bine, a avut noroc... S-a ales numai c-o ștersătură de glonț la picior...

FLOREA : Și nimic n-a scris din toate astea...

ECATERINA : Mai bine-mi face cînd le aflu așa... În tăcerea lui este o mîndrie conștientă a lucrurilor frumoase pe care le-a făcut.

MIRCEA *(schimbînd vorba)* : Mamă... dar mi-i foame...

ECATERINA : O fi trebuit să facă focul... Așteaptă și tu puțin.

MIRCEA : Dar mi-i și somn...

FLOREA : Lasă că te odihnești tu bine.

MIRCEA : Te cred...

FLOREA : Și poate om avea norocul de n-or veni nemții în cantonament cîtăva vreme... Așa că vei avea o liniște completă.

MIRCEA : Ce bine-ar fi să nu mă mai ascund atîta...

ECATERINA : Totuși, trebuie să fii prudent

MIRCEA : Asta... o știu eu.

ECATERINA : Dar Petru al Vădanei unde rămîne ?

MIRCEA : Ce să rămîie ? El pleacă înainte.

FLOREA : Și tu pleci cu el ?

MIRCEA : De... aș pleca și eu... Dar nu știu...

ECATERINA : Cum ? Să rămîi tot timpul aici ?

MIRCEA : De... știu eu ?

ECATERINA : Dar dacă te-or prinde ?

MIRCEA : De asta n-am eu grijă... Îmi durez o ascunzătoare de nu mă mai găsește nici dracul...

ECATERINA : Dar atunci lipsești de la datoria ta...

MIRCEA : Lipsesc din clipa în care am fost luat prizonier. Și asta nu-i vina mea... Dar ce ? Vă supără că rămîn ?

ECATERINA : Nu, Mircea... Eu mă bucur că ești lîngă noi, decît că n-aș vrea să ți se întîmple cine știe ce... și mai ales n-aș vrea să fii vreodată acuzat că nu ți-ai făcut datoria toată.

MIRCEA : Dar cine poate să mi-o reproșeze ? Eram prizonier, și dacă mi-am riscat viața, fugind din lagăr, am făcut-o știind că vin aici, lîngă voi, acasă... și fiindcă am avut prilejul să scap de mizeria de-acolo... Să plec pe front ? M-aș duce cu dragă inimă, dar, știu eu ce mai pățesc ? Întrebați-mă ce-am suferit în astea două săptămîni. Nu... Pe iarna asta, în orice caz nu mai plec. Să mai dorm iar pe zăpadă... Nu mai pot... Am făcut-o o dată, de dragul vostru și de mila mea... nădăjduind că ajung aici la bine. Dar să mai îndur încă ? Nu mă mai simt în stare... Și drept să spun... nu mai am nici sufletul acela pe care-l aveam. Sînt deprimat... sînt obosit... Poate dacă m-oi mai odihni... și-o da în primăvară. Și chiar și atunci... la ce-aș pleca ? Să trec dincolo ?

ECATERINA : Firește.

MIRCEA : Dar știi tu, mamă, ce-nseamnă să treci printre liniile de foc ?

ECATERINA : Andrei zici că a trecut !

MIRCEA : Andrei... Andrei cred și eu că a trecut.

ECATERINA : El cum a putut trece ?

MIRCEA : Dar bine, mamă, atunci nu era un front format cum e acum... Tu nu înțelegi că de la Dunăre și pînă sus, la Prut, e tot o rețea de sîrmă și sînt tran-

www.cimec.ro

şce în care mişună, la fiecare doi paşi, cîte un soldat neamţ... Apoi i-acelaşi lucru ?

ECATERINA : Dar Petru al Vădanei spuneai c-o să treacă.

MIRCEA : Petru nu ştie ce spune. *(Pauză. Schimbă.)* Dar nu înţeleg stăruinţa voastră... ca şi cînd v-ar părea rău că stau şi-aţi vrea să plec. Dacă e aşa, eu pot să plec.

ECATERINA : Mirceo !...

FLOREA : Spui pentru a doua oară aceeaşi prostie. Tu trebuie să înţelegi că nu poate să-mi pară rău cînd îmi vine un copil acasă. Decît, ne întrebăm şi noi... fiindcă eu unul n-aş vrea să am un copil căruia să i se poată aduce — mai tîrziu — cine ştie ce imputări.

MIRCEA : Eu contez ca prizonier... Cui ce-i pasă unde sînt ?

ECATERINA : Dar atunci nu te mai numeri ca ostaş...

MIRCEA : Desigur...

FLOREA : Dar cum spui tu vorba asta ? Tu ? Dar asta nu-i permisă unui soldat, necum ţie, ofiţer... că doar eşti ofiţer, dacă nu mă înşel...

MIRCEA : Crezi că trebuie să mi-aduci aminte ? Dar ce vrei să fac atunci ? Să-mi vîr capul între reţelele nemţeşti ca să fac, ce ? Sînt nouăzeci şi nouă de posibilităţi să fiu prins şi numai una să scap... Şi dacă mă împuşcă... ori mă prind şi mă întorc în cine ştie ce alt lagăr... desigur în Germania, ori în Bulgaria... nu înseamnă că am fost netot de mi-am zvîrlit din mîini traiul bun de-aici şi căldura...?

ECATERINA : Dar poate izbuteşti să treci dincolo ?...

MIRCEA : Poate... Dar pentru poate ăsta, nu las eu binele de-aici...

FLOREA : Mult ţii tu la binele de-aici, cam prea mult pentru vremuri ca astea.

MIRCEA : Da' cum să nu ţin ? Ce mi-a folosit de mi-am făcut datoria pînă acum ? Ei da... mă-ntreb ce mi-a folosit, căci toate faptele... toate rezultatele n-au făcut altceva decît să năruiască în mine tot ce era entuziasm şi vioiciune... Cu fiecare mort ce cădea alături — nevinovat şi cîinește jertfit de ordine stupide, care-l vîrau în luptă fără să fie pregătit s-o întîmpine —, cu fiecare mort mi se sfîşia cîte o bucată de entuziasm... Nu-l mai am... Nu mai am nici încredere... Şi nu mai am nici nădejde... Nu... nu mai am... Sînt incapabil să mă mai amăgesc şi grozav de conştient că nu există o crimă mai mare decît războiul şi nici o prostie mai mare ca jertfa asta stupidă pe care o fac unii — îndemnaţi nu ştiu de ce — vîrîndu-şi singuri capul la tăietor...

ECATERINA : Dar şi Andrei s-a dus aşa.

MIRCEA : Andrei... Andrei e un erou... Ei bine, eu nu-s.

FLOREA : Se vede, Mirceo... Se vede ! Iluzia libertăţii tale preţuieşte în capul tău mai mult decît libertatea reală a... nu mai zic a ţării... zic a familiei tale... A tatălui tău şi a mamei tale... Rămîi aici ! Ai toată libertatea pe care se vede că ai dorit-o.

MIRCEA : Nu, tată, n-am dorit libertatea asta — cum zici dumneata —, că înţeleg ce vrei să spui... Mi-era groază de prizonierat... Ţi-o jur... şi-am fugit de-acolo cînd am putut, cu destul risc... o ştii... Dar, nu mă mai pot întoarce. Mi s-au sleit puterile... şi trupeşti şi sufleteşti. Mi s-au sleit. Cînd eram acolo, în mijlocul luptelor, nu simţeam... Era încordarea... erau nervii... era... nu ştiu ce mai era... Mă duceam... poate de teamă... poate de ruşine... dar mă duceam... Trebuia să mă duc... Dar acum nu mai pot, sînt slab. Se vede că aveam puţină trăinicie de-am sfîrşit-o aşa de repede... Că nu mai pot... E sleirea dusă pînă la capăt... e groaza — nu groaza de moarte, nu... dar aşteptarea ei... apropierea ei... din fiecare clipă... Nu... nu mai pot... sînt aşa de slab, că nu-mi mai pot ascunde nici ruşinea slăbiciunii mele. Că mi-i ruşine că am ajuns aici... Mă doare că trebuie să cad în ochii voştri... Ba da... ba da... Ştiu... Dar ce pot face ?... Sînt oare numai eu de vină că am avut un suflet aşa de moale ? Ştiu... tu eşti tare... Şi Andrei e tare... E dureros să fiu constrîns a face diferenţa asta... Dar... eu n-am sufletul vostru... Parcă aş avea un suflet de femeie... Poate seamăn mamei.

ECATERINA *(o mişcare de revoltă)* : Mie ? *(Privire reciprocă, cu Florea, apoi resemnare.)* Da, Mirceo... Se poate... Tu îmi sameni mie...

MIRCEA : Ştiu că vă amărăsc... iertaţimă... Şi-acum dacă vreţi să plec, eu plec... Poate e mai bine... să plec.

ECATERINA : Nu, Mirceo... rămîi...

MIRCEA : Mamă.. ştiu eu că tu ai vrea să rămîn... Că doar eşti mamă, dar...

FLOREA : Te rog eu să rămîi... Te înţeleg... Nu eşti tu de vină că eşti aşa.

ANICA *(intrînd)* : V-am gătit masa, conaşule. Poftim.

ECATERINA : Hai, Mircea, să mănînci... *(Ies toţi trei.)*

(Florea e deprimat... Bătăi în uşă.)

www.cimec.ro

Scena 10

Florea, Petru al Vădanei

FLOREA : Care-i acolo ? *(Deschide ușa.)*
PETRU : Eu, sărut mîna, coane Floreo...
FLOREA : Bine-ai venit, Petre. Mi-a spus tocmai Mircea... și-ți mulțumesc și eu că l-ai ajutat să scape... Ei, ai fost pe-acasă ?
PETRU : Fost...
FLOREA : Bun... Dar ce-a ars în sat ?
PETRU : Casa mea...
FLOREA : Ce ?... Casa ta ? Cum ? Dar de unde a luat foc ?
PETRU : Eu i-am dat foc...
FLOREA : Dar ce înseamnă asta ?
PETRU : Păcătoșenie omenească. Mi-i și rușine să mai spun...
FLOREA : Dar ce-a fost ?
PETRU : Ce să fie, coane Floreo... Ia, se păcătoșise de tot nevastă-mea... Casa mea ajunsese han... bai mai rău... Azi unul... mîini altul... Și eu — vai de sufletul din mine — Dumnezeu știe pe unde-mi trudeam ciolanele. Dar să zic și eu că-i om, și că-i păcătos... și rîvnește... Dar cu nemții, coane Floreo ?... Cu nemții ?! Că poate ați auzit și alde dumneavoastră că, pe cît am înțeles eu, știa tot satul...
FLOREA : Și ce-a fost acum ?
PETRU : Ce să fie ? M-am dus să-mi văd casa... că ce spun nu-i de rușine — doream și eu de femeia mea, și de fată... Parcă eu știam ?!... Și cînd ajung, văd petrecanie în casă... Petrecea cu nemții ; băuți, se vede că erau măscăroși... și întindeau mîna... Și nevastă-mea rîdea și era veselă de parcă-l văzuse pe Dumnezeu. Și eu, în opt ani de trai, n-am văzut-o rîzînd de două ori. Și cînd am văzut asta... ce să spun, coane Floreo... m-a încolțit gîndul dracului și nu mă înduram, că mă gîndeam la fată... și mi se muiase inima de jalea ei... Da' a dat Dumnezeu și-am văzut-o intrînd pe poartă — desculță, pe gerul ăsta — cu cogea ulcior de vin... tocmai pe ea o trimiteau, săraca, la miezul nopții să le-aducă băutură. Și am vorbit cu ea și-am îndreptat-o încoace... Pe urmă, am legat ușa casei cu centironul... am legat-o de nădejde... că ferestrele au fiare... Și-am cărat paie împrejurul casei... cît era deajuns... Și-am dat foc...
FLOREA : Și-a ars tot ?
PETRU : Cum să nu ardă ?!
FLOREA : Și n-au scăpat cei dinăuntru ?
PETRU : Pe unde să scape... Și-apoi, și de-ar fi scăpat de foc... nu scăpau de mine...
FLOREA : Ce suflete aveți voi ? De unde scoateți voi cruzimea asta, pentru Dumnezeu ?
PETRU : Năcazul o scoate. Parcă ce sîntem noi de vină...
FLOREA : Și ucideți oameni cum ai ucide muște...
PETRU : Păpușoiului trebuie să-i tai fratii dacă vrei să lege rod... Și-acu, iaca de ce-am venit. Să nu vă fie cu supărare... V-aș ruga să vă îndurați s-o țineți dumneavoastră pe fată cît oi fi eu la război. Că poate o da Dumnezeu să mă întorc... și m-oi plăti și eu cum oi putea.
FLOREA : Dar, firește, Petre... firește... ad-o aici.
PETRU : Îi la țața Anica, am adus-o cu mine... Unde era s-o las, săraca, că ea nu știe c-a lăsat-o Dumnezeu orfană de-acu încolo...

(Intră Ion.)

Scena 11

Florea, Petru, Ion

ION : Bine-ai venit, Petre.
PETRU : Bine te-am găsit, moș Ioane... De ce te uiți așa la mine ?...
ION : I-adevărat c-ai fost în sat ? Că spun oamenii...
PETRU : Fost...
ION : Tu ai dat foc ?
PETRU : Eu, moș Ioane... Prea era de rușine...
ION *(greu)* : Bine-ai făcut, Petre...
PETRU : Dar de Vasile... știi ?
ION *(privire tare, înțeles, șovăie, trece mîna pe ochi)* : Și... de cînd... Petre ?
PETRU : Mai o lună... Pe dincolo de Brăila. Dac-om avea zile, om merge și ți-oi arăta... c-am pus semn...
ION : Dumnezeu să-l ierte...
FLOREA : Dar ce-i ? Vasile ? Se poate ? Săracu' de tine, Ioane. Și biata Anica...
ION : Ei să nu-i spuneți, coane Floreo... că se și prăpădește...
PETRU : Și nici lui conaș' Mircea să nu-i spuneți... Eu m-am tot ferit... El are suflet de femeie și se-ntristează tare, și-l iubea mult pe Vasile... Ei ! Apoi mă duc și eu...
FLOREA : Unde ?
PETRU : Înapoi, la regiment...
FLOREA : Păi, regimentul e dincolo.
PETRU : Păi da... știu...
FLOREA : Știi tu cît e pînă la front ?
PETRU : Ajung eu.
FLOREA : Și pe-o iarnă ca asta ?
PETRU : Am dus eu și mai la greu, coane Floreo.

www.cimec.ro

FLOREA : Şi cum ai să treci printre nemti ?
PETRU : Oi vedea eu...
FLOREA : Or să te prindă, Petre, gîndeşte-te.... şi pe tine te împuşcă.
PETRU : Hm... nu mă prind ei... Şi dacă m-or prinde... doar tot c-o moarte-s dator... şi viaţa n-am cumpărat-o. Apoi, sărut mîna, coane Floreo, şi dumneata, moş Ioane... iartă-mă că ţi-am vestit năcazul...
ION : D-apoi că-i mai bine să vie de la un prieten... că parcă ai mai luat şi tu dintr-însul... Drum bun, Petre. *(Petru iese.)*

Scena 12

Florea, Ion (covîrşit)

ION : Apoi... să mă duc şi eu...
FLOREA : Unde ?
ION : La săivane... la pîndă... *(Iese.)*
FLOREA *(rămas singur, copleşit)* : O ! Laşitate !! *(Cu milă, dezgust şi ruşine.)*

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

ZORI DE ZI

Scena 1

Anica (aţipită pe un jilţ), *apoi Florea*

(Se-aud bătăi în uşă.)

ANICA *(tresare)* : Ha ?... *(Iar bătăi, mai tari.)* Care-i acolo ?
FLOREA *(de-afară)* : Ia deschide.
ANICA : Dumneata erai, cucoane ? *(Deschide. Florea intră. Anica vrea să mărească lampa.)*
FLOREA : Lasă lampa aşa. *(Schimbă.)* Dar cine naiba v-a pus să închideţi toate uşile ?
ANICA : Păi, dacă am văzut că trece miezul nopţii şi dumneata tot n-ai venit, am socotit c-ai fi mas pe undeva.
FLOREA : Ei asta-i ! Dar fie ce-o fi, uşile trebuie lăsate deschise. Am spus o dată şi văd că nu vreţi să înţelegeţi.
ANICA : Bine, cucoane Floreo... Dar dacă ne-om pomeni odată cu cine ştie ce jivină în casă... să nu zici că-i vina mea...
FLOREA : Eh ! Fleacuri... Prostii... Păi nu vi-i destul că închid eu cu cheia la intrare cînd plec ? Pentru ce obiceiul ăsta de-a încuia uşă de uşă... Dar de cînd frica asta ?
ANICA : Păi, cucoane Floreo... noi, două femei singurele, cum să nu ne fie frică să stăm toată noaptea cu uşile vraişte... Dumneata închizi la intrare, dar oblonul nu-l pot trage... şi n-or să ne păzească două geamuri care sînt la uşă.
FLOREA : Apoi tu totdeauna le găseşti clenci la toate.
ANICA : Le găsesc... cum să nu le găsesc, că doar nu-i noapte să n-avem inspecţii nemţeşti... Şi pe conaş' Mircea trebuie să-l vestim totdeauna la vreme... Numai cu uşa din faţă... asta nu se poate. Dumitale ţi-i uşor să spui, că vii la ziuă... dar noi...
FLOREA : Viu la ziuă, da, viu la ziuă... Parcă n-are voie omul să întîrzie...
ANICA : Dar la urma urmii, îs proastă eu că mă pun de pricină... că doar nu-s lucrurile mele şi nici băietul meu... Vreţi să rămîneţi fără ele ? Faceţi ce ştiţi... iacătă că eu nu mă mai amestec.
FLOREA : Eu atîta ştiu... Mie să nu-mi mai încuiaţi uşile. Asta-i... Ai înţeles ?
ANICA : Înţeles... Numai s-o întrebi şi pe cucoana... să vezi ce zice ea.
FLOREA : Cucoana are s-asculte ce spun eu... Ea îşi ştie ale ei... şi eu pe-ale mele. Scurt ! *(Şovăie.)*
ANICA : Ce-i, coane Floreo ? Ţi-i rău ?
FLOREA : Nimic... ameţeală... Ei, acu du-te de te culcă.
ANICA : Sărut mîna.
FLOREA : Şi lasă deschisă uşa din dos...
ANICA : Uşa care dă afară ?
FLOREA : Ei da, uşa care dă afară.
ANICA : Dumnezeu să mă bată dacă pricep eu ceva...
FLOREA : Nici nu-i nevoie să pricepi. S-o laşi deschisă, cum spun eu... Da'... Ecaterina doarme ?
ANICA : Aşa cred... că s-a culcat de mult.
FLOREA: A lăsat lampa aprinsă, se vede...
ANICA : O fi lăsat-o... Mai aveţi ceva cu mine ?
FLOREA : Nimic... Somn uşor.
ANICA : Sărut mîna. *(Iese.)*

Scena 2

Florea, Ecaterina

FLOREA *(după plecarea Anicăi, face lampa şi mai mică, se apropie de uşa Ecaterinei, de sub care scapă o fişie de lumină. Ascultă, apoi deschide uşa în-*

www.cimec.ro

cet... dă cu ochii de Ecaterina, face un pas înapoi, surprins): A ! Tu nu dormeai.

ECATERINA : M-a trezit vorba voastră... Da' unde-ai fost pînă acum ?

FLOREA : Pe la săivane.

ECATERINA : Iar la săivane ?

FLOREA : Iar...

ECATERINA : Bine, dar ce-i acolo... la săivane, ca să stai tu pînă la ziuă... Uite, e trecut de patru ceasuri... Se luminează. Floreo.

FLOREA : Ce ?

ECATERINA : Ce-i cu tine, Floreo ?

FLOREA : Nimic, ce vrei să fie ? Du-te şi te culcă. Trebuie să fii şi tu obosită.

ECATERINA : Lasă-mă pe mine acum. Spune-mi, Floreo, ce-i cu tine ? *(Ureo să mărească lampa.)*

FLOREA : Las-o aşa.

ECATERINA : Dar de ce ?

FLOREA : Fiindcă aşa vreau eu.

ECATERINA : Floreo... de ce mă chinuieşti ? De ce mă torturezi ? De ce nu vrei să-mi spui tu nimic din ce te frămîntă ? Spune ?

FLOREA : Ce vrei să-ţi spun, femeie ?

ECATERINA : S-a mai întîmplat ceva ?

FLOREA : Dar nu s-a întîmplat nimic. Ce să se întîmple...

ECATERINA : Atunci ce e ?

FLOREA : Ei ! Mă scoţi din sărite cu sîcîiala asta... Ce ai... Ce e... Ce s-a întîmplat... Dar lasă-mă în plata Domnului şi vezi-ţi de treabă...

ECATERINA : Dar ce înseamnă tonul ăsta ?

FLOREA : Înseamnă că să te duci să te culci... asta-i...

ECATERINA : Dar niciodată nu mi-ai vorbit aşa...

FLOREA : E ! Niciodată... Sînt enervat că mă sîcîi aşa.

ECATERINA : Te sîcîie interesul meu ? Ai vrea atunci să nu bag de seamă... să te las să te frămînţi... şi eu să nu ştiu nimic din pricinile care te fac să fii aşa ? Tu eşti bolnav... Nervii tăi îs sfărîmaţi...

FLOREA : Prostii...

ECATERINA : Nu, Floreo... Nu... nu... De cînd te-ai întors din lagăr, de altfel, tu nu mai eşti aşa cum erai înainte... Şi-acum, de cîtva timp mai ales, nu te mai cunosc... Dar oricîţi nervi ai avea... oricîte griji ţi-ar veni pe cap, n-ar putea să te schimbe pînă aici... Simt aşa de bine că te roade ceva, că te chinuieşte ceva... Şi tăcerea din care nu vrei să ieşi mă torturează. Dar, pentru Dumnezeu, o viaţă întreagă am trăit-o în bună pace... şi-acu, la bătrîneţe, să ne-o întinăm cu mărunţişuri ? În numele copiilor noştri, te rog, spune-mi... deschide-ţi inima cum făceai pînă acum şi spune-mi... Ce s-a mai întîmplat? Ce?

FLOREA : Dar nimic, omule... nimic.

ECATERINA : Atunci de ce piei ceasuri întregi... de ce colinzi neştiut de nimeni ?... De ce-ai stat pînă în vremea asta la săivane ?

FLOREA : Am avut treabă...

ECATERINA : Pînă acum ?

FLOREA : Fireşte că pînă acum, de vreme ce-am stat.

ECATERINA : Şi ce-ai făcut acolo ?

FLOREA : Ei, lasă-mă naibii cu interogatoriul ăsta — nu-mi mai ucide şi tu nervii, că-mi iau pălăria şi plec...

ECATERINA : În halul ăsta nu te-am văzut niciodată...

FLOREA : Ştiu... Nici eu nu m-am văzut. Dar fiindcă m-ai nimerit aşa, du-te şi te culcă şi lasă-mă să mă liniştesc... că întrebările tale nu mă liniştesc... Înţelege, nu mă liniştesc...

ECATERINA : Bine, Floreo, dar e datoria mea.

FLOREA : Te scutesc... şi lasă-mă acum, că am treabă...

ECATERINA : Treabă, acum ?...

FLOREA : Lasă-mă ! Pentru ultima oară îţi spun... Lasă-mă... că... Ah ! Capul ! *(Şovăială, mîna la cap, crispat.)*

ECATERINA : Ce-i, Floreo ? Ţi-e rău ?

FLOREA : Capul... Oboseala... nervii...

ECATERINA : Şi nu vrei să te odihneşti deloc... Nopţile toate le faci pe la săivane... Zilele munceşti ca un rob... Cum n-ai să ajungi aici ? Haide şi te culcă... Dar haide... Ce mai ai de făcut ? Pentru numele lui Dumnezeu, nu vezi că te ucizi ?

FLOREA : Dar nu mă ucid... Nu pot să mă ucid.

ECATERINA : Dar ce-s vorbele astea ?

FLOREA : Rodul unei vieţi. *(Schimbă.)* Şi-acum... du-te, te rog, şi te culcă... fiindcă trebuie să mă liniştesc puţin.

ECATERINA : Dar ce mai ai de făcut acum ?

FLOREA : Îl aştept pe Ion.

ECATERINA : Ion ? Iar s-a întors ? Şi unde l-ai întîlnit ? La săivane ?

FLOREA : Da... la săivane...

ECATERINA : Şi iar nu dormi... Dar de ce te chinuieşti aşa? Pentru ce? Tu nu vezi că eşti bolnav, Floreo... arăţi rău la faţă... tot mai rău... Privirea ta are ceva îngrozitor într-însa. De ce nu te odihneşti ?

FLOREA : Nici odihnă nu mai merită cînd ajunge cineva la vîrsta mea şi cade cum am căzut eu.

ECATERINA : Dar termină odată cu copilăriile astea.

www.cimec.ro

FLOREA : Copilării ? Nu vezi — pentru Dumnezeu — că nu mai sînt în stare nici să mă mai zbat ? Şi ultimul pic de încredere ce-l mai aveam în mine l-am pierdut...

ECATERINA : Dar pentru ce ?

FLOREA : Drumul cel rău.

ECATERINA : Aceeaşi obsesie... aceeaşi obsesie...

FLOREA : Am apucat pe drumul cel rău, Ecaterino. M-a înşelat răspîntia, şi-am greşit... Am văzut prea tîrziu... şi mă ducea curentul, fără voia mea, tot mai departe, tot mai jos... Şi cînd m-am cheltuit tot şi scăpasem de vîntul care mă ducea... nu mai puteam să mă întorc înapoi, să pornesc pe cealaltă parte a răspîntiei.

ECATERINA : Dar şi eu am mers cu tine alături.

FLOREA : Tu te-ai întors la vreme. Pe mine lupta m-a istovit, pe tine te-a făcut mai tare... Şi-aşa m-afund... şi mă înec în mine însumi ca într-o mlaştină... Oh !

ECATERINA : Dar ce copilărească-i demoralizarea asta... E copilărească şi vinovată, ca şi demoralizarea care l-a adus pe Mircea unde l-a adus.

FLOREA *(strigînd)* : Ei da... la dezertare... Aici m-a adus... Da... da... aici, Ecaterino... Am ştiut că Ion pentru două palme a ucis oameni... Pentru că m-au închis şi mi-au batjocorit bătrîneţea n-am fost în stare să ameninţ măcar. Pentru moartea, moartea lui Vasile, nu-i zi să nu piară cîte o bestie... Nu cred c-aş fi în stare să ucid... măcar unul. Nu sînt în stare... chiar dacă mi-ar pieri amîndoi băieţii... Am dezertat de mult... şi pe fiecare zi dezertez tot mai mult...

ECATERINA : Dezertezi ? Dar de la ce dezertezi ? Că n-aveai nici o datorie... Nu eşti ostaş...

FLOREA : Tocmai tu spui ? Dar nici Ion nu era.

ECATERINA : Dar Ion avea de răzbunat un copil... singurul copil.

FLOREA : Şi eu aveam de răzbunat moartea unei credinţe întregi... moartea mea... Dar înainte de moartea lui Vasile ?

ECATERINA : E altă fire... Tu ai sufletul prea bun, prea iertător...

FLOREA : Dar nu-s iertător — pentru Dumnezeu —, scrîşneşte ura în mine, mă istoveşte, mă ruinează... şi nu pot, nu pot apăsa pe trăgaciul puştii. Că nopţi întregi am stat la pîndă... De sute de ori am ochit bestia care trecea, dar niciodată n-am fost în stare să apăs... Îmi îngheţa degetul pe trăgaci... Îs blestemat... îs blestemat să nu pot ucide, după cum îs blestemat să nu pot plînge... Şi mă năruiesc, mă năruiesc pe fiecare zi, pe fiecare clipă, şi nimic, nimic nu mă ajută... De nicăieri o mîngîiere...

ECATERINA : Dar eu, Floreo...

FLOREA : Tu ? Tu, Ecaterino, eşti o sfîntă bună şi tare... Dreaptă şi neiertătoare... Îmi spui vorbe bune şi mă copleşeşti cu priviri pline de milă şi de dispreţ...

ECATERINA : Floreo, îţi pierzi minţile...

FLOREA : Ba da... ba da... Aşa e... Nu te feri... că ai dreptate... Dar ce mai poţi tu să-mi dai ?... Vorbe... Unei slăbiciuni ca asta a mea, îi trebuiesc fapte, fapte, nu vorbe... Că din vorbe şi din lipsă de fapte s-a adunat atîta slăbiciune. Îmi trebuie un fapt — un singur fapt — să-mi vie în ajutor. Ia spune, Ecaterino. Oare dacă potera ar veni să-l roage pe Mircea să ia căpitănia... oare ce-ar face Mircea ? Spune... Ce crezi ? S-ar putea să primească cinstea asta ?

ECATERINA : De ce să nu se poată ?

FLOREA : Spune... Unul ca el, care a greşit, nu din greşeală, a greşit din felul lui de a fi... adică n-a greşit faţă de el, ci faţă de ceilalţi, ar putea vreodată să repare, să se întoarcă ?...

ECATERINA : Dacă-şi recunoaşte greşeala.

FLOREA : Şi-i destul, crezi ?

ECATERINA : Dar cu voinţă...

FLOREA : Dar dacă nu e voinţă, sau dacă e prea puţină... sau dacă nu-i deajuns şi-o mai slăbeşte otrava unui creier îmbibat de prostii care tiranizează cele mai omeneşti porniri... Spune! *(Deprimat.)* Aşa-i că nu se poate ?... Nu se poate, Ecaterino... nu se poate... Nu pot zbura şerpii... nu... Şi cînd se urcă în vîrful copacului... tot se tîrăsc...

ECATERINA : Floreo, eu am început să mă tem de răspîntia asta mare... Toată deprimarea asta, toată slăbiciunea ta nu le mai pot înţelege... Şi din ce au pornit ? Dintr-o greşeală a unui copil cu nervii sleiţi de război. Dar judecă-te şi vezi-mă şi pe mine... M-a durut ca şi pe tine greşeala lui, dar judecă... am judecat şi eu, îl vei înţelege cum l-am înţeles şi eu şi-l vei ierta... cum l-am iertat şi eu... La răspîntii care apar fără veste, sufletul omenesc lesne încurcă drumul... Trebuie iertat. Dă-i prilej să se întoarcă înapoi... întăreşte-l dacă-i slab, şi se va îndrepta... Ce prilej i-ai dat tu să-şi revie ? Şi ce pildă i-ai dat tu ? De ce să ceri pildă de la unul care e îndrituit să-ţi ceară el pildă ? Încearcă... Eşti dator să încerci şi dacă ne-o ucide... ne ucide pe-amîndoi...

(Se aud paşi.)

www.cimec.ro

FLOREA : Du-te de-l scoală... Trebuie să fie Ion... *(Ecaterina iese.)*

Scena 3

Florea, Ion

FLOREA : Cine-i acolo ?
ION : Eu, cucoane Floreo...
FLOREA : Intră, te aşteptam... *(Ion lasă puşca lîngă uşă.)* Pe nevastă-ta ai văzut-o ?
ION : Trec eu pe-acolo pe urmă.
FLOREA : O să se facă ziuă şi n-ai să mai poţi...
ION : Ce să-i fac ?... Oi vedea-o mîini noaptea... Ştii, coane Floreo, că azi-noapte au mai adus nemţii o sumă de soldaţi.
FLOREA : Pentru ce ?
ION : Ca să ne dea de lucru nouă... Dar ce ai, coane Floreo ?
FLOREA : Capul mă doare şi-s cam obosit...
ION : Te-a slăbit năcazul, cucoane. M-a slăbit el pe mine, că-s învăţat... d-apoi pe dumneata, cum nu te-a slăbi ?... Ba zău... Eşti tare tras la faţă... Tocmai vorbeam cu Hristache de asta... De cînd te-au închis pare-mi-se că se trag toate astea...
FLOREA : Se poate...
ION : D-apoi c-aşa trebuie să fie... Cînd vine pacostea ca din senin... ce ? mai este de vorbit ?! Pătimişi şi dumneata pentru mine... şi degeaba... că tot la codru mi-a fost scăparea...
FLOREA : Bine c-ai scăpat...
ION : D-apoi cum nu era să scap ? Numai că am dus-o cam greu pînă s-a deziernat... Acu ne-am răzbunat şi noi... Mai mare dragul să fluieri în codru şi să faci vînătoare de nemţi... O mai da Dumnezeu şi-or da ai noştri atac la front, cum s-aude... şi i-or goni... ne vede Maica Precista...
FLOREA : Greu...
ION : Ce greu, coane Floreo ? Păi cum s-aude că s-au strîns ai noştri şi s-au gătit de bătaie, îi zvîrle peste cap de zici că n-au mai fost... Păi neamţu', duşmanu-i tare cît se simte mai mult şi mai tare înarmat... Dar cînd e vorba de bătaie în parte, îi scapără călcîiele... Păi nu-i cunosc eu ?! Mamă... Întreabă-mă să-ţi spun...
FLOREA : Cine ştie, Ioane, de n-or fi şi astea poveşti...
ION : Ce poveşti, cucoane, că spunea şi Petru... l-ai auzit... Şi-apoi a mai picat unul cu potera, acu pe înserat, şi-a spus... Şi de ce să spuie poveşti ? Ca să avem mai multă tragere de inimă la omorît nemţi ? Ba zău, că nu-mi vine să cred... Şi să mă întorc şi altfel... Păi de-ar şti ei că-i altfel şi n-ar mai trage nădejde că vin ai noştri, cine s-ar înfunda în codru şi nu s-ar duce la el acasă ?... Că acu li se dă drumul pe iscălitură... la toţi... Şi-om rămînea în poteră doar doi-trei... care sîntem mai deocheaţi... Şi nu-i nevoie să mai supărăm lumea, cum te supărăm pe dumneata acu... şi nici să-l punem la năcaz cum l-om pune pe conaş' Mircea... dac-o primi... bun înţeles.
FLOREA : Dar ce ? Asta-i năcaz ?
ION : D-apoi că nici bucurie nu-i să-ţi dai pătişorul curat şi mîncărica bună, pe-un braţ de iarbă umedă şi pe-o pasăre pîrjolită în grabă...

Scena 4

Florea, Ion, Mircea şi apoi Ecaterina

MIRCEA : Ce-i, tată ?
FLOREA : Spune-i tu, Ioane.
MIRCEA : A, Ioane ! Noroc... Dar nu ţi-i frică ţie d-or pune gheara pe tine ?
ION : Unde dă Dumnezeu să dau cu ochii de ei... Sărut mîna, coană Ecaterino ! V-aţi sculat, ori nici nu v-aţi culcat ?
ECATERINA : Sînt sculată de mai de mult...
ION : Iaca mai facem năcazuri... Dar aşa-s vremurile, că de voie, de nevoie... năcăjeşti lumea.
ECATERINA : Năcazul ăsta e bucurie, Ioane... numai de n-o pune mîna pe voi... Că prea umblaţi şi voi mult... şi ei se cam păzesc...
ION : D-apoi, coană Ecaterino, ne păzim şi noi destul... că şi-acu la tot colţul stau cîte doi-trei... Nu c-aş fi eu grad... dar ni-i frăţia scumpă şi nevoia ne-a legat să ne apărăm... O fi el meşter dracul, dar mai mare-i bunătatea lui Dumnezeu... Şi noi nici păgîni nu sîntem, nici fapte păgîneşti nu facem...
MIRCEA : Îţi fi făcînd fapte creştineşti...
ECATERINA : Mircea !
ION : Păi, conaş' Mircea, la jaf nu ne dăm... case nu aprindem şi biserici nu batjocorim...
MIRCEA : În schimb, ucideţi...
ION : Păi, lupul dacă înhaţă mielul, de ce să-l ucizi, săracul... că doar tot de foame îl ia...
MIRCEA : Bine... bine... îi fi avînd tu dreptate... dar războiul îşi are regulile lui.
ION : Le-o fi avînd, nu zic... dar cine se ţine de ele ?
MIRCEA : În orice caz, voi nu vă ţineţi...
ION : Păi, cum să mă ţin eu cînd femeile le-au batjocorit, oameni nevinovaţi au ucis şi din biserici au făcut grajduri...

www.cimec.ro

Ce să mai spun de ce-au luat cu hapca de la gura săracului... Păi, dacă-i regulă... să fie pentru toți, conaș' Mirceo, așa se cade... Și pe urmă, mai știu că dulăul nu se supără de-l latră coteiul... și dacă o javră mititică năzuiește cu dinții la el, mi ți-l înșfacă de ceafă... îl flocăie o dată, îl bușește de pămînt și-și cată de treabă... Și dă... îs cîini... nu oameni... Conu Florea — că acu' nu-i fac o vină din asta — spunea că nemții îs nație învățată și cu scaun la cap... Noi nu prea cunoaștem la învățătură, ce să zic, dar parcă altfel ne închipuiam noi învățătura asta...

FLOREA : Ai dreptate, Ioane... Ai dreptate...

MIRCEA : În sfîrșit... treaba voastră... Dar ce voiai să-mi spui ?

(Intră Petru al Uădanei.)

Scena 5

Aceiași, Petru al Uădanei

PETRU : Sărut mîna...

ION : Petru ?... Bine-ai venit...

PETRU : Eu, moș Ioane... Iaca iar m-a adus nevoia pe-aici.

ION : N-ai putut trece ?

PETRU : Cum să nu pot ? Trecut... Numai că n-am avut ce face într-o zi și-am plecat c-o patrulă de la tranșeele noastre la ale lor... Și m-au prins iar. Cu zece inși nu eram să mă bat eu singur. Dar știam eu că scăp iar... așa că mare pagubă nu-i... Și iote c-am scăpat.

FLOREA : Ai fugit din lagăr ?

PETRU : Păi ce era să mă mai duc pînă acolo ? Din tren... am sărit... Am venit să vă mai văd și să-mi văd și fata... și mă întorc înapoi, că dăm atac...

ECATERINA *(veselă)* : Cînd, Petre ?

PETRU : Apoi, pe azi, pe mîini... mare lucru de n-o începe.

ION : Mamă... cum aș mai chiui... Și cînd pleci înapoi, Petre ?

PETRU : Păi azi, mîini... oi sta vreo zi și pe la poteră, că-mi plăcu... Am dat de ei la poartă... Ai pază, moș Ioane, ca gheneralii...

ION : Am, Petre... și potera bună... dar căpitan n-avem... De-aceea am venit aici să-l rugăm pe conaș' Mircea... dac-o vrea...

MIRCEA *(trezit)* : Ce spui ? Și ce vreți de la mine ?

ION : Am crezut eu că nu prea-i rost de bucurie... da' să-ți spun că nu-i pagubă de-o vorbă stricată... Uite, conaș' Mircea, ce-i... Noi acu sîntem în poteră patruzeci și trei de suflete și-avem de toate, și puști... și cartușe... oameni vrednici sîntem, fricoși n-avem de ce fi, ascultători am fi... numai un lucru ne strică... n-avem de cine să ascultăm...

MIRCEA : Da. Și ?

ION : Și ne-am gîndit noi că ne trebuie un căpitan...

MIRCEA : Mda.

ION : Și-au zis unii — ce mai la deal la vale, am spus și eu... că tot ești dumneata aici... român de-ai noștri... voinic-voinic... deștept-deștept — ofițer-ofițer... ce să zic... Și-așa ne-am hotărît să te rugăm să fii căpitanul nostru... Iaca asta era...

MIRCEA *(către Florea și Ecaterina)* : Voi știați de asta ?

FLOREA : Da...

MIRCEA : Și care-i părerea voastră ?

ECATERINA : Mai trebuie părerea noastră ?

MIRCEA : Măcar a tatii... Ce zici ?

FLOREA : Despre ce ?

MIRCEA : Despre oferta asta...

FLOREA : Că-i o mare cinste care ți se face... o cinste neașteptată...

MIRCEA : Asta-i părerea ta ?

FLOREA : Nu-ți vine a crede, poate ?

MIRCEA : Nu...

ECATERINA : Mirceo !

MIRCEA : În primul rînd, mă mir cum tatăl meu nu găsește altceva mai bun de zis decît că e o cinste oferta asta de căpitănie a unei bande ce n-are nici în clin nici în mînecă cu armata...

ION : Păi, avem treizei și opt de soldați, conaș' Mircea.

MIRCEA : Ce fel de soldați ?

ECATERINA : Mircea... ia seama ce vorbești.

FLOREA : Lasă-l în pace să spuie... Să-ți răspund eu la întrebarea ta : sînt soldați români...

MIRCEA : Ce caută în codri...

FLOREA : Tu întrebi ?

ECATERINA : Mircea ! Florea, te rog...

FLOREA : Dar lasă-mă-n pace... Și zi, ce caută în codri ? Dar unde-ar trebui să fie ? Răspunde, te rog... ar trebui să fie pe front ? Nu ? Pe front... acolo sînt ostașii vrednici... Acolo ai un frate, dacă nu mă înșel, și-acolo ar trebui să fie toți ! Nu ?

MIRCEA : Și ce-i cu asta ?

FLOREA : A ! Ce-i cu asta ? De ce întrebi atunci ce caută în codri ? Ai vrea să fie vîrîți pe sub paturi ori în ascunzători speciale ?

MIRCEA : Tată ! Dar...

ECATERINA : Floreo... nu mai continua, îmi sfîșie inima discuția asta...

FLOREA : Ție ți-o sfîșie ? A mea e sfîșiată toată !... O rană din care fiece vorbă a lui rupe fărîmiță... Dar cine

www.cimec.ro

eşti tu ? Cine ? Ce vrednicie ai arătat ? Spune !

ECATERINA : Pentru toţi dumnezeii, te rog, Floreo... termină !

MIRCEA : Dar nu-mi trebuie apărarea dumitale, mamă... Ce vină îmi poţi aduce mie la urma urmei ? Ce vină ?

FLOREA : Ce vină ? Nu ştiu cum ai luptat pe front.

MIRCEA : A ! Nu ştii, desigur ?... Atunci c-am fost prins prizonier...

FLOREA : Nu ştiu cum ai fost prins prizonier...

MIRCEA : Dacă ajungi să mă insulţi, atunci prefer să termin...

FLOREA : Nici vorbă... Că nu-ţi convine să spui ce-a fost mai tîrziu... O ştiu !... Că-i ăsta de faţă. *(Arată pe Petru.)*

MIRCEA : Tată !

ECATERINA : Dar mă ucizi, Floreo...

FLOREA : Da... am lovit bine ! Ai dat peste ăsta în lagăr... Şi-ai scăpat, datorită lui... Ai ajuns pînă aici teafăr... datorită tot lui... şi-apoi vezi... asta ştiu... o ştiu bine... o ştiu grozav de bine, chinuitor de bine ! Şi cînd aceste toate le ştim toţi de-aici... mai ai obrazul să arunci insulte unor oameni care au meritul de a-şi cinsti uniforma tîrîndu-şi zilele în codri, fără hrană şi fără culcuş, făcînd aici războiul pe care nu-l pot face dincolo... unde-ar trebui ! Mai ai obrazul ?... Iar cînd aceşti oameni îţi oferă cinstea, cinstea pe care n-aveai dreptul s-o aştepţi... îţi oferă singura reabilitare pe care o poţi avea, tu zeflemiseşti ?

MIRCEA : Dar mi se pare că sînt liber să am o părere, şi o am....

FLOREA : Spune-o... haide...

MIRCEA : E nedemn aceea ce fac ei. Şi mai nedemn ar fi din partea mea să primesc...

ECATERINA : Mircea, ia seama ce vorbeşti.

FLOREA : Lasă-l ! Vreau să-l aud... Şi-aşa ! Este nedemn... Dar cu dreptul căror virtuţi, murdăreşti tu vrednicia, vrednicia unor suflete sănătoase ?

MIRCEA : Cu dreptul convingerilor mele.

FLOREA : Convingeri ? Tu vorbeşti de convingeri ?

MIRCEA : Da... Şi dacă nu-ţi place că stau aici, mîine mă duc şi reintru în lagărul de prizonieri... O ! Aceasta mi-i mai uşor de suportat de mii de ori decît mişelia la care mă îndemni.

ECATERINA : Mircea... îţi pierzi mintile...

FLOREA : Mişelie ? Ce e mişelie ? Să ucizi duşmanii ţării tale ?

MIRCEA : Dar asta înseamnă a-i ucide pe la spate, şi-i mişelie...

FLOREA : Ucide-i prin faţă, ostaş viteaz... Ucide-i prin faţă, ca să nu fie mişelie... Spărgeai geamuri şi strigai război odinioară, cînd nu-l credeai că vine... Şi azi, în miezul lui... în cel mai otrăvitor miez al miezului lui, îmi faci înaltă morală ?

MIRCEA : Ţi-o repet, e o convingere...

FLOREA : Uită-te împrejurul tău şi convinge-te... Vezi satul pustiit... şi hambarele goale, vezi căruţele rămase cu un singur cal... Vezi bisericile batjocorite şi închisorile sfinţite de surghiunul nevinovaţilor, şi uită-te la mine, tatăl tău... Om cu părul alb... vîrît în puşcărie ca un tîlhar de rînd. Uită-te şi admiră-ţi teoriile ! Că mi-ai fost drag, mi-ai fost cel mai drag şi te-am trimis în război cu inima îngheţată de teamă c-o să te pierd... Dar te-am trimis din mîndrie... că neam de neamul meu a fost curat şi şi-a făcut datoria... Nu voiam război... ştii bine, dar a venit şi m-am închinat în faţa lui. Şi-a ajuns războiul la graniţă, la un pas de mine, şi-am început a-l pricepe şi a-l ierta, că era apărare... Şi-au venit încoace duşmanii... şi era luptă pe viaţă şi pe moarte... Şi-n năruirea tuturor gîndurilor mele... în faţa pămîntului meu călcat de duşmani, aveam o mîngîiere — o singură mîngîiere şi-o singură mîndrie... Slăbiciunea, slăbiciunea... greşeala mea... o acopereau copiii mei pe front. Şi tu... tu, cel mai drag mie... Dar într-o bună zi, mi-ai venit... prizonier... scăpat.... Eram vesel, eram fericit... Mă aşteptam, voiam să te văd făcînd lucruri mari... îndreptînd tu păcatele mele, că am păcătuit faţă de pămîntul ăsta, am păcătuit... Şi tu... tu te-ai înfipt aici. Îţi spuneam din gură să rămîi şi sufletul ţipa, urla în mine...: „Du-te... du-te acolo... pe front... Du-te şi te bate !" Şi tu rămîneai... Luni de zile... zi de zi, ceas de ceas... am aşteptat să ţîşnească din ochii tăi, din gura ta hotărîrea... hotărîrea de a pleca... Că nu ţi-o puteam spune eu... Slăbiciunea mea îmi îngheţa cuvintele pe buze. Şi... tu rămîneai, rămîneai aici înfipt să-mi aminteşti veşnic slăbiciunea mea... s-o văd în tine crescută îndoită... înzecită... înmiită... Înţelegi tu chinul ăsta de fiecare clipă ?... Ştii tu ? Poţi tu pricepe ce-a fost pentru mine ziua cînd m-am întors dintre baionete şi te-am găsit totuşi aici, ca şi mai înainte ? Ştii tu ce-ai făcut ? Că mă credeam lecuit şi tare. Şi mă credeam în stare să ucid, să plătesc şi eu măcar o dată cum plătise

www.cimec.ro

Ion de-atîtea ori... Dar mi-ai ieşit înainte, slăbiciune... şi m-ai zdrobit... tu, copil pe care nu te mai vreau de cînd ştiu că eşti cu totul al meu... nu te mai recunosc... Bătrîneţea mea laşă m-a osîndit...? De ce nu m-a apărat tinereţea ta?... De ce? de ce? de ce? dezertorule! *(O convulsie... durere de cap.)*

MIRCEA : Tată!...

ECATERINA : Floreo, termină... Termină odată.

ION : Coane Floreo, lasă, coane, că nu-i nimic...

PETRU : Coane Floreo...

FLOREA *(înăbuşit)* : Ai să ai şi tu o mulţumire... În loc de a ucide cîţiva nemţi, ai ucis pe tatăl tău. Umanitatea îţi va fi recunoscătoare... De ce? De ce, Ecaterino, plătesc eu aşa de scump greşelile?... De ce?... Va să zică, nu vrei...

PETRU : Lasă, coane Floreo, că om rămînea şi fără căpitan, dacă-i nevoie. Măcar că mai drag ni-i era să *(arată la Mircea)*... că multe zile nu mai sînt.

ION : Bravo, Petre... Să trăieşti, căpitane! *(Zgomot afară. Ion iese repede.)*

ECATERINA : Dar ce înseamnă asta?

FLOREA : Ecaterino, pe Andrei al nostru or să-l înainteze căpitan.... Lupta bine Andrei, lupta bine... Spuneau soldaţii, Petru!

ECATERINA : Petru?

FLOREA : Da. A trecut peste tranşeele lor. A stat vreme lungă la regimentul lui... şi a căzut iar prizonier, şi-a scăpat, şi iar pleacă, şi iar... şi iar, şi...

ECATERINA : Floreo! Ce ai?

FLOREA : Vreau să vie Andrei...

ECATERINA *(speriată de delirul lui)* : Floreo...

FLOREA : Nu-i nimic... o clipă de ameţeală.

Scena 6

Aceiaşi, Ion aducînd pe Ungureanu

ECATERINA : Ce-i asta?

FLOREA *(fixează cu ochi fioroşi pe Ungureanu)* : Ha, ha... Noroc mare... Uite c-a venit...

ION : Păi... acu l-am adus, să vă luaţi rămas bun de la el... că nu-l mai vedeţi. I-a venit şi lui veleatul.

PETRU : Da' ce-i, crîşmare?...

ION : Ce crîşmar? Dom' primar nemţesc...

PETRU : Hai?

ION : De pe urma lui a luat conaşu' închisoarea şi eu calea codrului... Ei, acu ţi-a venit veleatul.

FLOREA : Îl iei...

PETRU : Îl iau... să trag clopotele pădurii cu el în streang...

FLOREA : Unde l-aţi găsit?

ION : Era ascuns în livadă... l-au adus oamenii...

FLOREA : Ce cătai în livadă?

UNGUREANU *(clănţănind, livid, descompus)* : Coane Floreo... nu-i adevărat...

ION : Dar în urmă, cine erau cei care s-au ascuns în şanţ?... Are complici.

UNGUREANU : Nimeni... nu era nimeni...

FLOREA : Da' ce cătai la ceasul ăsta pe-aici?... Ha! Ha! Ai văzut bine... A venit vremea răfuielii...

UNGUREANU : Coane...

FLOREA : De ce tremuri? Hai? Că doar nu te-i fi simţind vinovat... hai? *(Rîs.)*

UNGUREANU : Coane Floreo...

FLOREA : Ce-i? Ei, ce mai voiai acu de la mine? Ce mai cătai pe-aici?... Vrei să mă duci iar?

UNGUREANU : Credeţi-mă, cucoane, că n-am fost eu de vină.

FLOREA : Cred, cum să nu cred... Şi hambarele singure s-au golit... Boii singuri au plecat...

UNGUREANU : A fost ordin... coane Floreo, am avut ordin, să dea Dumnezeu să nu...

FLOREA *(izbucnind)* : Taci, năpîrcă, nu spurca numele lui Dumnezeu... Cum de te-a iertat pînă acuma pe faţa pămîntului? Cum?

UNGUREANU : Da' ce-s eu de vină... coane Floreo.

FLOREA : Şi lîngă moarte minţi, ticălosule? Că lîngă moarte eşti... uite-l... îl vezi... el are să-ţi ştie de ştire... îl vezi? Pe mîna lui ai încăput bine...

UNGUREANU : Coane Floreo... să nu vă faceţi păcatul ăsta...

FLOREA : Care păcat...

UNGUREANU : Să nu mă lăsaţi pe mîna lor.

FLOREA : Dar nu cumva ai vrea să te ucid eu? Cum te-aş ucide... Dar nu... nu-mi murdăresc eu mîinile cu tine, păcătosule... Nu... lasă să te spînzure, să-ţi atîrne leşul de creangă... şi să te bată vîntul... slugă nemţească!

UNGUREANU : Coane Floreo... sărut mîna, coane Floreo...

FLOREA *(îl izbeşte în lături)* : Departe de mine... departe. *(Se simte atras, parcă ar vrea să-l apuce de gît. Se scuturã.)* Nu! Ion... are să-ţi vie de hac. Ion... auzi? Uite-l ici... Vezi în ochii lui cum te cheamă moartea... uită-te bine.

UNGUREANU : Coane Floreo... fie-vă milă de mine...

www.cimec.ro

FLOREA : Ceri milă ? Da' ai avut tu milă de cineva vreodată ?
UNGUREANU : Coană Ecaterino... să vă dea Dumnezeu sănătate.
FLOREA : Pleacă din faţa ei... Pleacă...
UNGUREANU : Dar am copii, coane Floreo... Coană Ecaterino... am copilaşi...
FLOREA : Şi eu am...
UNGUREANU : Moş Ioane...
ION *(ţintă, fioros)* : Vrei ceva ?
UNGUREANU : Să nu mă omoriţi... *(Plîns.)*
FLOREA : Nu ţi-e ruşine, să plîngi ca o muiere...
UNGUREANU : Coane Floreo... sărut mîinile... *(Urea să fugă.)*
ION *(îl prinde de gît)* : Oho !... Stai la judecată... Ce poftă aş avea eu să te gîtuiesc aşa, încetişor... aşa.
ECATERINA *(ţipăt)* : Ioane ! Lasă-l !
UNGUREANU : Aşa, coană Ecaterină... Dumneata eşti suflet bun... în genunchi te rog... Apără-mă, coană Ecaterină... *(Se aud împuşcături. Ungureanu se ridică. Împuşcături mai dese... Ungureanu începe a rîde... E scăpat de primejdie.)* Aha ! Au venit... Aha !
ION : Cine-s ?
UNGUREANU : Nu te răsti !... Straja... a venit... Aha ! Mă spînzuraţi ?
ION : Conaş' Mircea, hai afară... că de-acu nu mai este de ales ! Toţi sîntem la primejdie.
FLOREA : Răspunde, Mircea !
PETRU : Ce facem cu ăsta ?
UNGUREANU *(incet)* : Să nu te duci. Scapă-mă, şi te scap şi eu. *(Mircea, îngrozit, se dă în lături.)*
FLOREA : Nu răspunde ! Să rămîie aici să-l păzească pe Ungureanu, ori să fugă cu el... Să fugă... Amîndoi... tot o apă... tot o apă...
MIRCEA : Tată !
FLOREA : Daţi-mi o puşcă mie...
ECATERINA : Floreo, ce vrei să faci ?
FLOREA : Tu du-te imediat la fetiţe... Staţi laolaltă. Ce face Andrei ?
ION : ...Du-te. Daţi-mi o puşcă.
MIRCEA : O puşcă. I-a mea ! *(Apucă puşca. Lui taică-su.)* Rămîi aici.
ECATERINA } *(înnebuniţi de*
FLOREA } *bucurie)* : Mirceo !!
FLOREA : Mirceo... *(Urea să spuie ceva, nu poate ; cu greutate, urlînd aproape.)* Am cîştigat un băiat !... Am cîştigat !
MIRCEA *(celorlalţi)* : Haidem ! *(Ies.)*
FLOREA : Am cîştigat un băiat ? Ecaterino, de ce plînge Mircea ? De ce plînge acuma? *(Împuşcături aproape.)* Du-te la Anica... du-te... să fii ferită, că aici poate vin gloanţe... *(Un geam spart.)* Du-te... *(Ecaterina iese.)*

Scena 7

Florea, Ungureanu

(Împuşcături multe afară)

UNGUREANU : Dă-te într-o parte să plec...
FLOREA : Ce ?
UNGUREANU : Dă-te la o parte.
FLOREA : Eşti nebun ?
UNGUREANU : Aha ! Mă spînzuraţi ? Vă spînzur eu pe toţi... Pe toţi... Că-s douăzeci afară... douăzeci de voinici, nemţi !... Aha ! Mă spînzuraţi... V-arăt eu...
FLOREA : Taci.
UNGUREANU : V-arăt eu spînzurătoare...
FLOREA : Taci, ticălosule...
UNGUREANU : Auzi... Tot mai multe... tot mai tare... Vin şi te urci... te urci încet spre spînzurătoare.
FLOREA : Taci. Taci... că...
UNGUREANU : Aha ! Rîdeai ? Rîd eu acum...
FLOREA : Taci... Taci, bestie ! Taci !
UNGUREANU : Spînzurătoarea...
FLOREA *(s-a repezit la el, îl strînge de gît... Începe tunurile departe. Împuşcături tot mai tari)* : Mă spînzuri ? Mă spînzuri ?
UNGUREANU : Coane...
FLOREA *(innebunit)* : Spînzură-mă... Spînzură-mă... Spînzură-mă... Încet... aşa... încet. *(Îl îngenunche, îl lasă jos treptat.)* Nu da din mîini... încet... aşa... aşa... încet... încet... Dă drumul lui Andrei... s-a dus... A scăpat Andrei... *(Rămîne uitîndu-se la el şi rîde. Tunul s-aude tot mai tare. Împuşcăturile, idem.)*

Scena 8

Florea, Ecaterina

(Afară, zorile)

ECATERINA : Florea... Mircea a fost împuşcat... Mircea...
FLOREA : Sssst ! Mircea plînge... Tu ştii de ce plînge ? Pentru că vine Andrei...
ECATERINA : N-auzi ? Mircea a murit... Florea... Ce-i asta, Florea ?
FLOREA : Vreau să vie Andrei. *(Apoi, violent.)* Mă spînzură... *(Crescendo.)* Mă spînzură !... *(Se repede la geam, îl deschide, urlînd.)* Veniţi... Mă spînzură... Andrei... Andrei... Mircea plînge... Veniiţi !...

C O R T I N A

Desene de VICTOR ION POPA

www.cimec.ro

PRIN TEATRELE DIN ȚARĂ

Galați

Poate, mai mult decît alte colective din țară, Teatrul de Stat din Galați a fost, de-a lungul scurtei sale istorii, rampa de lansare a unor veritabile talente și personalități artistice. Cine urmărește retrospectiv biografia acestei instituții, constată că aici a existat întotdeauna un spirit de emulație tinerească și entuziastă, că fiecare stagiune a încercat să impună ceva valoros, uneori nou, uneori îndrăzneț, uneori numai ieșit din comun, transcriind astfel pe diagrama evoluției sale nu o linie foarte dreaptă — e adevărat — dar pronunțat ascendentă. Chiar din prima sa stagiune (16 septembrie 1955), noul colectiv se distinge la Decada dramaturgiei originale din 1956, cînd i se atribuie Premiul I ; obține apoi, la Decada din 1961, Premiul III, cu numeroase distincții individuale, și își propune în continuare să nu dezmintă debutul de bun augur. Teatrul din Galați și-a pus în permanență problema prestigiului și a ținutei pe care — dacă n-a rezolvat-o întotdeauna cum se cuvine pentru el însuși — a rezolvat-o în parte pentru unii dintre membrii săi, care și-au făcut aici ucenicia scenică (regizorul Valeriu Moisescu, actrițele Gina Patrichi, Dana Comnea, Genoveva Preda, actorii Mihai Pălădescu, Ștefan Bănică, Dumitru Dunea, Ion Niciu), sau simpla verificare profesională (regizorii Crin Teodorescu, Vlad Mugur, Dinu Cernescu). Astăzi — în a zecea stagiune a colectivului gălățean — se pune problema cristalizării unor criterii precise și limpezi de conduită, care să aducă și să asigure teatrului rîvnita *maturitate de gîndire și de acțiune.*

Nu ne înșelăm dacă vom spune că teatrul și-a formulat aceste criterii. Oferind mai întîi membrilor săi un program complex și pretențios, cu zece premiere, dedicate în bună parte dramaturgiei române de ieri (două titluri) și de astăzi (patru titluri), cuprinzînd nume aproape uitate din dramaturgia universală (Plaut), sau pentru prima dată oaspeți ai acestei scene (Shakespeare, Sherwood), oferind apoi răspunderea concretizării artistice a acestui program atît unora dintre membrii săi, cît și unor oameni de teatru dinafară. Se stimulează astfel aici confruntarea deschisă și nepărtinitoare a valorilor, spre folosul tuturor și al teatrului în primul rînd, a cărui conducere se dovedește chibzuită și înțeleaptă (director : Ion Maximilian). Mărturie — spectacolul *Surorile Boga* de Horia Lovinescu, prezent și la Decada teatrelor dramatice din iunie a. c., realizare substanțială, moment de vîrf în activitatea teatrului gălățean, în apropierea căruia se situează și *Pădurea împietrită* de R. Sherwood (de menționat : ambele, în regia lui Gh. Jora și scenografia lui M. Tofan). Între aceste două producții, care constituie începutul și sfîrșitul stagiunii, ascensiunea echipei înregistrează o altitudine medie, în general ferită de riscuri și pași șovăitori, dar sub care coboară uneori — poate — din

www.cimec.ro

prea mare timiditate (cînd joacă *Conu Leonida*) și peste care mai cutează să urce altă dată, cu prea mare îndrăzneală (cînd joacă *Mult zgomot pentru nimic*).

Numărul mare de premiere implică și o diversitate tematică, o varietate de genuri și stiluri dramatice.

Ce susține corespondența între text și imagine scenică, între intenție și realizare, în spectacolele semnate de Gh. Jora, prim-regizorul teatrului? O gîndire limpede și fermă, o deslușire atentă a proceselor psihologice și o caracterizare exactă, revelatoare a tipurilor, ceea ce se și explică, de altfel, prin știința sa de a alcătui distribuții echilibrate, rotunde. Spectacolele sale au ceea ce se cheamă dramatism, au atmosferă și intensitate; numai o scînteie de ritm le lipsește uneori...

Un spectacol mult discutat este comedia shakespeareană *Mult zgomot pentru nimic*, pusă în scenă de Andrei Brădeanu, regizor la Studioul de Televiziune. Montarea a stîrnit opinii controversate, surprinderea unora, indignarea altora... Explicația este simplă. Regizorul și-a propus o variantă modernă a bătrînei comedii, un fel de balet grațios și ironic în care protagoniștii să se amuze copios de contorsiunile unei intrigi puțin desuete, dar n-a găsit și cele mai fericite resurse de fantezie și inventivitate pentru desăvîrșirea acestei intenții, n-a fost destul de sigur și atent cu ramificațiile tuturor sensurilor care derivă de-aici. Contradictoriu, spectacolul pendulează între momente demne de reținut și altele confuze, stridente, deconcertante într-adevăr, pentru că, de la un moment dat, parodia se îngroașă fără rost, și actorii prea se amuză uneori cu personajele.

Regizorii Ion Maximilian și Ion Dinescu (ultimul, de la Teatrul din Brăila) se păstrează în realizări conștiincioase, care nu denaturează spiritul textului și evită, deopotrivă, excesul de modernitate ca și anacronismele în *Mitică Popescu* și *Se caută un mincinos*. Poate, în ce privește limpezimea ideii și omogenitatea ansamblului, primul spectacol ar fi cerut mai mult efort din partea respectivului regizor.

În cadrul studioului experimental, actorul Mircea Constantinescu-Govora a regizat un spectacol Caragiale, compus din *Conu Leonida față cu reacțiunea* și *O noapte furtunoasă*, surprinzător diferențiate între ele. Prima înscenare trădează un manierism desuet, cu recrudescențe de superficialitate și vulgaritate, în timp ce a doua atestă un vioi conducător de scenă, cu inventivitate, care — de pildă — extinde cadrul de joc și asupra exteriorului casei de la nr. 6 a celebrului Titircă Inimă-Rea și știe să fructifice în mod spiritual ideea. Un alt regizor promovat din rîndul actorilor este Eugen Tudoran, care semnează spectacolul cu piesa lui Mirodan *Noaptea e un sfetnic bun* (al treilea în activitatea sa) și deocamdată ni se relevă doar ca un atent distribuitor al accentelor de joc.

O deplină corespondență între regie și scenografie (Mihai Tofan) am găsit în *Surorile Boga* și *Pădurea împietrită*. Pentru piesa lui Sherwood bunăoară, scenograful bucureștean creează o zonă cu umbre și sclipiri stranii, fără orizont, în care naufragiază parcă o navă singuratică și disperată, barul M. Q. „Mesa neagră". O flagrantă nepotrivire, după părerea noastră, între cele două compartimente am observat la *Mitică Popescu*, unde decorul de operetă al lui Adalbert Wilke contrastează în mod supărător cu realismul regiei și al textului, în primul rînd. Foarte ingenios, funcțional, servind mai bine decît însăși regia ideea spectacolului, este decorul lui D. Georgescu la *Mult zgomot pentru nimic*, după cum corect și cu oarecare eleganță ni se înfățișează cadrul conceput de Napoleon Costescu pentru comedia *Se caută un mincinos*.

Colectivul actoricesc, numeros și divers, este alcătuit în majoritate din tineri. Cum era de așteptat, acoperirea celor zece distribuții din repertoriul stagiunii a solicitat contribuția directă a întregului colectiv, și chiar, în unele cazuri, prezența repetată a unor actori în două sau mai multe piese. Firește, la o analiză atentă, unele cerințe de distribuție nu par a-și fi găsit și rezolvarea cea mai fericită (Dogberry din *Mult zgomot pentru nimic* — Mihai Ioniță; Conu Leonida — Mitică Iancu); alteori nu au ajuns la nivelul de exigență și omogenitate pe care-l puteau atinge într-o variantă diferențiată (Benedick — Mihai Mihail, în piesa lui Shakespeare; Mitică Popescu — Eugen Tănase, în piesa lui Camil Petrescu). Ceea ce dorim să subliniem aici este însă *rigurozitatea profesională* a ansamblului. Aproape toate reprezentațiile exprimă ambiție unanimă în această direcție și determină permanentizarea unui climat fertil aspirațiilor și căutărilor îndrăznețe. (Contribuie pe această linie studioul experimental, înființat anul acesta; în cadrul studioului, lecțiile de mișcare și coregrafie antrenează cu regularitate un număr mare de participanți, iar discuțiile inițiate se extind în preocupările și practica întregului colectiv.)

Alături de artiștii emeriți Jeny Moruzan și Laurențiu Mărgineanu, care obțin rezultate remarcabile, prima în Jivca din *Doamna ministru* (o reluare), al doilea în Ghighi Mirescu *(Surorile Boga)*, și — presupunem, pentru că premiera nu avusese încă loc — în Euclion din *Aulularia*, menționăm prezența altor cîtorva actori cu personalitate scenică

www.cimec.ro

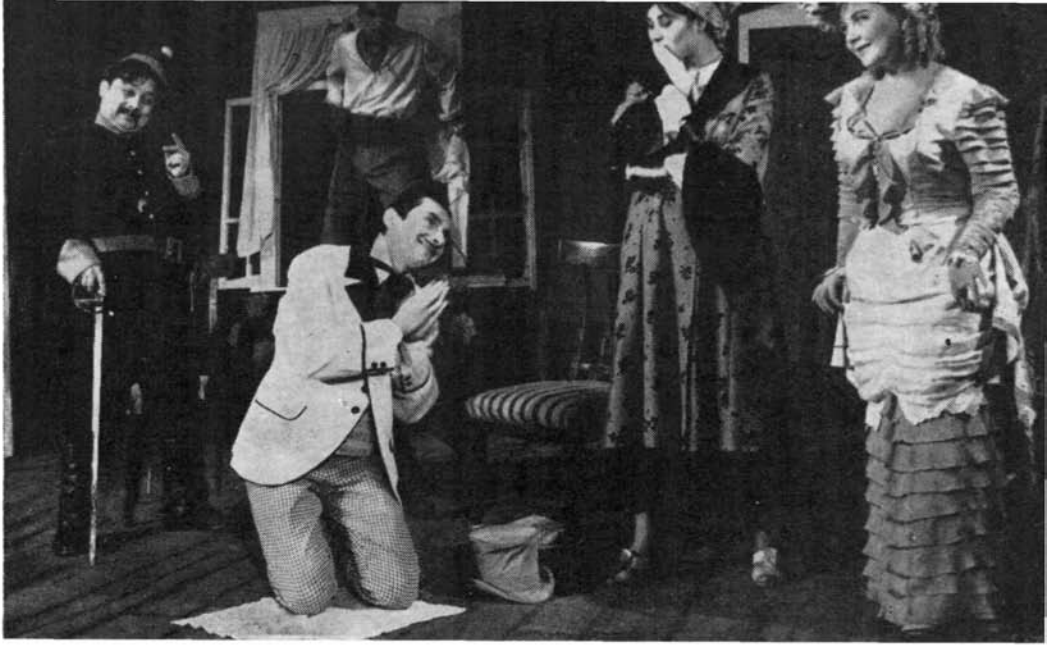

Mitică Ionescu (Ipingescu), Petru Gheorghiu (Chiriac), Mihai Mihail (Rică Venturiano), Florina Cercel (Veta), Stela Popescu (Zița) în „O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale

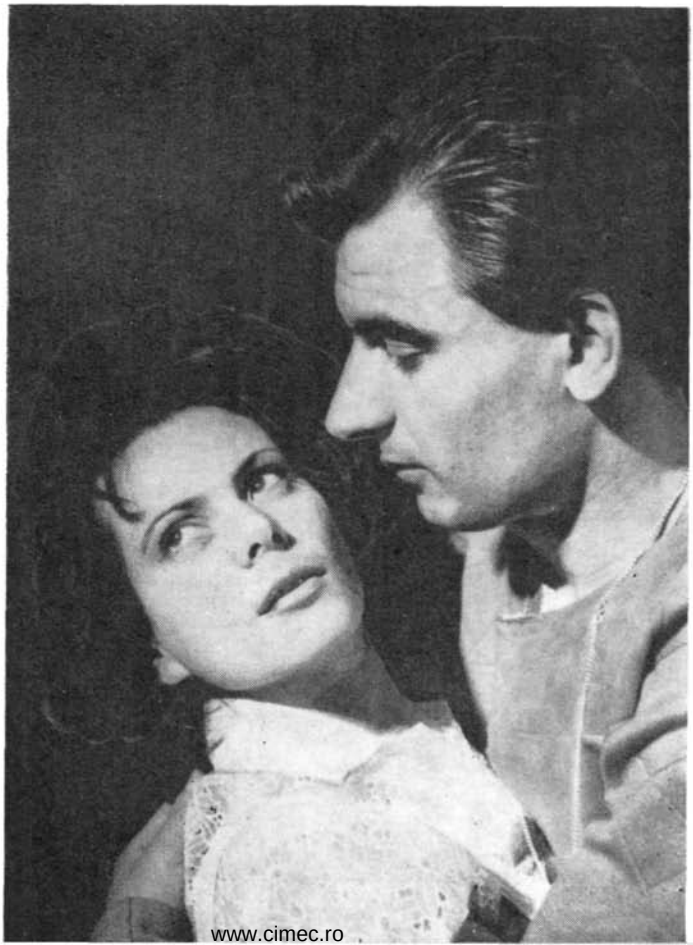

Anca Neculce-Maximilian (Ioana Boga) și Petru Gheorghiu (Pavel Golea) în „Surorile Boga" de Horia Lovinescu

www.cimec.ro

viguroasă, complexă: Florina Cercel, Anca Neculce-Maximilian, Stela Popescu-Temelie, Eugen Tănase, Mircea Constantinescu-Govora. Pentru Florina Cercel, primul an de teatru înseamnă și afirmarea unei surprinzătoare maturități scenice, verificată de altfel de la primul ei rol de virtuozitate în piesa lui Aurel Baranga, *Fii cuminte, Cristofor!* (dublul personaj Anca-Emma) și confirmată apoi în expresivele portretizări ale Soniei *(Mitică Popescu)*, Margaretei *(Mult zgomot...)* și Paulei *(Pădurea împietrită)*, sau în matura întruchipare a pretențioasei Veta din piesa lui Caragiale. O sugestie: să-și asculte cîteodată mai puțin propria sa voce și mai mult pe a celorlalți. Adică, așa cum procedează colega ei, Anca Neculce-Maximilian, o actriță interiorizată, cu un timbru plăcut, care obține o frumoasă creație în rolul Ioanei din *Surorile Boga* și creionează cu finețe psihologică portretul dificil al tinerei Gaby din *Pădurea împietrită*. Îmbogățindu-și registrul și cu un rol de comedie, Beatrice *(Mult zgomot...)*, îl rezolvă frenetic, amuzîndu-se *atît cît trebuie* de meandrele sufletești ale personajului. În interpretarea unei tinere și temperamentale actrițe ca Stela Popescu-Temelie, celebra „Ziță" e pe cea mai bună linie caragialească. Eugen Tănase și Mircea Constantinescu-Govora sînt de asemenea doi actori cu o marcată personalitate artistică, jocul celui dintîi caracterizîndu-se printr-o pronunțată luciditate, al celui de-al doilea printr-o inteligentă concentrare. Distribuirea lui Eugen Tănase în rolul titular din *Mitică Popescu* o socotim discutabilă, tocmai pentru că actorul este prea lucid și se reține, refuzîndu-și manifestările de spontaneitate și bravadă cuceritoare pretinse de personaj. În acest spectacol și Mircea Constantinescu-Govora e mai nesigur în caracterizarea scenică fugară a Secretarului general, spre deosebire de interpretarea dată lui Duke Mantee din *Pădurea împietrită*, pe care o realizează cu deplină siguranță. Aici, actorul dă adevărata măsură a posibilităților sale, e natural (așa cum e și în Don Pedro din piesa lui Shakespeare), sobru, domină scena, realizînd una din cele mai izbutite creații din spectacol.

Întîlniri edificatoare ne-au prilejuit și alți interpreți, dintre care menționăm întîi pe Mihai Mihail. Tînăr de o subtilitate scenică evidentă, acest actor, discret în relațiile cu partenerii, manifestă predilecție pentru rolurile de tonalitate poetică gravă, filozofică, pe care e bine că le încearcă perseverent de-a lungul stagiunilor (amintim Învățatul din *Umbra*, Celestino din *În lumea apelor*, Mihai Mereuță în *Surorile Boga* și Alan Squier în *Pădurea împietrită)*; dar dobîndește depline sufragii, după părerea noastră, într-un rol de comedie, Rică Venturiano, în care se arată neașteptat de original și sugestiv. Petru Gheorghiu, aflat la primul său an profesional, dovedește o maturitate incontestabilă în roluri de interiorizare (Pavel Golea din *Surorile Boga)* și e mai puțin maleabil, mai puțin sigur, acolo unde i se cere un efort compozițional (Chiriac din *Noaptea furtunoasă* sau Boze din *Pădurea împietrită)*. Se remarcă, de asemenea, Gheorghe V. Gheorghe, realizatorul unui Thodoros abil, spiritual, în *Se caută un mincinos*, unde îl dublează cu o ironică prestanță Lucian Temelie; menționăm apoi pe Monu Grün, firesc și comunicativ în Jean Goldenberg din *Mitică Popescu*, expresiv în Miluță Petrescu din *Surorile Boga;* pe Minodora Condur pentru volubilitatea manifestată în Hero din *Mult zgomot...* și pentru sugestivul travesti în rolul lui Spiridon din *Noaptea furtunoasă* (nu și pentru Efimița din *Conu Leonida);* pe Mihai Ioniță pentru izbutita compoziție în rolul Casierului din *Mitică Popescu*, pentru creația sa în rolul lui Alion din piesa lui Mirodan și, cu unele rezerve, în Jackie din *Pădurea împietrită*; în sfîrșit pe Ioana Ioniță, o actriță înzestrată și expresivă, puțin solicitată în actuala stagiune, care creează un spiritual personaj shakespearean (Ursula — *Mult zgomot...).* Un actor des folosit al colectivului este și Constantin Săsăreanu, prompt și serios în rezolvarea atribuțiilor sale, pîndit însă de o anume uniformizare a jocului, căci prea puține elemente se deosebesc în întruchiparea unor personaje atît de diferite, ca Anatol *(Noaptea e un sfetnic bun)*, Directorul *(Mitică Popescu)*, Jason Maple *(Pădurea împietrită)*. De asemenea, o anume monotonie, o pală de manierism se strecoară parcă în jocul Margăi Georgescu care, după o caracterizare izbutită a Valentinei *(Surorile Boga)*, nu mai este personajul Georgeta Demetriade *(Mitică Popescu)*, ci, uneori... Marga Georgescu însăși. În încheiere, vom enumera încă două-trei nume: Marcela Stoica (Tzeni din *Se caută un mincinos)*, Leny Ștefănescu (Ana din *Mitică Popescu)*, Grigore Chiriţescu (Ferechis din *Se caută un mincinos*, Leonato din *Mult zgomot...*), Ion Ulmeni (Jupîn Dumitrache din *O noapte furtunoasă*, Bunicul Maple din *Pădurea împietrită)*.

Așadar, o echipă cu individualități formate, diverse, cu însușiri certe, de sobrietate artistică, pe care cerințele ulterioare ale unui program exigent și ceva mai consecvent o vor suda, fără doar și poate, mai mult și mai temeinic, spre folosul lor și al artei noastre teatrale în general.

C. Paraschivescu

www.cimec.ro

În această stagiune, Teatrul de Stat din Reşiţa a prezentat în premieră *Inspectorul de poliţie* de J. B. Priestley, *Mizerie şi noblețe* de E. Scarpetta, *Montserrat* de E. Roblès şi *Dragoste, poveste nouă* de H. Nicolaide şi I. Berg ; din stagiunea trecută, a reluat *Noaptea e un sfetnic bun* de Al. Mirodan, *Fii cuminte, Cristofor !* de A. Baranga şi *Hipnoza* de Şt. Berciu.

Repertoriul e, după cum se vede, eterogen ; la baza alcătuirii lui nu au stat criterii artistice limpezi, dorinţa de a aborda scrieri noi, cu o tematică contemporană majoră, sau opere dramatice valoroase din trecut. Nu a fost luat în consideraţie nici măcar un factor atît de important ca publicul. Mă gîndesc nu atît la cerinţele de moment ale publicului, ci la legătura permanentă ce se cere stabilită cu spectatorii, la gustul ce trebuie să fie educat şi orientat prin opere importante din repertoriul naţional şi universal. Rezultatul : o sală de obicei pe jumătate goală, un public întîmplător. Situaţie anormală într-un centru industrial caracterizat printr-o reală şi efervescentă mişcare teatrală de amatori. (Entuziasmul şi munca aplicată a amatorilor explică şi confirmă succesul de care se bucură spectacolele lor.)

În colectivul teatral circulă ideea că reşiţenii, ca spectatori, reprezintă o categorie specific „neteatrală" şi că lipsa de afluenţă la *toate* spectacolele se datoreşte tocmai acestei „nereceptivităţi în faţa fenomenului teatral". Aşa să fie ? Atunci, cum se explică sălile pline la spectacolele teatrului de amatori ?

Cred că doi factori principali — repertoriul şi regia — cîntăresc greu în această situaţie.

Repertoriul nu ia în consideraţie nici necesităţile de creştere ale colectivului actoricesc, evoluţia diferiţilor actori, folosirea lor cît mai judicioasă. E limpede că nici *Dragoste, poveste nouă*, nici *Hipnoza*, nici dramoleta italienească nu ridică în faţa actorilor probleme de creaţie, un studiu menit să completeze lacunele formării lor sau să valorifice virtuţi reale. De aceea, transpunerea scenică a acestui repertoriu eclectic este pur formală : prezentare superficială a intrigii, a acţiunii în sine, golite de semnificaţii, de idei.

Inspectorul de poliţie, în regia lui C. Anatol, este o înscenare sumară, cu personaje care — ostentativ conturate — vorbesc fără convingere despre probleme de conştiinţă, se agită în situaţii dramatice, dar care parcă nu le interesează. E un dezinteres ce se transmite contagios sălii. Spectacolul este, de fapt, un text memorat şi recitat, lipsit de motivare psihologică, indiferent faţă de contextul social şi uman al piesei. *Montserrat*, tot în regia lui C. Anatol, l-am văzut într-o duminică dimineaţă : sala, pe jumătate goală, era populată de un public alcătuit în cea mai mare parte din elevi între 12—14 ani. Personajele, schematizate, prezentate emfatic, îşi reduceau jocul la cîteva gesturi neconvingătoare. Scena finală, care se vrea plină de semnificaţii umane, a fost inadmisibil de lacrimogenă. *Mizerie şi noblețe*, în regia lui Eugen Vancea, suprasolicită adesea pînă la vulgaritate „temperamentul italian".

Jeny Petrescu (Concetta), Ion Hidişan (Felice), Valentin Rusmiro (Pasquale), Tanţa Lake Albuleanu (Luisiella), Constantin Nădejde (Giacchino), George Şofei (Gaetano) în „Mizerie şi noblețe" de Ed. Scarpetta

www.cimec.ro

Constantin Porsa (Arthur), Iuliana Doru (Sheila), Aura Rîmniceanu (Sybil), Victor Popescu (Inspectorul Goole) în „Inspectorul de poliție" de John Priestley

Noaptea e un sfetnic bun de Al. Mirodan i s-a părut, probabil, regizoarei Neli Iurașoc-Gheorghiu nu îndeajuns de limpede ; de aceea, a introdus o „voce", un fel de comentar „off", cu un text recitat pe un ton ultrapatetic, cu accente dulcege, în timp ce actorii sînt imobilizați într-un con de lumină !

Aceeași regizoare a pus în scenă și *Fii cuminte, Cristofor !* de A. Baranga. Și aici întîlnim aceeași „fantezie" regizorală : pe scenă apare, în chip de prolog, un comper în frac, care spune replica Ancăi din final.

Probabil, pentru a ne introduce în atmosfera sugerată de cuvîntul „cadril", și deoarece se insistă foarte mult pe metafora „balului", acest „om în frac" creează mai întîi o atmosferă de operetă, pentru ca, apoi, problema „fidelității conjugale" să fie tratată cu o gravitate inexistentă în text.

Și *Hipnoza* de Șt. Berciu a fost lucrată (de E. Vancea) la modul grav. Deși piesa polițistă are faima de a fi „de casă", spectacolul nu se bucură de adeziunea publicului. Nu e de mirare : acțiunea trenează și, în afară de cîteva momente, izbutite pe plan actoricesc, reprezentația e greoaie.

În afară de *Inspectorul de poliție* (scenografia Romulus Peneș, de la Opera de Stat din Timișoara), decorurile celorlalte spectacole sînt semnate de Ovidiu Moșinski. Numai în *Hipnoza* se vede ideea scenografului de a delimita forțele ce se ciocnesc în spectacol, deși decorul păcătuiește prin exces de funcționalism ; în toate celelalte spectacole, scenografia este prea puțin inspirată, obsedată coloristic de nuanța unui violet murdar și lăsînd impresia de prăfuit, de vechi. O pată de culoare domină și decorul la *Mizerie și noblețe,* un fel de reconstituire în roz și argintiu, amintind teatrul învechit de operă.

Spectacolele puse în scenă de regizori veniți dinafară alunecă pe panta degradării din cauza lipsei unui control regizoral permanent. În general însă, deficiențele regiei sînt prea grave și împiedică o analiză exactă a posibilităților colectivului actoricesc. În colectivul teatrului din Reșița sînt actori de diferite generații; grupul de tineri, proaspăt veniți de pe băncile Institutului, riscă să alunece în diletantism, neavînd o îndrumare competentă necesară. Căci, o bună interpretare depinde de calificare și concepție, de bogăția de idei și de zestrea artistică a regiei. Darurile felurite și deosebirile de formație ale colectivului de actori ar fi putut fi valorificate, utilizîndu-se pînă și cele mai slabe însușiri ale interpreților, dacă o asemenea îndrumare regizorală, calificată și atentă, s-ar fi manifestat cu consecvență. Dar, după cum spuneam mai sus, problema regiei este, neîndoios, problema nr. 1 a teatrului reșițean.

Departe de a fi „ateatral", publicul reșițean este un public exigent, iubitor de artă. Dovadă, numărul mare (3.000) de televizoare, care împănează orașul. Acest public are, de aceea, nevoie de un teatru în măsură să răspundă unor cerințe intelectuale și culturale corespunzătoare.

Irina Vrabie

www.cimec.ro

RADU BELIGAN ŞI LIVIU CIULEI DESPRE CONGRESUL AL XI-LEA AL I. T. I.

interpretarea modernă a clasicilor

Între 20 şi 27 iunie 1965, a avut loc în Israel, la Tel-Aviv, al XI-lea Congres al Institutului Internaţional de Teatru. Cu această ocazie s-au întîlnit oameni de teatru din peste 30 de ţări, actori, regizori, scenografi, dramaturgi, cronicari, care şi-au expus punctul lor de vedere în problema interpretării moderne a pieselor clasice. Printre participanţi s-au numărat: Luigi Squarzina — directorul Teatrului Stabile de la Citta di Genova; Jean Meyer — membru onorific al Comediei Franceze; M. I. Ţariov — artist al poporului, secretarul centrului sovietic I.T.I.; P. A. Markov — teatrolog sovietic; Richard Schechner — directorul revistei americane „Tulane Drama Review"; regizorul Alan Schneider — directorul noului teatru Arena Stage din Washington; Henry Popkin — cronicar al ziarelor „New York Herald Tribune", „New York Times"; Jack Wittika — directorul Teatrului Naţional din Finlanda; Carl Ohman — directorul Teatrului Naţional suedez; René Hainaux — actor al Teatrului Naţional din Bruxelles şi redactor-şef al publicaţiei I.T.I. „World Theatre"; Jean-Louis Roux — fondatorul unui teatru experimental din Canada; Ossia Trilling — cronicar englez; Kosta Spaic — decanul Academiei de artă teatrală din Zagreb. Delegaţi ai ţării noastre la acest congres au fost Radu Beligan şi Liviu Ciulei. De la ei am aflat detalii asupra lucrărilor congresului. Discuţiile prezidate de Paul-Louis Mignon — preşedintele Comitetului publicaţiilor I.T.I. şi secretarul Centrului francez — au avut caracterul unor schimburi libere şi improvizate, vii şi dinamice. Multe spectacole bucureştene au fost date ca exemplu de izbutite spectacole moderne după piese clasice. Lipsa unei ordini dinainte stabilite şi a textelor scrise pe care, în asemenea ocazii, vorbitorii le citesc, a permis ca şedinţele de lucru ale congresului să decurgă într-o atmosferă de destindere, prielnică dialogului intelectual.

Invitaţi în redacţia noastră, Radu Beligan şi Liviu Ciulei ne-au vorbit pe larg despre felul în care s-a desfăşurat congresul. A început Liviu Ciulei:

— Importanţa unui congres al oamenilor de teatru din toată lumea, sub egida I.T.I. — instituţie-trăsătură de unire a tuturor curentelor şi aspiraţiilor nobile ale artei scenice — ni se pare că se poate subîmpărţi în cîteva puncte. Întîi: semnificaţia, simbolul pe care o asemenea întîlnire le constituie şi pe care le-am rezuma în efortul oamenilor de teatru de pretutindeni, depus în folosul umanităţii, al progresului şi al păcii. Apoi, posibilitatea de a constata că în limitele unor concepţii de viaţă şi de artă deosebite, totuşi ţelurile converg spre acelaşi punct, spre aceleaşi orizonturi şi, iarăşi în ciuda acestor limite, că problemele de viaţă socială în contextul lor istoric nu pot fi eludate din arta scenică. În al treilea rînd, contactul direct, nemijlocit, cu personalităţi artistice

www.cimec.ro

din toată lumea, preocupate de aceleași probleme și idealuri profesionale și vorbind din ce în ce, în funcție de contextul istoriei, o limbă mai asemănătoare.

— *Care au fost subiectele abordate în discuțiile congresului?*

— Într-un congres ca cel care a avut loc, sigur că o mare parte din discuții se referă la măsurile organizatorice, privind următorii doi ani, la programarea activității de întărire a legăturilor internaționale ale vieții teatrale. Alături de aceste necesare discuții organizatorice, care au condus la stabilirea unui plan de măsuri, și-au găsit loc, și în proporție mai mare decît în alte congrese, discuțiile teoretice. S-au discutat probleme naționale tipice, apărute în viața teatrală a diferitelor țări, cum ar fi: reducerea numărului de spectatori; influența prea puternică a unei critici lăsate în voia liberului arbitru al gustului individual și impusă prin forța tirajului unei publicații; concurența și influența televiziunii; descompunerea sau imposibilitatea compunerii unor colective teatrale stabile în Occident, din cauza atracției exercitate asupra actorilor de către televiziune și film etc. În cadrul unei comisii de specialiști s-au purtat discuții asupra formației profesionale a actorului, atît în școală cît și în munca de toate zilele, la care s-au adus importante comunicări. În sfîrșit, tema profesională discutată în principal, despre punerea în scenă modernă a teatrului clasic, a prilejuit dezbateri de amploare, începînd cu delimitarea noțiunii de clasic.

— *Au existat luări de poziție interesante?*

— Părerile contradictorii ale tradiționaliștilor s-au încrucișat cu părerile moderaților și cele ale modernistilor intransigenți. De pildă, Jean Meyer — care a condus mai mulți ani echipa Comediei Franceze — a pledat pentru respectarea stilului clasic; Luigi Squarzina, animatorul Teatrului Stabile din Genova, care a pus recent în scenă spectacolul *Troilus și Cresida* în uniforme de parașutiști, a susținut contrariul; iar directorul revistei „Tulane Drama Review", Richard Schechner, afirmînd că, în fond, textul este materia primă din care se clădește spectacolul, așa cum din cărămizi se clădește o construcție, a socotit că acest text, nu numai că poate fi modificat (în felul în care Brecht a modifcat, de pildă, *Coriolan*), dar că se pot lua și paragrafe din alte opere ale aceluiași autor și introduce în spectacol, atunci cînd este nevoie. În continuare, Ossia Trilling a arătat că, într-un spectacol shakespearean, chiar la Stratford, au fost introduse circa 150 de versuri, parte din alte opere shakespeareene, parte scrise ad-hoc în stil shakespearean, pe care nici un critic n-a putut să le detecteze.

O discuție care a definit atitudinile multora a fost cea purtată în jurul unei observații a lui Jean Meyer. Acesta a remarcat că, în textul clasic, indicațiile de regie sînt foarte puține; dar cînd există, ele trebuie analizate și respectate. Jean Meyer dădea ca exemplu indicația de regie, singura, din *Avarul* de Molière: Harpagon, în clipa în care descoperă dispariția casetei, intră în scenă, conform notației din Molière, „fără pălărie". Studiind conținutul acestei indicații, Meyer susținea că pălăria era simbolul demnității, în epoca Regelui-Soare, și că personajele nu se despărțeau de ea niciodată, indicația lui Molière desemnînd așadar pierderea demnității. Jean-Louis Roux din Canada a replicat că asemenea indicații, respectate întocmai, în fața unui public care umblă în mod obișnuit cu capul descoperit, și-ar pierde sensul lor clasic și că ar fi mai degrabă necesară găsirea unui corespondent pe înțelesul spectatorilor contemporani.

Discuțiile, cum era și normal, s-au încheiat fără concluzii oficiale, fiecare urmînd să și le formuleze pentru sine și să le aplice în practica vie a teatrului.

— *În luarea dv. de cuvînt, care a fost poziția dv.?*

— Personal, în luarea mea de cuvînt, am căutat să definesc nu noțiunea de teatru clasic, ci pe cea de teatru modern, arătînd că dacă în celelalte arte — pictura, sculptura, arhitectura, muzica — modernul a determinat categorii de stil precise, lesne de recunoscut și de grupat, în teatru, definiția spectacolului modern nu a fost pînă acum concludent formulată. Am subliniat imposibilitatea pentru un artist contemporan de a se sustrage vieții înconjurătoare și de a nu impregna cu sensurile majore social-istorice ale prezentului chiar privirea asupra trecutului, deci opera clasică. Cum tema expusă cere o dezvoltare mai amplă, îmi pot permite să o dezvolt într-un articol de sine stătător.

www.cimec.ro

A intervenit în discuție Radu Beligan :

— Cuvîntul lui Liviu a fost ascultat cu multă atenție. Cei ce au vorbit după el au făcut dese referiri la opiniile lui.

— *Ați luat, desigur, și dv. cuvîntul ?*

— Da, a răspuns Radu Beligan. Eu mi-am expus punctul de vedere ca actor. Am început prin a arăta că, în accepția cuvîntului clasic, este implicită noțiunea de perfecțiune. Într-un sens mai restrîns, acest cuvînt implică durabilitate în timp. Referindu-mă la piesele clasice care au rezistat vremii adăugam că ele păstrează o virtute permanentă de solicitare, de meditație. În oricare din operele lui Molière sau Shakespeare, prezentate cu fidelitate pe scenă și respectate în spiritul lor, spectatorul va găsi întotdeauna un răspuns la o problemă contemporană. După 81 de ani, *Scrisoarea pierdută* a lui Caragiale, jucată la Teatrul Municipal din Haifa, în preajma alegerilor, a uimit prin actualitate, întocmai ca și spectacolul montat cu doi-trei ani în urmă la Atena.

— *Totuși, de multe ori, spectacolele după piesele clasice sînt — cum le numesc criticii — „prăfuite" și nu mai suscită interesul viu al publicului. Probabil din această cauză se și discută atît de mult despre „interpretarea modernă a clasicilor" ! Care credeți dv. că este metoda ca aceste opere să nu-și piardă prospețimea ?*

— Piesele clasice rămîn proaspete atunci cînd le privim cu ochi proaspeți, așa cum viața e nouă pentru ochii care se deschid asupra ei. În montarea clasicilor trebuie să știi totul despre piesă și apoi să uiți totul ! Devotamentul față de tradiția teatrală trebuie să excludă toate tradițiile. Am văzut în Japonia Teatrul Nô, în care tradiția este păstrată intactă. Inițiații, care urmăreau spectacolul cu partitura în față, se delectau. Eu însă n-am înțeles nimic. Ca să montezi un clasic în așa fel încît să stîrnească interes în contemporaneitate, trebuie să dai la o parte explicațiile prealabile ale înaintașilor, după ce însă mai întîi le-ai solicitat. Deci, dacă de la un interpret la altul se regăsește un gest, reapare o atitudine, nu înseamnă că acestea au fost reluate, ci reinventate : de fiecare dată ele s-au născut din virtuțile textului.

— *Deci, după ce-ai aflat totul și ai uitat totul despre piesă, următoarea treaptă este un contact nou, o reîntîlnire cu textul ?*

— Întocmai ; pentru că textul este cel mai bun ghid. Iar mijlocul sigur de a te apropia de un text clasic, de a-l redescoperi și de a-l oferi nesărăcit publicului, este să crezi în existența și viața unei piese, să crezi în valoarea ei proprie. Îmbibate cu cugetările și comentariile mai multor generații, aceste piese — la simpla enunțare a titlului — evocă un monstruos madrepor de adnotații, de studii, de note și contranote. Cel ce întreprinde azi lectura unui text clasic dorește un supliment de obscuritate, ca să vadă mai limpede la rîndul lui, ca să regăsească, cu propria-i inteligență și sensibilitate, o impresie debarasată de toate deducțiile anterioare. El dorește o apropiere și un contact nemijlocit. Certitudinile, vaccinurile cu care spectatorii sînt inoculați din copilărie, adăugate unei lenevii în gîndire a actorilor și regizorilor, într-un cuvînt, rutina și inerția, subjugă piesa, dîndu-i o securitate care este aceea a mormîntului. Personajele Tartuffe, Don Juan, Hamlet, Othello s-au detașat, au evadat din intriga piesei, au dezertat din condițiile în care autorul le-a plasat, ca să devină generalizarea unui tip, o abstracție de personaj, un concentrat de psihologie.

— *De aici s-a și născut probabil la unii interpreți nevoia de a rupe cu tradiția.*

— Desigur, din necesitatea unei mai mari fidelități față de autor, față de piesă.

— *Ce sfaturi ați da dv. unui actor care are năzuința de a rămîne fidel autorului ?*

— Să respecte regula de aur — pe care eu însumi nu o calc niciodată — care îl învață să descopere piesa, să se bucure de ea, înainte de a o înțelege și de a face aprecieri ! Să se întoarcă prin text la izvoarele inspirației autorului. Îmi vin în minte cuvintele lui Jouvet : „Unui text clasic trebuie să-i încălzești trupul și inima." Materia tea-

www.cimec.ro

trală e făcută din uman ; ea este imuabilă şi totuşi variabilă, ca tot ceea ce ţine de om, supusă accidentului şi momentanului, schimbătoare cu fiecare epocă. Arta actorului, a omului de teatru în general, este să nu se îndepărteze de acest conţinut uman. Şi, în acelaşi timp, să nu uite că o interpretare clasică trebuie concepută cu sentimentul şi dorinţa de a prezenta mai mult decît omul de fiecare zi, ceva mai mult decît pot auzi urechile noastre, ceva mai mult decît pot vedea ochii noştri.

— Ce este stilul în jocul actorilor? Această noţiune inseamnă, oare, doar purtarea corectă a costumului, o comportare potrivită, o corectă interpretare a textului, fără exagerare sau excentricitate, un elegant simţ al epocii, o vorbire frumoasă într-un corp flexibil?

— Toate acestea sînt necesare, firește. Dar stilul în jocul actorului nu constă numai într-o eleganţă exterioară. Care sînt, după opinia mea, cele mai importante calităţi pentru un actor clasic? Imaginaţia, sensibilitatea, forţa, ştiinţa relaxării şi arta de a asculta. A vorbi frumos şi a te mişca graţios sînt îndatoriri elementare, pe care actorul le poate dobîndi prin muncă susţinută, prin practică, deşi unii actori mari le-au avut, din capul locului, fără efort. Din propria mea experienţă pot afirma că nu e contraindicat ca un actor tînăr să imite la început un maestru, să aibă un model. Propriul lui gust nu funcţionează încă. Dar, pe măsură ce creşte, el va fi din ce în ce mai mult influenţat de tablourile pe care le vede, de cărţile pe care le citeşte, de muzica pe care o ascultă şi de experienţele proprii de viaţă, decît de jocul altor actori. El va începe să creadă în inteligenţa, în instinctul lui şi în descoperirile personale cu privire la caracterul uman.

Propria experienţă, jucînd în diferite piese, îl va învăţa de asemenea mult. Şi adesea, un actor bun în roluri moderne, care joacă pentru prima oară o piesă clasică, poate aduce în jocul său un mult mai adevărat simţ al stilului decît un actor care e îngropat în tradiţionalism şi a făcut o lungă carieră în repertoriul clasic. Crescînd în experienţă şi forţă, actorul descoperă că comportarea exterioară nu e suficientă, cîtă vreme nu e bazată pe o concepţie personală asupra rolului. La început — am observat lucrul acesta la studenţii mei şi la actorii tineri — el se bucură, precum copiii, îmbrăcînd costumul, arătînd şi comportîndu-se ca un om din alte vremuri. Dar actorul tînăr descoperă curînd că întruchipînd un personaj ca Macbeth, oricît de bine ar executa partitura exterioară a rolului, trebuie să găsească — ca un mare adevăr — reacţiile lui personale la ceea ce se petrece pe scenă. Aici începe marea bucurie creatoare. Căci în marile caractere clasice, există o atît de adîncă posibilitate de creaţie, atît de multe şi subtile varietăţi de culoare, încît o sută de actori pot alege o sută de feluri de a le interpreta.

— Dar este indiscutabil că există un stil propriu al fiecărui autor clasic în parte, pe care interpreţii trebuie să-l cunoască şi să-l respecte. Pentru că Cehov nu poate fi interpretat ca Victor Hugo, şi nici Ibsen ca Gorki...

— Specificul fiecărui autor, maniera stilistică, sistemul său plastic, stilul vorbirii trebuie păstrate. Dar asta nu înseamnă să-l cînţi pe Racine, ca la Comedia Franceză, sau să-l joci pe Cehov în tonuri înăbuşite şi minore, după o manieră binecunoscută. Stilul autorului e legat în chipul cel mai strîns de concepţia sa despre lume şi numai înţelegînd, pătrunzînd această concepţie a lui, ideologică şi artistică, bazîndu-se pe viaţa dezvăluită de forţa geniului său, teatrul poate să-l facă din nou foarte viu. În fond, aici e toată problema. Să aduci pe scenă viaţa, universul autorului, şi nu o reconstituire formală şi rece a acestui univers.

Dînd la o parte buruienişul convenţionalismelor care au năpădit o piesă clasică, ne croim drum spre viaţa adevărată care a dictat-o. Nici jucăriile estetice, nici imitarea jocului înaintaşilor, nici admiraţia faţă de epoca trecută, nici sociologizarea vulgară, nici „contemporaneizarea" forţată nu pot arăta adevărata cale spre interpretarea eficace a clasicilor. Cunoaşterea vieţii care clocoteşte în afara cadrului operei şi pe care a reflectat-o autorul, pătrunderea în esenţa caracterelor, a forţei ideilor apropiate nouă, conjugate cu cultura şi experienţa noastră de artişti-cetăţeni ai acestei epoci, reprezintă cea mai sigură cale de abordare a clasicilor.

Dana Crivăţ

www.cimec.ro

SCRISORI DIN MOSCOVA

Teatrul de pe Taganka

La Moscova, pe strada Taganka, a apărut un teatru. De fapt, a existat acolo dintotdeauna, numai că vechii denumiri — „Teatrul de dramă și comedie din Moscova" — i s-a adăugat precizarea „de pe Taganka". Odată cu aceasta, a pătruns aici o atmosferă nouă, care amintește suflul spectacolelor populare, al spectacolelor revoluționare de masă. Teatrul nu și-a înnoit numai afișul; sala — ai cărei pereți sînt acoperiți cu paiantă netencuită și nevopsită — evocă barăcile în care s-a născut reprezentația agitatorică; în foaier se găsesc fotografii mari ale lui Stanislavski, Vahtangov, Brecht. Dar toate acestea nu reprezintă decît semnele exterioare ale transformării. Se poate vorbi însă despre un teatru în esență nou, combativ, de o pregnantă teatralitate. El s-a născut odată cu venirea regizorului Iuri Liubimov și a unui grup de tineri actori de la Studioul „Sciukin" și cu spectacolul lor programatic — Omul cel bun din Seciuan. *„Găsiți, prieteni, un sfîrșit, vă spun. Dar* trebuie, *el* trebuie *să fie bun..."* — *sub acest motto brechtian a pășit în viață, acum un an, teatrul devenit, între timp, unul dintre cele mai populare din Capitală.*

„Ce determină originalitatea teatrului?" — l-am întrebat pe regizorul său principal, Iuri Liubimov, artist emerit al R.S.F.S.R., laureat al Premiului de Stat. Răspunsul lui a fost: „Cred că, înainte de toate, elementul principal îl reprezintă alegerea repertoriului. Poziția cetățenească și artistică a teatrului se manifestă neîndoios în alegerea materialului de lucru. Ca regizor, îl iubesc pe Brecht, dinamismul pieselor sale, forța lor de sinteză, îmbinate cu o mobilitate deosebită a formei."

Așadar, Brecht.

...O scenă goală, Pe dreapta, pe toată înălțimea, un portret: ochi adînc înfundați în orbite, ochelari, riduri profunde, păr tuns scurt — Bertolt Brecht. Lumina se stinge și se aprinde din nou. Protagoniștii sînt aliniați în fața spectatorilor. În centru — doi tineri, unul cu acordeon, altul cu chitară. Chitaristul vorbește, acompaniat de melodia unui marș. El spune că din cînd în cînd trebuie prezentat un

www.cimec.ro

spectacol ale cărui rădăcini se află în viața străzii — a străzii cu o mie de fețe, a străzii de fiecare zi. Un astfel de spectacol este acesta. Expunînd programul estetic, el se întoarce spre portretul lui Brecht. O clipă de respectuoasă tăcere, și spectacolul începe.

Deosebit de interesant este faptul că „strada" nu amintește deloc de străzile neorealiștilor. Parcă actorii și-au privit eroii de la distanță, și i-au văzut deodată într-un mod deosebit, nou. Sacagiul (interpretat de G. Eibojenko) nu se lovește cu capul de perete, ci doar se preface că se lovește; prostituata își scoate capul nu pe o fereastră, ci din portretul lui Brecht; așezați pe trotuar stau zeii — iar nouă, celor din sală, ni se taie răsuflarea de emoție. E sentimentul firesc în fața fenomenului de artă neobișnuit, dar autentic. Teoretic, știam ce semnificație are „efectul distanțării"; acum, însă, ni se demonstrează forța reală și sensul lui.

Armonios se îmbină în spectacol elementul popular și sobrietatea (concretizată în absența machiajului, în lipsa decorului— în unele scene). Și, în sfîrșit, muzica: cei doi muzicanți întreține ritmul, comunică energie reprezentației.

...Buna Șen De se află într-un impas. Numai recurgînd la o înșelătorie — deghizîndu-se în vărul Șui Ta, omul cu caracter de oțel — își poate ea salva dugheana de faliment. Dar pe scenă nu se vede nici o transformare. Actrița Z. Slavina a ajuns la o înțelegere tacită cu publicul: își pune un melon și o pereche de ochelari, și publicul crede în metamorfoză. Și iat-o, astfel, conducînd fabrica. De fapt, pe scenă nu există nici o fabrică: pur și simplu, actorii stau cu spatele la spectatori și își lovesc ritmic genunchii cu palmele, repetînd o frază. Oameni și mașini formează parcă același trup — trupul unei ființe cu multe capete, care mormăie amenințător.

Apoi, auzind cum aviatorul i-a batjocorit dragostea, Șen De (redevenită ea însăși, după ce, abia cu o clipă în urmă, avea înfățișarea vărului) se apropie de rampă. În spate, doi tineri cîntă un cîntec trist; scoțîndu-și ochelarii, dar uitînd de pălărie, ea ne arată un chip pe care e întipărită durerea. Așa și clovnul, la circ, își dă la o parte masca pentru a ne arăta un chip viu, omenesc...

Oare nu la un asemenea teatru — în care arta interpretării psihologice se îmbină aproape cu opusul său — visa Vahtangov? Din această ciocnire a unor pietre de cremene, scapără o nouă artă teatrală.

Tinerii actori de la Studioul „Sciukin" l-au descoperit încă o dată pe Brecht; iar Brecht le-a dat posibilitatea să se descopere pe ei înșiși și pe Andrei Voznesenski. Poetul a adus teatrului versurile sale și și-a găsit aici locul. La început, spectacolul a și fost intitulat „Teatrul și poetul". Acum poartă titlul uneia dintre cele mai bune poezii ale lui Voznesenski — „Antilumi".

„Cred că, în arta contemporană, căutările pot fi deosebit de rodnice, deoarece aici se îmbină mai multe genuri — își dezvoltă Liubimov ideile. «Antilumile» reprezintă tocmai această îmbinare a două genuri diferite — teatrul și poezia."

Din nou, pe scena goală, cu sufitele lăsate foarte jos, întregul colectiv, în maiouri negre; din nou, cunoscuta melodie din spectacolul Brecht — subliniind continuitatea principiului.

Timpul — iată ideea acestui spectacol de cîntece, recitări și dans. Timpul — în dublă ipostază: divina Beatrice e pictată la stînga; un robot încruntat — la dreapta. Timpul — într-o unică ipostază: jumătate din portretul Beatricei, îmbinat cu jumătate de robot — chipul poeziei lui Voznesenski, chipul Timpului. Tot așa au fost alăturate și două melodii: scîrțîitul nearmonios al roboților care se prefac a fi oameni, și melodia veșnică, pînă la urmă învingătoare, a dragostei și frăției între oameni. Teatrul psihologic și stilul de afiș, bufonada și tragedia, reprezentația de bîlci, satirizînd aspectele absurde ale epocii, și romanța sentimentală, emoționantă — iată cîte elemente îl apropie pe Voznesenski de Brecht. Imaginea teatrală s-a întîlnit cu imaginea

www.cimec.ro

poetică și s-a născut o altă imagine, nouă.

Ansamblul a demonstrat convingător și spiritual că o poezie poate fi recitată și dansată („Strip-tease"), dezvăluită prin mijloacele pantomimei („Pe Enisei") sau cîntată ca o ceastușkă („Baia"). După „Strip-tease" și „Rock-and-roll" sună deosebit de impresionant versurile „Liniște vreau, liniște!". „Parisul fără rime" e ironic, trist, subtil, așa cum îi stă bine Parisului — despre care povestesc un francez și o franțuzoaică. Lipsa de unitate lăuntrică a momentelor spectacolului, incontestabilă, are întrucîtva și semnificația unei descoperiri: Voznesenski este și el asemenea unui caleidoscop.

După Brecht și Voznesenski, teatrul a explorat proza lui Lermontov. „Un erou al timpului nostru" nu a fost aleasă la întîmplare, ci în continuarea aceleiași linii de căutare: calea spre teatrul popular trece prin epos. Este o idee ce-l preocupa și pe Vahtangov, și pe care o întîlnim deseori la Brecht.

Poate că nicăieri crezul care animă colectivul nu și-a găsit o expresie atît de deplină ca în Zece zile care au zguduit lumea — spectacol popular în două părți, cu pantomimă, circ, bufonadă, împușcături, după cartea lui John Reed. Întreaga atmosferă a spectacolului reînvie primele manifestări de artă revoluționară.

La intrare, un om înarmat controlează biletele, ca pe niște permise de „liberă trecere" și le înfige în baionetă. O fată în manta militară, cu bășmăluță roșie, prinde la piept tuturor spectatorilor cîte o cocardă roșie. În sală, publicul e adunat ca pentru miting. De jur împrejur, lozinci imense, pe pînză roșie. Pe scenă, actorii execută un scurt exercițiu de antrenament. Pe niște suporturi atîrnă cîteva măști, jobenuri, nasuri false. Patru chitare și un acordeon mențin ritmul. Apar trei ostași ai Armatei Roșii. Își scot pușcile de pe umăr; răsună o triplă împușcătură: începe spectacolul.

„Cum se poate îmbina pantomima cu publicistica?" — îl întreb pe regizor. „Dar Brecht și Maiakovski, trasînd un tablou eroic, patetic, satiric, al epocii noastre, nu au îmbinat oare «misterul» cu «bufful», tragedia cu grotescul, drama cu comedia?!" De pildă, Kerenski (în interpretarea lui N. Gubenko — Aviatorul în Omul cel bun și Peciorin în Un erou al timpului nostru) este un politician acrobat. El poate să facă tumbe, să se rostogolească, să execute salturi mortale. Această metaforă — politicianismul capabil de orice trucuri — prinde viață sub ochii publicului. Kerenski urcă spre culmile puterii pășind pe spatele micilor-burghezi, pînă ajunge pe umerii unui domn cu joben, și de acolo, într-o poziție napoleoneană, ține un discurs despre trăinicia guvernului său.

Într-altă scenă, Liubimov utilizează mijloacele teatrului agitatoric. Pe ecranul alb se văd trei umbre uriașe — o patrulă a Armatei Roșii. Jos — un furnicar de oameni mărunți, „umbrele trecutului", contrarevoluționari de toate nuanțele.

„Teatru de umbre?" — l-am întrebat pe regizor. „Da, dar îmbogățit cu mijloace cinematografice". „Pantomimă?" „Da, însă bazată pe experiența lui Marcel Marceau". „Bufonadă și numere excentrice?" „Da, care ne amintesc însă de «Dictatorul» lui Chaplin". Sau, de pildă, un simbol: patru mîini realizează gratiile unei închisori. Figuri care se agită, toată închisoarea se clatină. Și prin celule, într-un ritm trepidant, asemenea unei flăcări roșii, palpită trupul unei fețe: a izbucnit revolta.

În acest spectacol, un rol deosebit de important îl joacă lumina. Cortina de catifea, de pildă, este înlocuită cu o cortină de lumini. O rază se plimbă prin scena întunecată și smulge din beznă, una cîte una, fețe chinuite de femei: e o coadă la pîine. Prinzînd cîte un chip, lumina îl apropie parcă de spectator, în gros-plan, ca la cinematograf.

S-ar putea enumera multe idei ingenioase și originale folosite în acest teatru; dar e timpul să punem punct. După cum se vede, Liubimov nu are intenția „să moară în actor". Vechea dispută este rezolvată aici, evident, în favoarea tea-

www.cimec.ro

trului regizoral. Ceea ce nu înseamnă că regizorul ar nega rolul actorului; dimpotrivă. Spectacolele teatrului „de pe Taganka" sînt create de întregul colectiv: împreună, improvizînd, sînt realizate mizanscenele. Fiecare actor interpretează patru-cinci roluri. Cîte posibilităţi pentru glume şi trucuri — pe care le poate invidia circul —, pentru parodii — pe care le poate invidia estrada! Şi, în primul rînd, bucuria adevărului lăuntric, a comunicării psihologice cu partenerul.

Tînărul ansamblu se afirmă deocamdată ca un teatru al romantismului eroic, atras spre spectacolul popular. Dar e prea devreme pentru a închide într-o definiţie metodele sale artistice. El se află în plin efort, în căutare, tinzînd mereu înainte.

E. Azernikova

Iulie 1965

Seri de teatru la Paris

Turneul Teatrului de Comedie s-a desfăşurat într-o stare de febrilitate continuă, începînd cu pregătirea lui în ţară şi sfîrşind cu emoţiile reprezentaţiilor şi, bineînţeles, cu cele ale urmăririi cronicilor în ziarele franceze şi la posturile de radio.

După premiera *Rinocerilor*, am avut prilejul, prin amabilitatea deosebită a domnului A. M. Julien, directorul Teatrului Naţiunilor, să văd cîteva dintre cele mai reprezentative spectacole pariziene ale stagiunii. Alegerea nu a fost uşoară, căci oraşul are peste 60 de săli de spectacol, socotind şi noile teatre din împrejurimile Parisului, iar repertoriul este deosebit de variat. Titlurile pieselor, cînd autorii nu sînt prea cunoscuţi, actori celebri care lansează şi se lansează cu un text inedit (acţiune întotdeauna riscantă), publicitatea zgomotoasă sau lipsa completă de publicitate, cronicile de multe ori complet contradictorii privind acelaşi spectacol, toate constituie criterii derutante — într-un peisaj teatral compus din realizări de înaltă ţinută artistică, dar şi din foarte multe înjghebări comerciale, cu ţinte care vizează un gust destul de scăzut, companii efemere şi inconsistente ca şi produsul pe care îl lansează. Oameni de teatru talentaţi creează într-un climat în care un succes oferă un gaj material pentru lansarea într-o nouă piesă, dar în care o cădere îl poate obliga pe un regizor să treacă fără tranziţii de la teatrul de avangardă la punerea în scenă a unor spectacole de strip-tease, sau, după o montare ratată pe o scenă importantă, să revină pentru recuperarea forţelor într-o sală de teatru avangardist, de unde, dacă realizează un succes, să poată reveni pe o linie centrală de plutire.

Buletinul săptămînal „L'officiel des spectacles" oferă un palmares în care gustul spectatorului poate oscila între severul *Dosar Oppenheimer* cu Jean Vilar şi *Pana mătuşii mele* cu Robert Dhery şi Colette Brosset (cunoscuţi din filmul *Frumoasa americană*), reluarea unui formidabil succes, exportat doi ani în Statele Unite; sau între discutatul *Hamlet* cu Pierre Vaneck la T.N.P. şi *Melcii mor în picioare* cu Francis Blanche; între clasicizantul spectacol *Războiul civil* de Henry de Montherlant şi *Frisson*, noua revistă de mare montare de la „Moulin Rouge", al cărei afiş reia într-o manieră modernă stilul grafic al lui Toulouse-Lautrec; între fastuoasa reînviere a infatigabilului *Cyrano* la Comedia Franceză şi ultima montare a lui André Barsacq, *Astă-seară se joacă fără piesă* de Pirandello, sau între *Jurnalul unui nebun* după Gogol şi vodevilul *Cînd te însori cu nevastă-mea?*, sau între, sau între...

Inundat de atîtea titluri, am reuşit să-mi fixez alegerea la cîteva spectacole, diverse ca stil, unitare ca valoare artistică.

ŞASE PIESE, DOI AUTORI

La Théâtre de Poche „Montparnasse" am văzut noua montare a lui Antoine

www.cimec.ro

Bourseiller cu *Victimele datoriei* de Eugen Ionescu, la Teatrul „Huchette", *Cîntăreața chelă* și *Lecția* (spectacolul nr. 3004), la Teatrul „Lutèce", *Visul american* și *Zoo Story* de Edward Albee, toate trei considerate teatre de avangardă. Iar în luxosul și rafinatul teatru „Renaissance" din bulevardul St. Martin, piesa aceluiași autor, *Cui i-e frică de Virginia Woolf ?*

În rezumat, șase piese a numai doi autori ; dar fiecare text reprezintă în spectacol realizarea unei alte viziuni artistice.

Teatrul „Lutèce" e destul de mic, ca, de altfel, mai toate teatrele de avangardă, cu o sală vopsită în roșu și cu un public format — în seara respectivă — din mulți tineri. Aici există o tradiție impunătoare în mișcarea de avangardă ; în șase ani s-au reprezentat : *Negrii* lui Jean Gênet, *Domnul Biedermann și incendiatorii* de Max Frisch, *Leonce și Lena* și *Woyzeck* de Büchner, *Gardianul* de Harold Pinter, *Tigrul* și *Dactilografii* de Murray Schisgal, precum și piese de Weingarten, Rolland Dubillard, Arrabal, Obaldia și alții.

REGIZORUL ȘI ACTORUL LAURENT TE ZIEFF

Capul de afiș al celor două spectacole Albee este Laurent Terzieff, care semnează, împreună cu Daniel Emilforck, și direcția de scenă a piesei *Zoo Story*.

Visul american are vădite înrudiri cu teatrul absurdului, într-o montare care ar fi cerut mai multă precizie, în sensul suprarealist, o definire mai precisă a caracterelor descrise de autor cu o violență care nu răzbate pe scenă, dar care interesează prin senzaționala apariție a lui Laurent Terzieff în rolul tînărului, prototipul idealului convențional al micii burghezii americane. Înfățișarea lui este un amestec alarmant de manechin de plastic cu perucă blondă din păr sintetic, de siluetă cu mușchii supradimensionați, ca în desenele simpliste din comicsurile cu supermeni și din reclamele pentru toate produsele care asigură funcționarea superlativă a organismului. Actorul circulă printre celelalte personaje cu mișcări în care se amestecă suplețea cu întepeneala, zîmbetul tipărit și privirea fixă cu glasul fără timbru precis și serviabilitatea fără obiect. Prezența sa dă sens spectacolului și definește, prin contrast, substanța gelatinoasă a celorlalte roluri. În *Zoo Story*, Terzieff joacă rolul lui Jerry — un om destrămat psihic, de o febrilitate anormală, căptușită cu umor agresiv — într-un mod profund realist, cu o trăire emoționantă și o mare diversitate de ritmuri. Spune replicile brutal și fără convingere, cu lirism batjocoritor sau timiditate, dînd impresia, prin debit și mișcare, uneori în contratimp, că e mînat de vînt și că se rostogolește pe trasee incerte și contradictorii, ca un jurnal boțit pe trotuar. În contrast cu el, Michel Lonsdale, în rolul lui Peter, creează o apariție de om calm, blindat de un echilibru meschin, astfel încît momentele contaminării cu incertitudini au un crescendo tragic, care culminează cu sinuciderea lui Jerry. Cele două temperamente prezentate sînt în puternic contrast la începutul piesei ; ciocnindu-se, ele se uzează și se stimulează reciproc, iar finalul le armonizează printr-un fel de reverberații care urmează distrugerii. Mi s-a părut că găsesc în piesă și în felul în care a fost interpretată o profundă structură muzicală.

DE LA VICTOR HUGO... LA EDWARD ALBEE

La „Théâtre de la Renaissance" am văzut prima montare a lui Franco Zefirelli la Paris, *Cui i-e frică de Virginia Woolf?*, considerată de public și de presă ca unul dintre cele mai mari succese ale stagiunii.

Spre deosebire de teatrele mici de avangardă, care au farmecul improvizației, din cauza mijloacelor financiare modeste, lucru care se simte și în alcătuirea trupei și în parcimonia nu totdeauna voită a montărilor. „Théâtre de la Renaissance" are o înfățișare impunătoare. Clădirea a fost construită în secolul al XIX-lea, ctitorul ei fiind în mare măsură... Victor Hugo. Teatrul cunoaște o istorie frămîntată și strălucitoare, pe scena lui desfășurîndu-se opere reprezentative pentru cultura franceză, de la romantism pînă la existențialism. De la *Ruy Blas*, scris în 30 de zile pentru inaugurare, trecînd prin epoca naturalistă, în care se reprezintă *Thérèse Raquin* de Zola și *Pariziana* de Henry Becque obținînd sub directoratul Sarei Bernhardt mari succese cu *Dama cu camelii*, *Prințesa îndepărtată* de Rostand și *Cetatea moartă* de d'Annunzio, aducînd pe scenă piese de Jules Renard, Anatole France, Romain Rolland, iar mai tîrziu cele ale lui Francis Carco, Colette sau Pirandello, teatrul cunoaște o mare diversitate de stiluri, montînd în general operele reprezentative pentru orientarea artistică a epocii. Restaurat ultima oară în

www.cimec.ro

1956, teatrul posedă o sală „de o eleganță discretă și sigură", cum spune programul, cu pereții și fotoliile capitonate în catifea roșie-închis, cu arhitectura și ornamentația inițială în nuanțe de alb și auriu, cu statuile executate de unul dintre sculptorii care au lucrat cu Charles Garnier pentru Operă, cu o cortină pictată de Lila de Nobili în trompe-l'oeil, după un document al vremii, cu foaiere elegante și o dublă scară de marmură albă, unde, într-o nișă discret luminată, este așezat un buchet înalt din flori de mătase și ierburi de cîmp uscate (executanții sînt trecuți în program, ca și actorii din piesă), iar pentru agrementul publicului o firmă pariziană, care își imprimă și ea numele în program, difuzează în teatru... parfumul „Antilope".

Sala, receptivă mai ales la pasajele comice, în prima parte a piesei, se lasă apoi atrasă din ce în ce mai mult de devastarea tragică a celor patru personaje, încît finalul, după trei ore și jumătate de reprezentație, lasă publicul profund zguduit, impregnat de milă și spaimă, participant activ la acest catharsis modern. Decorul piesei reprezintă un living-room, realizat cu realism supraabundent, dar impecabil ca stil și finisare, de către Fiorella Mariani, iar costumele actrițelor, de o eleganță vag malițioasă, sînt semnate de Jacques Heim. În cele două mari roluri, Madeleine Robinson și Raymond Gerôme prezintă o nespus de variată gamă a mijloacelor de interpretare actoricească, secondați de Pascale Audret și Claude Giraud, interpreții grațioși și cruzi ai perechii tinere.

Fluctuațiile stărilor de spirit și graficul tensiunii scenelor sînt subliniate, cu subtilitate sau violență, de o lumină extrem de variată, de la tonurile calde, de interior (roșu, roz, orange), pînă la albastrul incert și cenușiul mohorît al zorilor, combinat cu lumina abstractă a neonului, realizîndu-se parcă radiografia psihologică a piesei.

EUGEN IONESCU ȘI DOUĂ DIRECȚII COMICE

Într-o atmosferă cu totul opusă, funcționează minusculul „Théâtre de la Huchette", situat pe una dintre ulicioarele strîmte ale Cartierului Latin, între un magazin cu semiantichități orientale, o plăcintărie grecească și o fructărie cu banane și portocale, „Ali-Baba" (unde se poate cumpăra ceva în pauză, dacă treci strada). Intrarea teatrului, totodată și foaier, este minusculă : în afară de casa de bilete, o vitrină cu piesele lui Eugen Ionescu imprimate pe discuri, pe care le poți cere casieriței, un perete tapisat cu diverse maxime înțelepte scrise de mînă pe bucăți mici de hîrtie dictando (domină Blaise Pascal), ar mai încăpea și vreo duzină de persoane în picioare. Sala e cam pe aceeași măsură, ceva mai mare, evident, dar lăsînd mult de dorit sub aspectul confortului. Doar programul este prezentabil. Publicul, tot tineret, foarte vioi, dă impresia că vrea să mai savureze o dată un lucru cunoscut, care i-a plăcut. În general, o impresie de familiaritate în sală, deși cadrul e mizerabilist, cam pe sentimentul iscat de o pictură de Bernard Buffet. Contrastul este însă izbitor în momentul în care începe *Cîntăreața cheală*. Spectacolul are un haz nemaipomenit, fiindcă este jucat cu foarte multă seriozitate și firesc. Fiecare personaj dorește să-și expună părerile proprii, dar este stînjenit de impresia că partenerul nu-l pricepe, și atunci crescendoul comic se realizează printr-o exasperare care pleacă de la o frazare răspicată și ajunge pînă la încăierarea letristă din final. Cel mai bun interpret, Nicolas Bataille, în rolul domnului Martin, este și regizorul spectacolului. *Lecția*, în regia lui Marcel Cuvelier, mi s-a părut mai puțin realizată decît prima piesă, tonalitatea era mai vătuită, actorii jenîndu-se parcă să exprime condițiile-limită ale rolurilor, deși atmosfera suspectă este sugestiv creată, umorul alternînd cu o stare continuă de prealarmă, ceea ce dă piesei o gravitate ciudată, fără însă a-i răpi nimic din hazul replicilor. Interpreta, Rosette Zuchelli, e aceeași, de 14 ani. Lunga carieră a piesei nu i-a atenuat nimic din naturaleța interpretării : un amestec de impertinență școlărească și de impudoare naivă, ambele dominate de o superioritate a femeii tinere față de profesorul devitalizat. Decorul celor două piese este semnat de Jacques Noël, scenograful clasic al pieselor lui Eugen Ionescu. Scena, extrem de mică și cu niște accidente de construcție nu prea stimulante, a fost pictată în gri și carmin, direct pe pereți. Pentru *Cîntăreața cheală* niște paravane cu un tapet tot în gri marchează camera și lasă un loc liber în fund, pentru intrarea pompierului și a soților Martin. Mobila se reduce la o banchetă neagră de lemn pentru două persoane, un scaun și un taburet. Pentru *Lecția*, paravanele sînt așezate pe partea cealaltă, cu alt model de tapet, tot în gri. La mijloc e o masă, înverzită parcă de cocleală, cu două scaune. De sus, proptită cu două bețe de tavanul scenei, o pînză cam jer-

www.cimec.ro

pelită reprezintă un fel de fronton cu figuri alegorice, între care circulă o panglică cu o deviză probabil venerabilă, pe care se poate citi cuvîntul „instruction". Ideea este spirituală şi serveşte textul.

PERFORMANŢE ARTISTICE LA UN TEATRU DE BUZUNAR

La Théâtre de Poche „Montparnasse" am văzut un alt spectacol Ionescu, o reluare recentă a *Victimelor datoriei,* în regia lui Antoine Bourseiller. Teatrul „Montparnasse" e şi el aşezat într-un fel de fundătură, între două calcane mari de case triste, impersonale. Ar fi aproape de nereperat, dacă o firmă de pe bulevard nu i-ar marca prezenţa. Foaierul este, de data asta, ceva mai spaţios, pereţii sînt îmbrăcaţi într-un fel de pînză de sac maro, dar într-un colţ un paravan, îmbrăcat în acelaşi material, maschează o parte din recuzita teatrului. Cîteva mobile (un „tron" de teatru, un scaun de lemn curbat şi un taburet de bucătărie), vopsite în acelaşi brun, stau la dispoziţia publicului în pauză. Într-alt colţ, pe jos, într-un vas de sticlă, un buchet mare de trandafiri amestecaţi cu ierburi de cîmp. Spectacolul începe cu *Scrisorile portugheze,* o încercare — complet ratată — de dramatizare a unor scrisori de dragoste, celebre în istoria literaturii din secolul al XVII-lea. Cum textul nu prea are virtuţi dramatice, am aşteptat cu nerăbdare apariţia Madeleinei, interpretată de Suzanne Flon. Spectacolul este foarte bine pus în scenă, actorii creează tipuri verosimile în ciudăţenia lor, dar Suzanne Flon domină. Decorul e alcătuit din nişte mobile banale, care se proiectează pe un perete gri, pe care sînt agăţate măşti de gaze de mai multe tipuri, într-o dezordine bine compusă. Odată cu scufundarea lui Choubert în subconştient, lumina scade, devine verzuie, iar măştile care au în interior becuri de diverse intensităţi dau scenei o atmosferă submarină, sugerînd în acelaşi timp incertitudinile memoriei şi o faună ciudată, un amestec de meduze şi scafandri. Filonul este vădit suprarealist, trecut şi prin pop-art, dar efectul este justificat, căci forma găsită nu reprezintă o imagine la modă, ci o expresivă interpretare a textului. Personajul Madeleine are linia cea mai sinuoasă. Rînd pe rînd, soţie acră, fiinţă conformistă şi temătoare, ghid echivoc în scufundările lui Choubert, reflex vag al mamei, estompat de amintirile incerte ; uzată, proaspătă, greoaie sau spirituală, spectatoare ridicolă şi nerăbdătoare, gospodină maniacă, neverosimilă în scena ceştilor de cafea, Suzanne Flon farmecă prin uşurinţa cu care îşi topeşte trecerile de la o expresie la cealaltă, de la falsul joc naturalist, pînă la distanţarea cea mai ortodox-brechtiană, trecînd prin stilizarea poetică şi comicul de farsă grasă. Cu toate performanţele enumerate, reuşeşte să nu dezechilibreze piesa în favoarea ei, o dovadă de măiestrie în plus a unei foarte mari actriţe.

ÎNTRE PASIUNE ARTISTICĂ ŞI GREUTĂŢI MATERIALE

După aceste spectacole, am rămas cu impresia unui teatru viu, atrăgător prin diversitatea sa, cu tendinţa de a fi contemporan, dar nu la modă, un teatru în care deseori pasiunea artistică caută să învingă greutăţile materiale, sau compromisurile comerciale, în care lupta pentru un crez artistic este aprigă şi în care un succes nu-l poate asigura niciodată şi pe cel viitor, ceea ce se poate dori în genere artiştilor.

Dan Nemţeanu

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIA ARTEI
www.cimec.ro

Crema ecran pentru plajă

ANTISOL

Datorită substanțelor active ce se găsesc încorporate în cremă, ca: prosalol S8 și silicon 47 v. 300, produsul acționează ca un ecran, lăsînd să treacă nestînjenite radiațiile neiritante care bronzează pielea

www.cimec.ro

Cumpărați
din timp
uniforme
școlare.
Comode,
rezistente,
frumoase

www.cimec.ro

Lei 7

www.cimec.ro